

Kemal Gözler

ÖRNEKLERİYLE USÛLSÜZ ALINTI SORUNU

Adnan Küçük, Ahmet Nohutçu, Bilal Canatan, Nevzat Sönmez,
Ali Rıza oban, Serdar zgldr, Fatih Dikici ve Diğerlerinin
Kitapları Hakkında Eleştiriler

Yazarın Kendi Yayını
Bursa - Kasım 2013

ISBN: 978-605-63826-2-8

© 2013. Kemal Gözler. Her hakkı mahfuzdur.

Birinci Baskı: Kasım 2013

Dizgi ve Sayfa Düzeni: Kemal Gözler

Kapak: Kemal Gözler

Eleştirileriniz İçin: kgozler@hotmail.com

Baskı

Star Ajans Ltd. Şti. 634. Sokak, Nilüfer Ticaret Merkezi, Ayaz Plaza no 24,
Nilüfer - BURSA Tel: 0224 249 23 20 *Sertifika No:* 15366

Yayınlayan

Yayınevi yoktur.

Kitap yazarın kendi yayınıdır.

Prof. Dr. Kemal Gözler

Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Gemlik - BURSA

Açık Erişim

www.anayasa.gen.tr/usulsuz-alinti-sorunu.htm
books.google.com/books?isbn=9786056382628

Dağıtım

Bu kitabın genel dağıtımını yapılmayacaktır. Kitap parayla satılamaz.

Bu kitap, ücretsiz olarak, hukuk fakültesi kütüphanelerine, hukuk fakültelerinin kamu hukuku bölümlerinde çalışan ve adresini bulabildiğimiz öğretim üyelerine gönderilecektir. Kitap ayrıca bölümü ne olursa olsun, kitaba ilgi göstereceğini tahmin ettiğimiz öğretim üyelerine gönderilmeye çalışılacaktır.

Kitapla ilgilenen herkes kgozler@hotmail.com adresine e-posta göndererek kitabın kağıt nüshasını isteyebilir. Baskısı tükeninceye kadar, kitap isteyenlere ücretsiz olarak gönderilecektir. Kitap ayrıca *Google Books*'ta yayınlatılmaya çalışılacaktır (*books.google.com*'da isbn: 9786056382628 ile arama yapılabilir).

Bu Kitabın Zikrediliş Usûlü

Kemal Gözler, *Örnekleriyle Usûlsüz Alıntı Sorunu*, Bursa, Yazarın Kendi Yayını, 2013.

Kütüphane Tasnif

(LoC) LB2369.G69 2013 veya KKK1155.G69 2013

(Dewey) 001.42 GÖZ 2013 veya 346.0931 GÖZ 2013

Bölüm 3

ADNAN KÜÇÜK

(“Adnan Küçükmustafaoğlu”)

Burada önce Adnan Küçük’ün özgeçmiş, sonra da onun “*Anayasa Hukuku*” isimli kitabı hakkında bilgi vereceğiz.

I. ADNAN KÜÇÜK KİMDİR?

Adnan Küçük’ün Kırıkkale Üniversitesi internet sitesinde yayınlanmış bir özgeçmiş bulunmaktadır¹. Aşağıdaki bilgiler bu “Özgeçmiş”e göre verilmiştir. Özgeçmişten Adnan Küçük’ün Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesinde genel kamu hukuku anabilimdalı kadrosunda “Yardımcı Doçent” olduğu ve bu Fakültede “anayasa hukuku”, “anayasa yargısı” ve “devlet teorisi” gibi dersler verdiği anlaşılmaktadır.

Söz konusu “Özgeçmiş”e daha yakından baktığımızda Adnan Küçük’ün eğitim ve mesleki kariyerine ilişkin şu bilgileri verebiliriz:

A. EĞİTİMİ

<http://www.kku.edu.tr/akademik/goster.php?sicilno=1953> adresinde yayınlanan “Özgeçmiş”e göre Adnan Küçük, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 1988 yılında mezun olmuştur. Yüksek lisans diplomasını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalından 1992 yılında almıştır. YÖK Ulusal Tez Merkezinde yaptığımız taramadan yüksek lisans tezinin başlığının “*1982 Anayasası’nda Demokratik Devlet İlkesi*” olduğu, tez danışmanının Prof. Dr. Mehmet Akat olduğu görülmektedir. Yine aynı özgeçmişten Adnan Küçük’ün doktora diplomasını 2002 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalından aldığı anlaşılmaktadır. Doktora tezinin başlığı “*1982 Anayasasına Göre Siyasal Partilere İlişkin Yasaklamalar*” olup, doktora tez danışmanı, yüksek lisans tez danışmanı da olan Prof. Dr. Mehmet Akat’tır.

B. MESLEKİ KARIYERİ

Kırıkkale Üniversitesi internet sitesinde yayınlanan özgeçmişinde Adnan Küçük’ün meslekî kariyerine ilişkin bir bilgi yoktur. Yani bu Özgeçmişte, Adnan Küçük’ün hangi yıllar, hangi fakültede araştırma görevlisi olarak

1. <http://www.kku.edu.tr/akademik/goster.php?sicilno=1953> (Erişim Tarihi: 9.9.2013).

çalıştığı, hangi yıl yardımcı doçent olarak atandığına, hangi yıllar hangi fakültede yardımcı doçent olarak çalıştığına ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır. Bu özgeçmişte şimdiye kadar verdiği 28 değişik dersin ismi, katıldığı sempozyumların listesi, üye olduğu derneğin adı bile var iken, mesleki geçmişine (araştırma görevlisi ve yardımcı doçent olarak çalıştığı kurumlara) ilişkin bir bilginin de bulunması isabetli olurdu.

Türkiye'nin Siyasal ve Anayasal Rejimi başlıklı kitabının arka kapak yazısında Adnan Küçük'ün “1991 yılında İnönü Üniversitesi İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Hukuk Bilimleri Anabilimdalında Araştırma Görevlisi olarak akademik hayata atıldı(ğı) ve uzunca bir süre burada çalış(tığı)” belirtilmektedir².

Adnan Küçük'ün Kırıkkale Üniversitesi internet sitesinde yayınlanan “Özgeçmiş”i incelendiğinde şimdiye kadar toplam 29 değişik ders verdiği görülmektedir³:

Verdiği Dersler		
Akademik Birim	Bölüm	Ders Adı
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü	Anayasa Hukukuna Giriş
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü	Türk Anayasa Hukuku
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	İktisat Bölümü	Anayasa Hukuku Dersleri
Hukuk Fakültesi	Kamu Hukuku Bölümü	İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	İşletme Bölümü	İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Hukuk Fakültesi	Kamu Hukuku Bölümü	Parlamento hukuku
Hukuk Fakültesi	Kamu Hukuku Bölümü	Avukatlık hukuku
Sosyal Bilimler Enstitüsü		Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması
Sosyal Bilimler Enstitüsü		Anayasa Hukuku Açısından Mahkemelerin Bağımsızlığı
Sosyal Bilimler Enstitüsü		Siyasal Sistemler
Sosyal Bilimler Enstitüsü		Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler
Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu	Spor Yöneticiliği Bölümü	Siyaset Bilimi
Sosyal Bilimler Enstitüsü		Hükümet Sistemleri
Sosyal Bilimler Enstitüsü		Başkanlık Sistemi
Hukuk Fakültesi	Kamu Hukuku Bölümü	Devlet Teorisi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü	Hukukun Temel Kavramları
Hukuk Fakültesi	Kamu Hukuku Bölümü	Anayasal Yargı Denetimi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	Uluslararası İlişkiler Bölümü	Anayasa Hukuku Dersleri
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	İktisat Bölümü	İdare Hukuku
Hukuk Fakültesi	Kamu Hukuku Bölümü	Yerel Yönetimler
Sosyal Bilimler Enstitüsü		Anayasa Yargısı
Sosyal Bilimler Enstitüsü		İnanç Özgürlüğünün Uluslararası Boyutları
Sosyal Bilimler Enstitüsü		1982 Anayasasına Göre Yargı Bağımsızlığı İlkesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü		Türkiye’de Anayasalar ve Anayasacılık Hareketleri
Adalet Meslek Yüksekokulu	Hukuk Bölümü	İnsan Hakları
Adalet Meslek Yüksekokulu	Hukuk Bölümü	Anayasa Hukuku
Sosyal Bilimler Enstitüsü		1982 Anayasasına Göre Yargı Bağımsızlığı
Hukuk Fakültesi	Kamu Hukuku Bölümü	Anayasa Hukuku (Genel Esaslar)
Hukuk Fakültesi	Kamu Hukuku Bölümü	Anayasa Hukuku (Türk Anayasa Hukuku)

2. Adnan Küçük, *Türkiye'nin Siyasal ve Anayasal Rejimi*, Ankara, Orion, 2012, Arka Kapak.

3. <http://www.kku.edu.tr/akademik/goster.php?sicilno=1953> (Erişim Tarihi: 9.9.2013).

Adnan Küçük, 2002 yılında doktora diploması aldığına göre, en erken 2002 yılında yardımcı doçent olarak atanmış olabilir. Dolayısıyla yukarıda sayılan dersleri 2002'den sonra, yani son 10 yılda vermiş olmalıdır. Bir öğretim üyesi, nasıl olup da, 10 yılda 29 değişik ders verebilmiştir? Üstelik bu dersler, siyaset biliminden hukukun değişik alanlarına, oldukça geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Örneğin Adnan Küçük'ün verdiği derslerden bazıları şunlardır: Anayasa hukuku, iş ve sosyal güvenlik hukuku, siyaset bilimi, parlamento hukuku, avukatlık hukuku, siyasal sistemler, insan hakları, devlet teorisi, hukukun temel kavramları, idare hukuku, yerel yönetimler, anayasa yargısı.

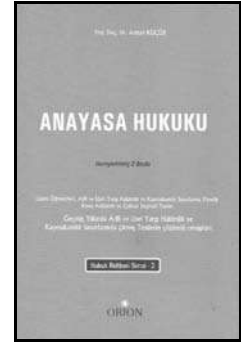
Haliyle buradaki asıl mesele, Adnan Küçük'ün 10 yılda 29 değişik ders verebilmiş olması değil, Kırıkkale Üniversitesi yönetiminin bir yardımcı doçenti 10 yılda 29 ders vermek zorunda bırakmasıdır.

II. ADNAN KÜÇÜK'ÜN TÜRK ANAYASA HUKUKU VE ANAYASA HUKUKU KİTAPLARI HAKKINDA

Aşağıda esas itibarıyla Adnan Küçük'ün 2012'de ikinci baskısı yapılan *Anayasa Hukuku* (Ankara, Orion, 2. Baskı, 2012, 609 s.) isimli kitabının eleştirisini yapacağım. Bu kitabın ilk baskısı aynı Yayınevinden 2008 yılında çıkmıştır. İlk baskıda da, aşağıda göstereceğimiz kaynaksız alıntıların çoğu vardır.

Adnan Küçük'ün *Anayasa Hukuku* isimli kitabının ikinci baskısı, aynı isimli kitabının birinci baskısının genişletilmiş hâlidir. Birinci baskıda 405 sayfa olan kitap, ikinci baskıda 609 sayfaya çıkmış. Adnan Küçük ikinci baskıya birinci baskıda olmayan bazı yeni konular eklediği görülmektedir. Örneğin “yorum” konusu, Adnan Küçük kitabının birinci baskısında olmayan, ama ikinci baskıda olan konulardan biridir. Aslında Adnan Küçük'ün “yorum” konusunu ikinci baskıya eklenmiş olması dahi, Adnan Küçük'ün benim kitabımdan alıntı yaptığının bir göstergesidir. Zira Türkiye'de (ve belki başka ülkelerde de) benim kitabım dışında, “yorum” konusuna ayrı bir bölüm adayan bir “anayasa hukuku” kitabı yoktur.

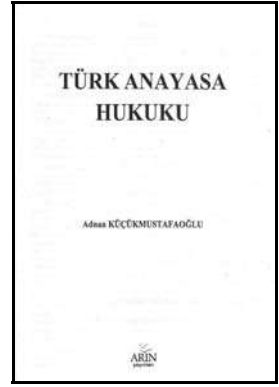
Ben de ilk defa “yorum” konusuna 2010 yılında ilk baskısı yapılan *Anayasa Hukukunun Genel Esasları* isimli kitabımda ayrı bir bölüm olarak yer ayırdım. Adnan Küçük de, 2012'de yaptığı kitabının ikinci baskısına “Yorum” konusunu eklemiştir. Aşağıda ayrıntılarıyla göstereceğim gibi Adnan Küçük, “yorum” konusunda yazdığı her şey, neredeyse pp, cümle cümle, benim kitabımdaki “yorum” başlıklı bölümden alınmıştır.

Ben, tam da Adnan Küçük'ün kitabının ikinci baskısından benden yapılmış kaynaksız alıntıları eleştiren aşağıdaki sayfaları yazdığım günlerin birinde, www.idefix.com'dan çeşitli kitaplar sipariş ederken şimdiye kadar görmediğim bir *Türk Anayasa Hukuku* isimli kitap gördüm ve sipariş ettim. Kitap bana 11 Eylül 2013 günü teslim edildi. Kitabı yazar ismine özel bir önem atfetmeksizin karıştırmaya başladım. Ne göreyim? Benim birkaç gündür Adnan Küçük'ün benden kaynaksız olarak aldığını iddia ettiğim paragrafların aynısı bu kitapta da var! Çok şaşırđım ve baştan bir şey anlamadım. Neden sonra kitabın yazarının kim olduğuna dikkatlice baktım. Yazarın ismi şuydu:

“Adnan KÜÇÜKMUSTAFAOĞLU”

Kitabın kapağını yan tarafa küçülterek aynen koyuyorum. Şimdiye kadar “Adnan Küçükmustafaoğlu” isimli anayasa hukukçusu bir meslektaşımızın olduğunu duymadım. *Google*'da “Adnan Küçükmustafaoğlu” ismini aradığımda sadece söz konusu kitabın yazarı olan “Adnan Küçükmustafaoğlu”nun adı çıkıyor. Bu nedenle ben, *Türk Anayasa Hukuku* kitabının yazarı olan “Adnan Küçükmustafaoğlu” ile burada *Anayasa Hukuku* isimli kitabını eleştirdiğim Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi olan Adnan Küçük'ün aynı kişiler olduğunu tahmin ediyorum.

Bu tahminimi destekleyen veriler şunlar: Bir kere, “Adnan Küçükmustafaoğlu” isminde de “Adnan Küçük” kelimeleri geçmektedir. İkinci olarak, “Adnan Küçükmustafaoğlu”nun kitabının ve Adnan Küçük'ün kitabının içerdikleri başlıklar ve başlık altlarındaki açıklamalar neredeyse birbirinin aynısı. Örnek olarak “Adnan Küçükmustafaoğlu”nun kitabının 9'uncu sayfası ile Adnan Küçük'ün kitabının 28'nci sayfası aşağıya (s.69) konulmuştur.

Eğer “Adnan Küçükmustafaoğlu” ile Adnan Küçük farklı kişiler olsaydı, “Adnan Küçükmustafaoğlu”nun Adnan Küçük'e karşı intihal davası açması gerekirdi.

Eğer Adnan Küçük ile “Adnan Küçükmustafaoğlu” aynı kişiler ise şu sorular kaçınılmaz olarak ortaya çıkmaktadır: Bir hukuk fakültesi öğretim üyesi yazdığı *Anayasa Hukuku* kitabında neden gerçek ismini kullanmaz ve takma bir isim kullanır? Şüphesiz edebiyat ve sanat alanlarında bazı yazarların “müstear isim” kullandıkları bilinmektedir. Nihayetinde bir hukuk fakültesi öğretim üyesi de edebiyat ve sanat alanında yazdığı kitaplarda müstear isim kullanabilir. Örneğin bir hukuk fakültesi öğretim üyesinin müstear isimle şiir yayınlaması anlaşılır bir şeydir. Ama bir hukuk fakültesi öğretim üyesi, ken-

di mesleğiyle ilgili yazdığı bir kitapta neden takma isim kullanır? Böyle bir şeye niye ihtiyaç duyar?

Söz konusu kitapta pek çok kaynaksız alıntı olduğu göz önüne alınırsa şu soru kaçınılmaz olarak insanın aklına gelmektedir: Acaba söz konusu yazar, yaptığı kaynaksız alıntuların bir gün ortaya çıkması ihtimaline binaen bir tedbir olarak mı takma isim kullandı?

Eğer durum bu ise, Adnan Küçük'ün kaynaksız alıntı yapma filini tamamen bilinçli bir şekilde işlediği sonucu ortaya çıkar. Kaynaksız alıntı yapan bir yazarın, gerçek adını gizlemesi, yaptığı alıntının suç oluşunu bile bile bunu yaptığını gösterir.

Çocuklarının İsimlerini Müstear İsim Olarak Kullanan Yazar Örneği.- Ben kaynaksız alıntı yaptığı kitabımı, kendi ismiyle yayınlamaya cesaret edemeyip, takma isimle yayınlayan bir yazara geçmişte de rastlamıştım. Önceki yıllarda bir yayınevimizin yayınladığı bir kitapta benim bir kitabımdan yapılan kaynaksız alıntılar olduğunu görmüş, yayınevine ve ismini o zamana kadar duymadığım ve adresini de bulamadığım yazara karşı dava açmıştım. Yayınevi, yazarın isminin “müstear isim” olduğunu söyledi; ama netice de gerçek yazarın ismini de vermek zorunda kaldı. Hayretle gördüm ki, bu müstear isimli yazar, bir yüksek mahkememizin mensubuydu. Bu yüksek mahkememizin sayın mensubu, kaynaksız alıntuların olduğu bir kitap yazıyor; ama pek muhtemelen yaptığı işin hukuka aykırı olduğunu bildiği için de kitabı kendi ismiyle değil, bir “takma isim” ile yayınlıyor. Daha acısı, daha sonra öğrendim ki, bu “takma isim”, söz konusu yazarın kızının ve oğlunun gerçek isimlerinin bir araya getirilmesinden oluşmuş. Bu yazarın kızının ismi takma isim de ön isim, oğlunun ismi de soy ismi olarak yer alıyor. Bir yüksek mahkeme mensubu hukukçu, ne diye kaynaksız alıntuların olduğu bir kitap yazar ve ne diye kitapta kendi adını değil, evlatlarının adını kullanır? Bu hangi hukuk ve ahlâk anlayışına sığar?

Burada dava süreci hakkında da bilgi vereyim: Söz konusu takma isimli yazarın gerçek kimliği ortaya çıkınca, dava konusu kitabı yayınlayan yayınevi bana geldi, benim tazminat taleplerimi kabul ederek, benimle uzlaştı ve ben de davalarımı vazgeçtim. Söz konusu uzlaşmada verdiğim söz nedeniyle adı geçen yazarın ve yayınevinin ismini burada veremiyorum. Bugün söz konusu yayınevi ile uzlaşıp, söz konusu yazarı kurtardığım için derin bir pişmanlık içindeyim. Adı geçen yazar, bugün, aynı yüksek mahkemede kariyerine ilerleyerek devam ediyor.

* * *

Adnan Küçük ile “Adnan Küçükmustafaoğlu” aynı kişiler ise ortada fevkalade vahim bir durum var. Çünkü bu durum ülkemizde usûlsüz alıntı sorununun ne derece bilinçli ve ne derece tedbirli bir şekilde yapıldığını gösterir.

Adnan Küçük ile “Adnan Küçükmustafaoğlu” aynı kişiler ise, bu durum bize kaynaksız alıntı sorunuyla neden mücadele edilmesi gerektiğini de göstermektedir. Eğer ben 2007 yılında “Adnan Küçükmustafaoğlu” nun kitabını fark edip, bu kitaba karşı dava açsaydım, muhtemelen Adnan Küçük, daha sonraki yıllarda burada eleştirdiğim kitabı yazmaya cesaret edemezdi. Hatta böyle bir durumda şu dahi düşünülebilir: Adnan Küçük, ilk önce takma isim kullanarak benden kaynaksız alıntılar yaptığı kitabı yayınladı. Böylece kaynaksız alıntıların fark edilip edilmeyeceğini veya benim bir tepki gösterip göstermeyeceğimi test etti. Benden bir tepki gelmeyince bu sefer aynı alıntıların olduğu kitabı gerçek adını kullanarak yayınladı.

* * *

Adnan Küçük’ün kitabı ile “Adnan Küçükmustafaoğlu”nun kitaplarının nasıl birebir aynı olduğunu göstermek için aşağıya bu iki kitabın aynı konuyu işleyen sayfaları alt alta konulmuştur. Görüldüğü gibi paragraflar cümle cümle aşağı yukarı aynıdır. Aşağıda gösterileceği gibi gerek Adnan Küçük’ün gerek “Adnan Küçükmustafaoğlu”nun aşağıdaki paragrafları gerçekte benim *Anayasa Hukukuna Giriş* kitabımın 30’uncu sayfasından alınmıştır.

Adnan Küçükmustafaoğlu, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara, Arın Yayınları, 2007, s.9:

1. Teklif Safhası. Bu, anayasayı değiştirme sürecinin ilk safhasıdır. Anayasalar anayasa değişikliğini teklif etme yetkisini çok çeşitli organlara verebilmektedir. Bu yetki bazı anayasalarda sadece yürütme organına, bazılarında da sadece yasama organına verilmiştir. Bazı anayasalarda da anayasa değişikliği konusunda inisiyatif, hem yasamaya, hem de yürütmeye tanınmıştır. Çok az sayıdaki anayasada ise teklif yetkisi halka ya da seçmenlere de tanınmıştır.

2. Görüşme ve Oylama (Karar) Safhası. Bu safha, değişiklik teklifinin kabul veya reddine varan bütün işlemleri içerir. Anayasaların büyük ekseriyetinde karar yetkisi yasama organına verilmişken, bazı anayasalarda, anayasayı değiştirme yetkisini her an ellerinde tutmak amacıyla, bu yetki yürütmeye, bazılarında da anayasa değişikliğinin aşırı derecede zorlaştırılması için özel bir meclise verilmiştir. Anayasalarda genellikle karar aşamasına ilişkin birçok usul kuralları da belirlenmektedir. Anayasalarda, bu kapsamda, karar için birden fazla görüşme (ivedilikle görüşme yasağı), kabul için 2/3, 3/4 veya 3/5 gibi nitelikli çoğunluk, bunlarla alakalı özel süreler, farklı usuller öngörülebilir. Anayasa değişikliğine ilişkin görüşmeler ve karar aşaması, bu usul kurallarına uyularak yerine getirilir.

3. Onay Safhası. Bazı anayasalarda, Anayasa değişikliğinin karara bağlanmasından sonra, bir de *onaylama* aşaması öngörülmektedir. Anayasa değişikliğinde bu aşama, ülkelere göre ya da bazı şartlara bağlı olarak uygulanmaktadır. Onay aşamasında Cumhurbaşkanı ve halk olmak üzere iki organ yetkili kılınmıştır. Onay yetkisinin Devlet başkanına ait olması halinde, devlet başkanı, yasama organınca kabul edilen anayasa değişikliğini aynı organa geri gönderebilir. Devlet başkanı tarafın-

dan geri iade edilen metin üzerinde yasama organı ile Devlet başkanının sahip oldukları yetkilere ilişkin olarak üç ihtimalden bahsedilebilir.

Birinci ihtimal: Devlet başkanı bir anayasa değişikliğini onaylamak istemezse, anayasa değişikliğini yasama organına bir daha görüşülmek üzere geri gönderir. Devlet başkanı yasama organında tekrardan görüşülerek yine aynı çoğunlukla kabul edilen anayasa değişikliğini onaylayıp yayımlamak zorunda ise, bu durumda Devlet başkanının onay yetkisine *geciktirici veto* yetkisi denmektedir.

İkinci ihtimal: Bazı anayasalarda devlet başkanı tarafından geri gönderilen anayasa değişikliğinin parlamento tarafından kabul edilebilmesi için daha yüksek bir çoğunluk şartı öngörülebilmektedir. Şayet anayasa değişikliğinin, tekrardan görüşme neticesinde öngörülen nitelikli çoğunlukla kabul edildikten sonra Devlet başkanınca yayımlanması zorunlu ise, devlet başkanının geri gönderme yetkisi, *güçleştirici veto* yetkisi niteliğindedir.

Üçüncü ihtimal: Bazı anayasalarda anayasa değişikliğinin onaylanıp onaylanmaması konusunda nihai söz söyleme yetkisi devlet başkanına bırakılmıştır. Devlet başkanının istemediği bir anayasa değişikliği yürürlüğe giremez. Bu durumda devlet başkanının anayasa değişikliği üzerinde *mutlak veto* yetkisine bulunmaktadır.

Adnan Küçük, *Anayasa Hukuku*, Ankara, Orion, 2012, s.28:

1. Teklif Safhası. Bu, anayasayı değiştirme sürecinin ilk safhasıdır. Anayasalarda anayasa değişikliğini teklif etme yetkisinin çeşitli organlara verildiği görülmektedir. Bu yetki, bazı anayasalarda sadece yürütme organına, bazılarında sadece yasama organına bazılarında da hem yasamaya, hem de yürütme organına verilmiştir. Çok az sayıdaki anayasada ise teklif yetkisi halka ya da seçmenlere de tanınmıştır.

2. Görüşme ve Oylama (Karar) Safhası. Bu safha, değişiklik teklifinin kabul veya reddine varan bütün işlemleri içerir. Anayasaların büyük ekseriyetinde karar yetkisi yasama organına verilmişken, bazı anayasalarda, anayasayı değiştirme yetkisi yürütmeye, bazılarında da anayasa değişikliğinin aşırı derecede zorlaştırılması için özel bir meclise verilmiştir. Anayasalarda genellikle karar aşamasına ilişkin birçok usul kuralları da belirlenmektedir. Anayasalarda, bu kapsamda, karar için birden fazla görüşme (ivedilikle görüşme yasağı), kabul için 2/3, 3/4 veya 3/5 gibi nitelikli çoğunluk, bunlarla alakalı özel süreler, farklı usuller öngörülebilmektedir. Anayasa değişikli görüşmeleri ve karar aşaması, bu usuli kurallara uyularak yerine getirilir.

3. Onay Safhası. Bazı anayasalarda, Anayasa değişikliğinin karara bağlanmasından sonra, bir de *onay* aşaması öngörülmektedir. Anayasa değişikliğinde bu aşama, ülkelere göre ya da bazı şartlara bağlı olarak uygulanmaktadır. Onay aşamasında Cumhurbaşkanı ve halk olmak üzere iki organ yetkili kılınmıştır. Onay yetkisinin Devlet başkanına ait olması halinde, devlet

başkanı, yasama organınca kabul edilen anayasa değişikliğini aynı organa geri gönderebilir. Devlet başkanı tarafından geri iade edilen metin üzerinde yasama organı ile Devlet başkanının sahip oldukları yetkilere ilişkin olarak üç ihtimalden bahsedilebilir.

Birinci ihtimal: Devlet başkanı bir anayasa değişikliğini onaylamak istemezse, anayasa değişikliğini yasama organına bir daha görüşülmek üzere geri gönderir. Devlet başkanı yasama organında tekrardan görüşülerek yine aynı çoğunlukla kabul edilen anayasa değişikliğini onaylayıp yayımlamak zorunda ise, bu durumda Devlet başkanının onay yetkisine *geciktirici veto* yetkisi denmektedir.

İkinci ihtimal: Bazı anayasalarda devlet başkanı tarafından geri gönderilen anayasa değişikliğinin parlamento tarafından kabul edilebilmesi için daha yüksek bir çoğunluk şartı öngörülebilmektedir. Şayet anayasa değişikliğinin, tekrardan görüşme neticesinde öngörülen nitelikli çoğunlukla kabul edildikten sonra Devlet başkanınca yayımlanması zorunlu ise, devlet başkanının geri gönderme yetkisi, *güçleştirici veto* yetkisi niteliğindedir.

Üçüncü ihtimal: Bazı anayasalarda anayasa değişikliklerinin onaylanıp onaylanmaması konusunda nihai söz söyleme yetkisi devlet başkanına aittir. Devlet başkanının istemediği bir anayasa değişikliği yürürlüğe giremez. Bu halde devlet başkanının anayasa değişikliği üzerinde *mutlak veto* yetkisi vardır. Monarşik devletlerde, monark, anayasa değişiklikleri üzerinde *mutlak veto* yetkisine sahiptirler.

Görüldüğü gibi “Adnan Küçükmustafaoğlu”nun satırları ile Adnan Küçük’ün satırları aynı. Bu aynılık sadece yukarıdaki iki sayfada değil, Adnan Küçük’ün kitabının ikinci baskısına ilave ettiği kısımlar dışında, bütün sayfalarda aşağı yukarı devam etmektedir. Ben aşağıda sadece Adnan Küçük’ün 2012 baskı kitabından kaynaksız alıntı örnekleri veriyorum. Aşağıda verdiğim kaynaksız alıntı örneklerinin pek çoğu (“yorum” gibi 2012 baskı kitapta ilave edilmiş konular dışında) “Adnan Küçükmustafaoğlu”nun 2007’de yayınlanan kitabında da aynen vardır. Ben yer kaplamasın diye “Adnan Küçükmustafaoğlu”nun kitabındaki kaynaksız alıntılara aşağıda ayrıca yer vermeyeceğim. Ama bilin ki, 2012 baskı kitaba sonradan ilave edilmiş konular dışında, aşağıdaki alıntılarının aynısı “Adnan Küçükmustafaoğlu”nun kitabında da bulunmaktadır.

III. ADNAN KÜÇÜK'ÜN ANAYASA HUKUKU KİTABINDAN USÛLSÜZ ALINTI ÖRNEKLERİ

Burada Adnan Küçük'ün *Anayasa Hukuku* (Ankara, Orion Yayıncılık, 2. Baskı, 2012, 16 cm x 23,5 cm, XIV+609 sayfa. ISBN: 978-9944-769-22-8) isimli kitabında benim *Anayasa Hukukunun Genel Esasları* (Bursa, Ekin 2. Baskı, 2011), *Türk Anayasa Hukuku Dersleri* (Bursa, Ekin 12. Baskı, 2011) ve *Anayasa Hukukuna Giriş*, (Bursa, Ekin, 18. Baskı, 2011) isimli kitaplarımdan kaynağı gösterilmeksizin yapılmış alıntılara örnekler verilmiştir.

Adnan Küçük'ün kitabından örnek olarak alınan cümle veya paragraflar tekrar yazılmamış, bunlar *scanner* ile taranıp aşağıya konulmuştur. Dolayısıyla bunlar birebir Adnan Küçük'ün kitabının ilgili paragraflarının kopyasıdır. Benim kitabımdan alınan cümle veya paragraflar ise benim kitabımın *word* formatından alınmıştır. Dolayısıyla bunlar da benim kitabımdan bire bir alınmış metinlerdir.

Dipnotsuz, Atıfsız Bir Kitap

Örneklere geçmeden önce şu hususun altını çizelim: Adnan Küçük'ün kitabında bana yapılmış tek bir atfı yoktur. Dahası Adnan Küçük'ün kitabında başka yazara yapılmış bir atfı da yoktur. Dolayısıyla Adnan Küçük'ün kitabı kaynak göstermeden yazılmış bir kitaptır.

Adnan Küçük'ün Kitabının Sonundaki Kaynakçada Bazı Kitapları Sayması, Kaynak Gösterme Yükümlülüğünü Yerine Getirdiği Anlamına Gelir mi?- Belki yukarıdaki iddiamıza cevap olarak Adnan Küçük, kitabının 445-454'üncü sayfaları arasında 150 civarında kaynağı içeren bir "Kaynakça"nın bulunduğunu, bu "Kaynakça"nın içinde benim kitaplarımda da isminin zikredildiğini bize söyleyecektir.

Acaba Adnan Küçük'ün kitabının "Kaynakça"sında 150 değişik kitabın yanında benim kitaplarımda da ismini de zikretmesi, kaynak gösterme zorunluluğunu yerine getirdiği anlamına mı gelir?

Öncelikle şunu belirteyim: Böyle bir kaynak gösterme usûlü, benim öğrenciliğimde ortaokulda kullandığımız bir kaynak gösterme usûlüydü. Öğretmenin verdiği ödevi, okul kütüphanesindeki tek ansiklopedi olan *Meydan Larousse* Ansiklopedisinden bulup, *Meydan Larousse*'taki ilgili maddeyi kendi el yazımızla cümle cümle çizgisiz beyaz bir dosya kağıdına aktararak ödevimizi yapardık. Ödevin sonuna da "Kaynak: *Meydan Larousse Ansiklopedisi*" yazardık. Haliyle bu yanlış bir şeydi. Maalesef öğretmenlerimiz bizi bu konuda uyarmazdı. Bu hatıranın gösterdiği gibi Türkiye'de usûlsüz alıntı sorunun kökleri çok derindedir.

Yüzlerce sayfa kitap yazıp, dipnotta tek kaynak göstermeyip, bibliyografyada 150 civarında eser sıralanması bilimsel yazma usûllerine uygun bir kaynak gösterme yöntemi değildir. Zira her alıntının ayrıca ve açıkça kaynağının ya alıntı biter bitmez metin içinde cümlenin sonuna parantez açıp yazmak; ya da alıntılanan cümlenin sonunda dipnot başvurusu koyup, dipnotta da alıntının kaynağını göstermek gerekir. Bilimsel yazma ve atıf usûlleri bunu gerektirir. Bu sadece bilimsel araştırma ve yazma kurallarından çıkan bir sonuç değil, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35’nci maddesinden çıkan kanuni bir zorunluluktur. Bu maddeye göre, alıntı, “bir eserin bazı cümle ve fıkralarının” alınmasından ibarettir ve alıntının “maksadın haklı göstereceği bir nispet dâhilinde ve münderacatını aydınlatmak maksadıyla” yapılması ve ayrıca ve özellikle alıntının “*belli olacak şekilde*” yapılması lazımdır. Adnan Küçük’ün kitabında yer alan kaynakçaya bakılarak, Adnan Küçük’ün kitabında hangi cümlelerin benim hangi kitabımdan alındığını anlamak mümkün değildir. Dolayısıyla Adnan Küçük’ün bibliyografyada benim adımları zikretmesi, FSEK, m.35’te öngörölmüş olan alıntı ve atıf koşullarını yerine getirmez.

Aslında burada tartıştığımız bu sorun, üniversite düzeyinde tartışılması ayıp kaçacak bir sorundur. Böyle bir meselenin Türkiye’de tartışılıyor olması, Türk üniversitelerinin metodolojik olarak ne derece iptidai bir vaziyette olduğunu göstermektedir.

Şimdi tek tek örneklere geçelim.

ÖRNEK 1

Adnan Küçük, *Anayasa Hukuku*, Ankara, Orion, 2012, s.7-8:

Şekli manada Anayasa içerdiği kuralların niteliği ne olursa olsun, normlar hiyerarşisinde en üst sırada yer alan, alelade (âdî) kanunlardan farklı şekil ve usullere uyulmak suretiyle yapılan ve kendisine Anayasa adı verilen bir kanundur. . . .

Şayet bir kural, normlar hiyerarşisinde en üst basamakta yer alıyorsa ve kanunlardan farklı ve daha zor bir usulle değiştirilebiliyorsa, o kural, içerik olarak neye ilişkin olursa olsun, bir Anayasa kuralıdır.

Kemal Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, Bursa, Ekin, 18. B., 2011, s.14:

“Şekli anlamda anayasa (*constitution in the formal sense, constitution au sens formel*)”, normlar hiyerarşisinde en üst sırayı işgal eden, kanunlardan farklı ve daha zor bir usulle konulup değiştirilebilen hukuk kurallarının bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda bir kuralın anayasa kuralı olup

olmadığına, onun içeriğine bakılmaksızın, o kuralın bulunduğu yere ve yapı-
lış veya değiştiriliş şekline bakılarak karar verilir. Eğer bu kural normlar hi-
yerarşisinde en üst basamakta yer alıyorsa ve kanunlardan daha zor bir usûlle
değiştirilebiliyorsa o kural, içerik olarak neye ilişkin olursa olsun bir anayasa
kuralıdır.

Yukarıdaki iki kutunun karşılaştırılmasından görüleceği gibi Adnan Kü-
çük'ün şekli anlamda anayasa tanımı benim kitabımdan alınmadır. Ama ba-
na atf yoktur. Bu iddiamıza karşı Adnan Küçük muhtemelen şekli anlamda
anayasa tanımının anayasa hukukunda umumileşmiş bir tanım olduğunu, bir
yazarın bir başka yazara atf yapmaksızın şekli anlamda anayasa tanımı ve-
rebileceğini söyleyebilir. Bu tanım umumileşmiş bir tanım olabilir. Ancak
umumileşmiş bir tanım dahi bir yazar kendi kelimeleriyle vermelidir. Bu ta-
nımı bir başka yazardan aldığı kelimelerle veriyorsa, alıntı yaptığı yazara atf
yapmalıdır. Eğer Adnan Küçük, emek verip şekli anlamda anayasa tanımını
kendisi yapsaydı, ortaya çıkan tanım benim tanımımdan kaçınılmaz olarak
farklı olurdu. Dikkat edileceği gibi yukarıdaki paragrafta ben

Eğer bu kural normlar hiyerarşisinde en üst basamakta yer alıyorsa ve
kanunlardan daha zor bir usûlle değiştirilebiliyorsa o kural, içerik olarak ne-
ye ilişkin olursa olsun bir anayasa kuralıdır.

diyorum (s.14), Adnan Küçük de

Şayet bir kural, normlar
hierarchy'sinde en üst basamakta yer alıyorsa ve kanunlardan farklı ve daha
zor bir usulle değiştirilebiliyorsa, o kural, içerik olarak neye ilişkin olursa
olsun, bir Anayasa kuralıdır.

diyor (s.7). Benim ve Adnan Küçük'ün yukarıdaki cümleleri arasında üç
kelime dışında bir fark yoktur. Adnan Küçük'ün benim cümlemi görmeden,
benim kullandığım 30 kelimenin 27 kelimesini aynen kullanarak bir cümle
kurması mümkün müdür? Bu soruya olumlu yanıt verilemiyorsa, ortada bir
alıntı vardır. Ne var ki Adnan Küçük, bu alıntının kaynağını göstermemiştir.
Bu şekilde Adnan Küçük, benim yaptığım bir tanımı kendisi yapmış gibi
okuyuculara takdim ederek benim manevî hakları çiğnemiştir. FSEK,
m.71/1, b.3'te hükme bağlanan "kaynak göstermeksizin iktibasta bulunma"
durumu vardır.

ÖRNEK 2

Adnan Küçük'ün kitabının 8 ilâ 10'uncu sayfaları arasında "Katı Ana-
yasa" başlığı altında sayılmış bir anayasaya katılık sağlamanın yolları, benim
Anayasa Hukukunun Genel Esasları isimli kitabımın 60 ilâ 62'nci sayfala-

rında sayılmış yollardan, özetlenerek, yer yer değiştirilerek alınmıştır. Toplamda iki sayfa yer kaplayan yedi paragraflık bu kısımdan sadece bir paragrafından örnek vereyim:

Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.9:

5. Değişikliğin onay için Halkoyuna sunulması. Kanunlar için aranmadığı halde, Anayasa değişikliklerinin halkoyuna sunulması gerekiyorsa, bir katı anayasa söz konusudur. Çünkü kanunların kabulü için aranmayan böylesi bir şart, Anayasa değişikliğinin kabulünü güçleştirmektedir.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, op. cit., 2011, s.60:

d) Halkoyması.- Kanunlar için aranmadığı hâlde, bir anayasanın değiştirilebilmesi için değişiklik teklifinin halkoymasına sunulması gerekiyorsa, bu anayasa katıdır. Zira kanunlar için aranmayan böyle bir şart, anayasa değişikliğinin kabul edilmesini güçleştirir.

ÖRNEK 3

Adnan Küçük'ün kitabının 21 ilâ 28'nci sayfaları arasında "III. Anayasa Yapan Güç: Kurucu İktidar" başlığı ile benim *Anayasa Hukukuna Giriş* başlıklı kitabımın 20 ilâ 32'inci sayfaları arasında yer alan "Kurucu İktidar" başlıklı bölüm arasında çok büyük benzerlikler vardır. Eğer Adnan Küçük'ün kitabındaki ve benim kitabımdaki ilgili sayfalar karşılaştırılarak okunursa, Adnan Küçük'ün söz konusu başlığı çok büyük ölçüde benim kitabımın adı geçen bölümünden yararlanarak yazdığı gözlemlenir. Buna rağmen bu bölümde Adnan Küçük'ün bana yaptığı tek bir atıf yoktur.

Burada şunu söyleyeyim ki, alıntı, paragrafların illâ kelimesi kelimesine alınması demek değildir. Bir bilgi bir yazardan alınmış ise, hangi kelimelerle ifade edilirse edilsin, hangi şekilde verilirse verilsin, ne değişiklik yapılsa yapılsın ortada bir alıntı vardır. Bu alıntı sadece bir "aynen alıntı" değil, bir "mealen alıntı"dır ve mealen alıntılarının da kaynağının gösterilmesi gerekir. Adnan Küçük'ün "Kurucu İktidar" başlığı altında yazdığı pek çok şey, benim kitabımdan alınmış mealen alıntılar niteliğindedir. Örnek olarak Adnan Küçük'ün kitabında konuya girdiği ilk paragraflar (s.21) ile benim konuya girdiğim ilk paragraflar (s.20) karşılaştırılabilir. Yine örnek olarak Adnan Küçük'ün kitabının 26'ncı sayfasında son paragrafında yer alan "Kurucu Plebisit" başlıklı paragrafı ile benim kitabımın 26'ncı sayfasında yer alan "Kurucu Plebisit" başlıklı Kutu 4.4 karşılaştırılabilir. Dahası "Kurucu İktidar" başlıklı bu kısımda Adnan Küçük'ün benim kitabımdan yaptığı bazı alıntılar, sıradan mealen alıntılar değil, "aynen alıntı"ya yaklaşan alıntılardır. Bir kaç örnek vereyim:

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.27:

1. Teklif Safhası. Bu, anayasayı değiştirme sürecinin ilk safhasıdır. Anayasalarda anayasa değişikliğini teklif etme yetkisinin çeşitli organlara verildiği görülmektedir. Bu yetki, bazı anayasalarda sadece yürütme organına, bazılarında sadece yasama organına bazılarında da hem yasamaya, hem de yürütme organına verilmiştir. Çok az sayıdaki anayasada ise teklif yetkisi halka ya da seçmenlere de tanınmıştır.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit.*, 2011, s.29:**1. Teklif Safhası**

Bu safha anayasa değişikliği sürecinin ilk safhasıdır. Bu safha, anayasa değişikliğinin fiilen gerçekleştirilmesi safhasına kadar uzanan bütün işlemleri içerir. Anayasalar anayasa değişikliğini teklif etme yetkisini çok çeşitli organlara vermektedirler. Bazı anayasalar, bu yetkiyi sadece yürütmeye veya sadece yasamaya tanırken, bazıları da hem yasamaya hem de yürütmeye tanımaktadır. Diğer küçük bir grup anayasa ise, teklif yetkisini halka da tanımaktadır¹⁹.

19. Cem Eroğul, *Anayasa Değiştirme Sorunu*, Ankara, AÜSBF Yayınları, 1974, s.34-41

Görüldüğü gibi Adnan Küçük'ün paragrafı neredeyse kelimesi kelimesine benim paragrafım alınmadır; ama bana yapılan bir atıf yoktur. “Kurucu İktidar” başlığı altında benden yapılan kaynaksız alıntılara örnek vermeye devam edelim:

ÖRNEK 4

Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.28:

2. Görüşme ve Oylama (Karar) Safhası. Bu safha, değişiklik teklifinin kabul veya reddine varan bütün işlemleri içerir. Anayasaların büyük ekseriyetinde karar yetkisi yasama organına verilmişken, bazı anayasalarda, anayasayı değiştirme yetkisi yürütmeye, bazılarında da anayasa değişikliğinin aşırı derecede zorlaştırılması için özel bir meclise verilmiştir. Anayasalarda genellikle karar aşamasına ilişkin birçok usul kuralları da belirlenmektedir. Anayasalarda, bu kapsamda, karar için birden fazla görüşme (ivedilikle görüşme yasağı), kabul için 2/3, 3/4 veya 3/5 gibi nitelikli çoğunluk, bunlarla alakalı özel süreler, farklı usuller öngörülebilmektedir. Anayasa değişikliki görüşmeleri ve karar aşaması, bu usuli kurallara uyularak yerine getirilir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, op. cit., 2011, s.30:

2. Karar Safhası²¹

Bu safha değişiklik teklifinin kabul veya reddine varan bütün işlemleri içerir. Anayasaların çoğu (% 80'i) karar yetkisini yasama organına vermektedir. Bununla birlikte karar yetkisini yasama organının dışında başka bir organa veren anayasalar da yok değil. Bazı anayasa koyucular, anayasayı değiştirme yetkisini her an ellerinde tutmak için, bu yetkiyi yürütmeye, bazıları da anayasaların değiştirilmesini çok güçleştirmek için özel bir meclise vermektedirler. Karar safhasında birçok usûl kuralı vardır. Bu nedenle bu kurallar, ülkelere istedikleri katılık derecesine ulaşma imkânı vermekte, dolayısıyla çok kullanışlı araçlar oluşturmaktadırlar. Karar safhasında çeşitli özel kurallar öngörülmüş olabilmektedir. Bazı anayasalar, karar için birden fazla görüşmeyi şart koşmuş, diğer bazıları karar için 2/3 veya 3/5 gibi nitelikli bir çoğunluk aramış, diğer bazıları ise bu safhada özel süreler öngörmüştür. Nihayet bir başka grup anayasa ise, değişiklik konusuna göre farklı usûller öngörmüştür²².

22. Eroğul, op. cit., s.53-66.

Paragrafın başlangıç cümlesi olan “*bu safha değişiklik teklifinin kabul veya reddine varan bütün işlemleri içerir*” cümlesindeki ayniyetin gösterdiği gibi, bu paragraf, benim kitabımdan alınmadır. Ama bana atıf yok. Ortada FSEK, m.71/1, b.3'te hükme bağlanan “kaynak göstermeksizin iktibasta bulunma” durumu vardır.

ÖRNEK 5

Adnan Küçük, anayasa değişikliği sürecinin birinci ve ikinci safhasını yukarıda gördüğümüz gibi benim kitabımdan aktardığı gibi, üçüncü safhası olan “onay safhası”nı da benim kitabımdan aktarmaktadır. Şimdi bunu görelim:

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.28-29:

3. **Onay Safhası.** Bazı anayasalarda, Anayasa değişikliğinin karara bağlanmasından sonra, bir de *onay* aşaması öngörülmektedir. Anayasa değişikliğinde bu aşama, ülkelerine göre ya da bazı şartlara bağlı olarak uygulanmaktadır. Onay aşamasında Cumhurbaşkanı ve halk olmak üzere iki organ yetkili kılınmıştır. Onay yetkisinin Devlet başkanına ait olması halinde, devlet başkanı, yasama organınca kabul edilen anayasa değişikliğini aynı organa geri gönderebilir. Devlet başkanı tarafından geri iade edilen metin üzerinde yasama organı ile Devlet başkanının sahip oldukları yetkilere ilişkin olarak üç ihtimalden bahsedilebilir.

Birinci ihtimal: Devlet başkanı bir anayasa değişikliğini onaylamak istemezse, anayasa değişikliğini yasama organına bir daha götürülmek üzere geri gönderir. Devlet başkanı yasama organında tekrardan götürülerek yine aynı çoğunlukla kabul edilen anayasa değişikliğini onaylayıp yayımlamak zorunda ise, bu durumda Devlet başkanının onay yetkisine *geciktirici veto* yetkisi denmektedir.

İkinci ihtimal: Bazı anayasalarda devlet başkanı tarafından geri gönderilen anayasa değişikliğinin parlamento tarafından kabul edilebilmesi için daha yüksek bir çoğunluk şartı öngörülebilmektedir. Şayet anayasa değişikliğinin, tekrardan görüşme neticesinde öngörülen nitelikli çoğunlukla kabul edildikten sonra Devlet başkanınca yayımlanması zorunlu ise, devlet başkanının geri gönderme yetkisi, *güçleştirici veto* yetkisi niteliğindedir.

Üçüncü ihtimal: Bazı anayasalarda anayasa değişikliklerinin onaylanıp onaylanmaması konusunda nihai söz söyleme yetkisi devlet başkanına aittir. Devlet başkanının istemediği bir anayasa değişikliği yürürlüğe giremez. Bu halde devlet başkanının anayasa değişikliği üzerinde "*mutlak veto*" yetkisi vardır. Monarşik devletlerde, monark, anayasa değişiklikleri üzerinde *mutlak veto* yetkisine sahiptirler.

Halkoylamasında, Anayasa ya da Anayasa değişikliğini *onaylama* yetkisi halka aittir. . . .

Bazı anayasalarda, anayasa değişikliğinin halkoyuna sunulması zorunludur. Buna *mecburi halkoylaması* denir. Bu durumda Anayasa değişikliği, Anayasa gereği, zorunlu olarak halkoyuna sunulur. Bazı anayasalarda devlet başkanına, onaylanması için anayasa değişikliğini halkoyuna sunma konusunda yetki verilmiştir. Devlet başkanı bu yetkiyi dilerse kullanır. Buna *ihityari halkoylaması* denir. Bazen Devlet başkanı, belli sayıda yasama meclisi üyesinin veya belli sayıda seçmenin isteği üzerine de, anayasa değişikliği tekliflerini halkoyuna sunabilmektedir.

Gözlér, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.30-31:*

3. Onay Safhası²³

Onay safhası, anayasa değişikliğinin son safhasıdır. Artık ayrıntılarıyla kararlaştırılmış bulunan değişikliğin, yayınlanıp yürürlüğe girmeden önce, aşması gereken son engeldir²⁴.

a) Onay Yetkisinin Devlet Başkanına Verilmesi.- Bazı anayasalar anayasa değişikliğini onaylama yetkisini devlet başkanına vermektedir. Devlet başkanının onay yetkisinin *üç çeşidi* vardır:

aa) Bazı ülkelerde devlet başkanı anayasa değişikliğini onaylamak istemezse yapabileceği tek şey anayasa değişikliğini parlâmentoya iade etmek ve bir kez daha görüşülmesini istemekten ibarettir. Parlâmento aynı çoğunlukla anayasa değişikliğini aynen kabul ederse devlet başkanı anayasa değişikliğini onaylayıp, yayımlamak zorunda kalmaktadır. Bu durumda devlet başkanının onay yetkisi bir **“geciktirici veto”** yetkisi durumundadır.

bb) Bazı anayasalar ise devlet başkanı tarafından geri gönderilmiş anayasa değişikliğinin parlâmento tarafından kabul edilebilmesi için daha yüksek bir nitelikli çoğunluk şartı öngörmektedir. Bu durumda devlet başkanının geri gönderme yetkisi, **“güçleştirici veto”** yetkisi niteliğindedir. Örneğin 2007 yılından önce, 1982 Türk Anayasasının 175’nci maddesine göre TBMM’nin beşte üç çoğunluğuyla kabul ettiği bir anayasa değişikliğini Cumhurbaşkanının geri göndermesi durumunda, bu değişikliği tekrar ancak üye tamsayısının üçte iki çoğunluğuyla kabul edebileceği kabul edilmekteydi. (Anayasa Mahkemesi 5 Temmuz 2007 tarihli kararıyla aksi yönde karar vermiştir. Bu konuda aşağıda 373-374’üncü sayfalara bakılabilir).

cc) Bazı anayasalar da devlet başkanına anayasa değişikliğini onaylayıp onaylamamak konusunda sınırsız bir yetki vermektedir. Bu ülkelerde devlet başkanı beğenmediği bir anayasa değişikliğini onaylamayabilir. Bu durumda anayasa değişikliği yürürlüğe giremez. Bu durumda devlet başkanının onay yetkisi, **“mutlak veto”** yetkisi durumundadır. Monarşilerde krallar veya kraliçeler, anayasa değişiklikleri üzerinde mutlak veto yetkisine sahiptir (örneğin 1953 Danimarka Anayasası, m.88; 1983 Hollanda Anayasası, m.239; 1868 Lüksemburg Anayasası, m.114). Bununla birlikte, uygulamada kral veya kraliçelerin bu veto yetkilerini çok uzun zamandan bu yana kullandıklarına şahit olunmamıştır.

b) Onay Yetkisinin Halka Verilmesi.- Bazı anayasalar ise anayasa değişikliğini onaylama yetkisini halka vermektedir. Bu durumda anayasa değişikliği onay için halkoylamasına sunulur. “Mecburi” ve “ihtiyari” olmak üzere iki çeşit **“halkoylaması (referandum)”** vardır:

aa) “Mecburî halkoylaması”nda anayasa değişikliği, anayasa gereği, doğrudan doğruya ve otomatik olarak halkoylamasına sunulur. Örneğin İsviçre’de (m.121), Danimarka’da (m.88) ve İrlanda’da (m.46) anayasa değişiklikleri, belli bir süre içinde onay için halkoylamasına sunulur.

bb) “İhtiyarî (isteğe bağlı) halkoylaması” ise, devlet başkanının, belirli sayıda parlamento üyesinin veya belirli sayıda seçmenin isteğiyle yapılan halkoylamasıdır. Örneğin 1982 Türk Anayasasına göre Meclisin üye tamsayısının üçte iki çoğunluğuyla kabul edilen bir anayasa değişikliği Cumhurbaşkanının isteğiyle halkoylamasına sunulur (m.175). 1978 İspanyol Anayasasına göre ise, anayasa değişikliği Meclis üyelerinin onda birinin istemesi durumunda halkoylamasına sunulur (m.167/3). 1947 İtalyan Anayasasına göre ise anayasa değişikliğinin yayınlanmasından itibaren beş yüz bin seçmen tarafından talep edilirse anayasa değişikliği halkoylamasına sunulur.

24. Eroğul, *op. cit.*, s.68-69.

Görüldüğü gibi Adnan Küçük’ün “onay safhası” başlığı altında verdiği bütün paragraflar gerek içerik olarak, gerek plân olarak benim kitabımdan alınmıştır. İlginçtir; benim siyah harflerle verdiğim terimleri de Adnan Küçük siyah harflerle vermektedir.

ÖRNEK 6

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.42:

Meclis hükümeti sisteminin, bazı ayırt edici özellikleri şunlardır.

- * Yasama organı tek meclislidir.
- * İcra Vekilleri Heyetinin, Meclisi feshetme, toplanmasına engel olma, çalışma süresini uzatıp kısaltma şeklinde, meclise karşı kullanabileceği hiçbir hukuki silahı bulunmamaktadır. Meclis ancak kendi kendisini feshedebilir.
- * Meclisi yürütme organı toplantıya çağırılmaz.
- * Meclis sürekli çalışır. Meclisin resmi ve periyodik olarak tatile çıkması durumu söz konusu değildir.
- * Yürütme işlevini yerine getirmek üzere oluşturulmuş ayrı bir anayasal yürütme organı bulunmamaktadır. Yürütme yetkisi de yasama organına aittir. Burada görünürdeki *yürütme* organı aslında yasamanın bir uygulama aracı, bir icra komitesidir. Belki teknik bir görev olarak yürütmenin varlığından bahsedilebilir ise de, bağımsız bir yetki olarak yürütme organının varlığından söz edilemez. Burada sadece görev yönünden bir uzmanlaşma söz konusudur. Meclis neyi isterse, icra vekilleri onu yapmak zorundadır.
- * Devlet Başkanlığı ve Başbakanlık makamları yoktur.
- * İcra vekillerinin Meclise karşı kolektif sorumluluğu yoktur.

* İcra vekilleri heyeti üyeleri, meclis içinden meclis tarafından teker teker seçilir. Meclis dilediği kişiyi bu göreve seçer ve dilediği anda da bunların görevine son verebilir. İcra vekilleri heyeti üyelerinin, meclise karşı bireysel olarak mutlak bir sorumluluğu vardır.

* İcra vekillerinin kararları Meclisin denetimine tabidir. Meclis, icra vekilleri heyetine yürütmeye ilişkin olarak emir ve talimat verebilir; kararlarını iptal edebilir, değiştirebilir, onun yerine gerekli işlemi bizzat kendisi yapabilir.

Adnan Küçük'ün meclis hükümet sisteminin yukarıdaki şekilde saydığı özellikleri aşağıda görüleceği gibi benim kitabımın 78 ilâ 80'nci sayfalarından özetlenmiştir:

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.78-80:*

Meclis Hükümeti Sisteminin Yasama Organına İlişkin Özellikleri.- (...)

1. Meclis hükümeti sistemlerinde yasama organı her halükârda tek-meclislidir³⁰. Oysa parlâmenter sistemlerde yasama organı, tek meclisli olabileceği gibi iki-meclisi de olabilir.

2. Meclis hükümeti sistemlerinde, meclis kendi kendini toplantıya çağırır³¹. Oysa parlâmenter sistemlerde yürütme organı da meclisi toplantıya çağırma hakkına sahiptir.

3. Meclis hükümeti sistemlerinde, meclis ancak kendi kendini feshedebilir³². Oysa parlâmenter sistemlerde devlet başkanları da fesih hakkına sahiptir.

4. Meclis hükümeti sisteminde meclis, sürekli olarak çalışır³³. Buna “meclisin sürekliliği veya meclisin istimrarı (*permanence de l'assemblée*)” ilkesi denir³⁴. Oysa parlâmenter sistemlerde meclis çalışması “toplantı dönemleri (*sessions*)”ne ayrılabilir. Keza parlâmenter sistemlerde meclis tatil de yapabilir. Buna karşılık, meclis hükümeti sisteminde meclis tatil yapamaz³⁵.

Meclis Hükümeti Sisteminin Yürütme Organına İlişkin Özellikleri. (...)

1. Meclis hükümeti sisteminde, “icra heyeti”nin, meclisten ayrı bir varlığı, kendine mahsus bir hüviyeti ve teşebbüs kuvveti yoktur³⁶. İcra vekilleri heyetinin kendisine has bir hükümet programı, kendisine has bir siyaseti yoktur³⁷. Meclis ne istiyorsa, icra vekilleri heyeti onu yapmak zorundadır³⁸. Açıkçası, icra heyetinin tek görevi meclisin aldığı kararları uygulamaktan ibarettir³⁹.

2. Meclis hükümeti sistemlerinde bir devlet başkanı yoktur⁴⁰.

3. Meclis hükümeti sistemlerinde bir başbakanlık makamı da yoktur.

4. Meclis hükümeti sistemlerinde “icra vekilleri heyeti” üyeleri arasında “kollektif sorumluluk” ve “bakanlık dayanışması” ilkesi geçerli değildir.

5. İcra vekilleri heyetinin üyeleri meclis içinden ve meclis tarafından tek tek seçilir ve gerektiğinde yine meclis tarafından serbestçe görevden alınır⁴¹. Parlâmenter hükûmet sistemlerinde bakanlar, başbakanın önerisiyle devlet başkanı tarafından atanır ve görevden alınır.

6. İcra vekilleri heyeti üyeleri meclise karşı bireysel olarak sorumludurlar. Bu sorumluluk mutlaktır. Meclis hükûmeti sistemlerinde, yürütmeye görevlendirilen bu kişi, bir uşağın efendisine hesap verdiği gibi, meclise hesap verir.

7. Meclis hükûmeti sistemlerinde, meclis icra vekillerine kendi işlerini yürütme işini nasıl yapacakları konusunda emir ve talimat verebilir⁴². Oysa parlâmenter hükûmet sisteminde, meclis hükûmete emir ve talimat veremez. Meclis hükûmeti beğenmiyorsa, yapabileceği tek şey onu güvensizlik oyuyla düşürmektir.

8. Meclis hükûmeti sistemlerinde, icra vekillerinin aldığı kararlar, meclisin denetimine tâbidir. Meclis, icra vekillerinin kararlarını istediği zaman değiştirebilir veya iptal edebilir ve hatta onların yerine geçerek gereken işlemi tesis edebilir⁴³.

9. İcra heyetinin meclis karşısında kullanabileceği hiçbir hukukî silah, hiçbir araç yoktur. İcra heyeti, meclisi feshetme, toplantısına engel olma, çalışma süresini uzatıp kısaltma gibi etkileme araçlarına sahip değildir⁴⁴.

30. Turhan, *Hükûmet Sistemleri*, *op. cit.*, s.27.

31. *Ibid.*

32. *Ibid.*

33. Ergun Özbudun, *1921 Anayasası*, Ankara, AKDYYK Yayını, 1992, s.55; Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.292.

34. Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.292.

35. Özbudun, *1921 Anayasası*, *op. cit.*, s.55; Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.292.

36. Özbudun, *1921 Anayasası*, *op. cit.*, s.51.

37. 1921 Anayasası döneminde Türkiye'deki meclis hükûmeti sisteminde bu heyetin adı, "İcra Vekilleri Heyeti"dir.

38. 1792-1795 Fransız konvansiyonel rejimindeki bu heyet, "Kamu Selameti Komitesi (*Comité de Salut public*)"dir.

39. Özbudun, *1921 Anayasası*, *op. cit.*, s.51.

40. *Ibid.*, s.52.

41. Arsel, *op. cit.*, s.201.

42. *Ibid.*

43. Cadart, *op. cit.*, c.I, s.467.

44. Özbudun, *1921 Anayasası*, *op. cit.*, s.53; Laferrière, *op. cit.*, s.748; Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.291.

Görüldüğü gibi yukarıdaki bütün özellikler benim kitabımdan özetlenecek aktarılmıştır. İlginçtir ben söz konusu özellikleri oluştururken 14 adet dipnotuyla kaynak gösterdim. Adnan Küçük, bir özellik için dahi kaynak gösterme zahmetine katlanmamaktadır.

ÖRNEK 7**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.42:***

* Bu sistemde genellikle yargının durumuna değinilmemekle birlikte, sistemin gereği tek egemenlik olduğu ve egemenlik de bölünmez bir şekilde meclis tarafından temsil edildiği için, yargı da teorik olarak meclise tabidir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.80:*

Meclis hükûmeti sisteminde genellikle yargının durumuna değinilmez. Aslında meclis hükûmeti sistemi teorisinde yargı kuvveti de meclise tâbidir. Bu sistemde tek egemenlik olduğuna ve egemenlik de bölünmez bir şekilde tek meclis tarafından temsil edildiğine göre, yargı da teorik olarak meclise tâbidir.

Görüldüğü gibi alıntı benden; ama bana atf yok.

ÖRNEK 8**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.49:***

Rasyonalleştirilmiş Parlamentarizm: Parlamenter hükümet sisteminin uygulandığı ülkelerin bir kısmında genellikle zayıf ve istikrarsız hükümetler ortaya çıkabilmektedir. İşte bazı parlamenter sistemlerde, bu zafiyet ve istikrarsızlığın giderilmesi amacıyla, bir takım usuller geliştirilmiştir. Bu usulleri bünyesinde barındıran parlamenter sistemlere “Rasyonalleştirilmiş Parlamentarizm” denilmektedir. Rasyonalleştirilmiş Parlamentarizmle sağlanmak istenen, sağlam bir parlamento çoğunluğuna dayanmayan hükümete, güç ve istikrar kazandırmaktır.

Rasyonalleştirilmiş Parlamentarizmde parlamento tarafından düşürülemeyen hükümet, bazen parlamentoda çoğunluğa sahip olmayabilmektedir. Mesela, 450 milletvekili bir yasama organının olduğu ve güvensizlik oyu için de üye tam sayısının salt çoğunluğunun arandığı bir sistemde, hükümetin düşmesi için 226 oy gerektiği için, hükümete destek veren milletvekili sayısı 150 bile olsa, olumsuz oyların sayısı 226’yı bulmuyorsa hükümet düşmez. Fakat böyle bir yasama organında hükümetin kanun çıkarabilmesi de zor görülmektedir. Oysa hükümetin düşürülememesi tek başına çok fazla bir anlam ifade etmemektedir. Hükümetin gerekli gördüğü kanunları yasama meclisinden çıkartamaması onun elinin kolunun bağlanması, belki de sistemi daha da içinden çıkılmaz hale getirebilecektir. İşte bu durumdaki bir hükümete, parlamentoyu zorlayarak ve hatta gerektiğinde onu aşarak kanuni düzenlemeler yapabilmesine imkân sağlayacak araçların da verilmesi gerekmektedir. Bu amaca ulaşabilmek için, bazı anayasal mekanizmalar geliştirmişlerdir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, op. cit., 2011, s.99-100:**6. Rasyonelleştirilmiş Parlâmentarizm¹⁸⁹**

Parlâmenter hükûmet sistemlerinin önemli bir kısmında zayıf ve istikrarsız hükûmetler olmuştur. İşte, bazı parlâmenter sistemlerde hükûmete istikrar ve güç kazandırmak amacıyla birtakım usûller öngörülmüştür. Bu usûlleri barındıran parlâmenter sistemlere genel olarak “rasyonelleştirilmiş parlâmentarizm (*rationalized parliamentarism, parlementarisme rationalisé*)” ismi verilmektedir¹⁹⁰. Rasyonelleştirilmiş parlâmentarizm, sağlam bir parlâmento çoğunluğuna dayanmayan hükûmetlere güç ve istikrar kazandırmaya yönelik hukukî araçların bütünü olarak tanımlanmaktadır¹⁹¹. (...)

Rasyonelleştirilmiş parlâmentarizmde, parlâmento tarafından düşürülemeyen bir hükûmetin parlâmentoda çoğunluğa sahip olmaması mümkündür. Zira yukarıdaki araçlar sayesinde parlâmentoda çoğunluğa sahip olmayan bir hükûmet düşmeyebilir. Ama bu hükûmetin parlâmentodan kanun çıkartması imkânsızdır. Bu hükûmetin kanun tasarıları pek muhtemelen parlâmento tarafından reddedilecektir. O halde, hükûmeti sadece ayakta tutmakla iş bitmemekte, hükûmete, parlâmentoyu zorlayabilecek, gerektiğinde parlâmentoyu aşabilecek, anayasal araçlar da vermek gerekmektedir. İşte rasyonelleştirilmiş parlâmentarizm düşüncesinden ilham alan bazı anayasalar, parlâmentoda sağlam bir çoğunluğa sahip olmayan hükûmetlere, hazırladıkları kanun tasarılarının kabul edilmesini sağlayacak anayasal mekanizmalar da getirmektedirler.

190. “Rasyonelleştirilmiş parlâmentarizm (*parlementarisme rationalisé*)” terimi ilk kez Boris Mirkine-Guetzevitch tarafından kullanılmıştır. Mirkine-Guetzevitch’e göre, “siyasal hayatın bütünü yazılı hukuk kuralları şebekesi içine kapatılmalıdır”. Özellikle yasama-yürütme ilişkileri yazılı hukuk kurallarıyla düzenlenmelidir. Boris Mirkine-Guetzevitch, *Les nouvelles tendances du droit constitutionnel*, Paris, LGDJ, İkinci Baskı, 1936. Türkçe çevirisi: Boris Mirkine-Guetzevitch, *Hukuğu Esasiye’de Yeni Temayüller*, Çev. Ali Rıza Türel, Ankara, Türk Hukuk Kurumu Yayınları, 1938.

191. Jean Gicquel, “Parlementarisme rationalisé”, in Olivier Duhamel ve Yves Meny (der.), *Dictionnaire constitutionnel*, Paris, PUF, 1992, s.696.

Yukarıdaki iki kutu karşılaştırılırsa Adnan Küçük’ün “rasyonelleştirilmiş parlâmentarizm”in tanımını ve varlık sebebini benim kitabımdan alıntılayarak verdiği görülür. Kullandığı kelimelerin çoğunluğu dahi benim kitabımda anen geçen kelimelerdir.

Burada belirtelim ki, Adnan Küçük, “rasyonelleştirilmiş parlâmentarizm”in tanımını ve varlık sebebine ilişkin yukarıdaki iki paragrafı benim *Anayasa Hukukuna Giriş* (op. cit., s.99-100) isimli kitabımdan almakta, ama izleyen paragraflarda verdiği “rasyonelleştirilmiş parlâmentarizm araçları” konusunu ise benim iki ciltlik *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi* (Bursa, Ekin, 2011, c.I, s.622-631) isimli kitabımdan almaktadır. Şimdi bunu görelim:

ÖRNEK 9

Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.49-51:

Rasyonalleştirilmiş Parlamenterizmin sahip olduğu başlıca vasıtalar şunlardır:

* *Zımnî güvenoyu.* Hükümet, devlet başkanı tarafından kurulduktan sonra, görevini sürdürebilmesi için, göreve başlama esnasında güven oylaması yapılmaz. Bu uygulama, 1958 Fransız Anayasasında mevcuttur. Hükümetin zımnî olarak parlamentonun güvenine sahip olduğu var sayılır. Fakat ilerleyen günlerde hükümet hakkında güvensizlik önergesi verilebilir.

* Hükümetin kurulması esnasında yapılan güven oylamasının kolaylaştırılması. Yeni kurulan hükümetin göreve başlaması esnasında güven oyu alabilmesi için, Meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun değil, katılanların salt çoğunluğunun aranması. Türkiye’de 1982 Anayasası ile benimsenen sistem bu şekildedir.

* Güvensizlik önergesi verme yetkisinin sınırlandırılması. Bu yetki yasama organı içerisinde belli şartlara bağlanmaktadır. Türkiye’de (1982 Anayasası) hükümet hakkında güvensizlik önergesi ya bir siyasi parti grubu adına ya da en az yirmi milletvekili tarafından verilebilir. 1958 Fransız Anayasasına göre, gensoru önergesi, Millet Meclisi üye tam sayısının onda biri tarafından verilebilir. 1975 Yunanistan Anayasasına göre, güvensizlik önergesinin reddedilmesi halinde, 6 ay geçmedikçe yeni bir güvensizlik önergesi verilemez.

* Serinleme sürelerinin öngörülmesi. Güvensizlik önergesinin verilmesi üzerine, hükümetin düşmesine sebep olacak oylamanın yapılması için birkaç günün geçmesi beklenir. Buna serinleme süresi denir. Türkiye’de 1982 Anayasasına göre, “Gensoru görüşmeleri sırasında üyelerin veya grupların verecekleri gerekçeli güvensizlik önergeleri veya Bakanlar Kurulunun güven isteği, bir tam gün geçtikten sonra oylanır” (md. 99). Benzer bir şekilde 48 Saatlik serinleme süresi, 1958 Fransız Anayasasında da mevcuttur (md. 49).

* Güvensizlik oyunda, üye tamsayısının salt çoğunluğunun aranması. Burada hükümetin düşürülmesinin zorlaştırılması amaçlanmaktadır. Türkiye’de (1982 Anayasası) “Bakanlar Kurulunun veya bir bakanın düşürülebilmesi, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla olur” (md. 99). 1958 Fransız Anayasasına göre de hükümetin güvensizlik oyu ile düşürülebilmesi için üye tam sayısının salt çoğunluğu aranmaktadır. (md. 49)

* Güven oylamasında sadece güvensizlik oylarının sayılması. Bazı ülkelerde, hükümetlerin prestijlerinin korunması ve yasama organındaki desteğin zafiyet derecesinin bilinmemesi için, sadece güvensizlik oylarının sayılması usulü benimsenmiştir. Türkiye’de (1982 Anayasası) “oylamada yalnız güvensizlik oyları sayılır” (md. 99). 1958 Fransız Anayasasına göre de sadece güvensizlik oylarının sayılır (md. 49).

* *Yapıcı güvensizlik oyu*, 1949 Alman Anayasasının 67. maddesine göre, “Millet Meclisinin (Bundestag) Başbakanı güvensizlik oyuyla düşürebilmesi için, önce üyelerinin çoğunluğuyla yeni bir başbakanı seçmiş olması gerekir”. Yasama organı yeni başbakanı seçmediği müddetçe, mecliste hangi oy çokluğu olursa olsun Başbakan düşürülemez. Bu sistemde temel maksat, ülkenin hükümete kalmasını önlemektir.

* Fesih tehdidi altında güvenoyu. 1949 Alman Anayasasına göre, Başbakan tarafından talep edilen güvenoyunun Millet Meclisi (Bundestag) tarafından reddedilmesi durumunda, Başbakanın önerisi üzerine, Cumhurbaşkanı Millet Meclisini fesheder (md. 68). Bu durumda, başbakanı deviren bir meclisin kendisinin devrilmesini de göze alması gerekir.

* *Kanun tasarıların blok halde oylanması*, Kanunların gerek iç tutarlılığını korumak gerekse çıkarılması süresini kısaltmak için *blok oylama* usulü benimsenmiştir. 1958 Fransız Anayasasına göre, Hükümetin istemesi halinde, yasama Meclisi, müzakere edilen kanun metninin tamamını bir kerede oylamak zorundadır (md. 44). Bu usulde, parlamento, müzakere edilen kanunun metnini değiştirme yetkisinden mahrum kılınmıştır.

* *Giyotin usulü*, parlamentoda yeterli çoğunluğa sahip olmayan, fakat bir türlü düşürülemeyen hükümete, kanuni düzenleme yapma imkânı sağlanmaktadır. 1958 Fransız Anayasasında öngörüldüğü gibi, bu sistemde, “Başbakan, Bakanlar Kurulunda görüşüldükten sonra, yasama organı (Millet Meclisi) önünde, bir metin üzerinde hükümetin sorumluluğunu üstlenebilir. Bu halde, takip eden 24 saat içinde bir güvensizlik önergesi sunulmaz ve önceki fıkra uyarınca oylanmazsa, bu metin kanunlaşmış sayılır” (md. 49). Fransa’da hükümet, bu usulle, Millet Meclisinde kanun çıkarabilmek için yeterli çoğunluğa sahip olmadığı halde, güvensizlik oyu ile düşürülemedikçe, dilediği her kanunu, oylama olmaksızın çıkarabile iktidarını elde etmektedir.

* *Teşrii zorunluluk hali*. Almanya'da benimsenen bu sisteme göre, Millet Meclisi'nin, Başbakanı istediği güven oyu vermemiş olmakla birlikte onun yerine geçecek Başbakanı seçememiş olması halinde, Başbakan Cumhurbaşkanına müracaat ederek, ya Millet Meclisinin feshedilmesini ya da *teşrii zorunluluk hali* ilan edilmesini iste. Teşrii zorunluluk halinin ilan edilebilmesi için, Federal Senato'nun (Bundesrat) onayı gerekir. Başbakanın talebi, Federal Senatonun onayı üzerine, Cumhurbaşkanı, Yasama organının da onayı üzerine, Cumhurbaşkanı *teşrii zorunluluk hali* ilan eder. *Teşrii zorunluluk halinin* ilanı üzerine, yasama meclisinde reddolunan kanun tasarıları, kendiliğinden kabul edilmiş sayılarak kanunlaşır. Millet Meclisine sunulan ve bu meclisin 4 hafta içinde sonuçlandırmadığı kanun önerileri de kendiliğinden kabul edilmiş sayılır (AY. md. 81).

Yukarıdaki paragrafların hepsi tek tek benim kitabımdan alınmıştır. Her bir paragrafı tek tek verip altına benim kitabımdan bunların kaynağı olan paragrafı verebilirdim. Böyle yapsaydım, her bir paragrafın nasıl benim kitabımdan alındığı daha kolay bir şekilde anlaşılabilir olacaktı. Ancak ben bunu yapmadım. Bunun yerine yukarıdaki paragrafların hepsini verdikten sonra bunların kaynağı olan benim kitabımdaki paragraflar vermeyi daha doğru buldum. Böylece Adnan Küçük'ün nasıl benim kurduğum bir sistemi olduğu gibi aldığı da apaçık bir şekilde görülecek. Aşağıda görüleceği gibi sadece paragraflar değil, paragrafların sırası dahi benim kitabımdan alınmıştır.

Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi*, Bursa, Ekin, 2011, s.622-631:

A. HÜKÜMETİN KURULMASINI KOLAYLAŞTIRMAYA YÖNELİK ARAÇLAR

Rasyonelleştirilmiş parlamenterizmin temel amacı, hükümetlerin kurulmasını kolaylaştırmak; düşünülmemesini ise zorlaştırmaktır. Hükümetlerin kurulmasını kolaylaştırmak amacıyla çeşitli ülke anayasalarında şu usûller öngörülmüştür:

1. Hükümetin Güven Oylamasız Göreve Başlaması: Zımnî Güven

Hükümetin kurulmasını ve göreve başlamasını kolaylaştırıcı ve hızlandırıcı birinci usûl, hükümetin göreve başlarken meclisten güven istemesi usûlünün³ kaldırılmasıdır. Bu şekilde yeni atanan Hükümet bir iki hafta kaybetmeden derhal göreve başlamış olur. Bunu 1958 Fransız Anayasası yapmıştır. 1958 Fransız Anayasasının 8'inci maddesine göre hükümet şöyle kurulur: Cumhurbaşkanı önce Başbakanı; sonra da Başbakanın önerisi üzerine diğer bakanları atar. Hükümet bu şekilde kurulmuş olur. Bu şekilde kurulan hükümetin göreve başlayabilmesi için, bizde olduğu gibi, Meclisten güvenoyu istemesine gerek yoktur⁴. Atanan hükümetin zımnî olarak parlamentonun güvenine sahip olduğu varsayılır. Buna "zımnî güven (*confiance implicite*)" ismi verilmektedir⁵. Şüphesiz göreve yeni atanan Başbakan da 1958 Fransız Anayasasının 49'uncu maddesinin ilk fıkrasına göre Millet Meclisinden "programı üzerine güven istemi"nde bulunabilir. Ancak Hükümetin göreve başlayabilmek ve görevde kalabilmek için bunu yapmaya ihtiyacı yoktur. Uygulamada da

göreve yeni başlayan hükümetler, Millet Meclisinden güvenoyu istememektedirler⁶. Bu usûlle, hükümetler göreve başlamak için bir iki haftalık zaman kaybetmezler. Atanan hükümetlerin derhal göreve başlaması böylece sağlanmış olur. Ancak bu usûlün büyük bir yarar sağlayacağı pek şüphelidir. Zira yeni atanan hükümete karşı da parlâmentoda derhal güvensizlik önergesi verilip hükümet düşürülebilir.

2. Hükümetin Kurulması İçin, Düşmesi İçin Gerekenden Daha Düşük Bir Çoğunluk Aramak

Hükümetin kurulmasını ve göreve başlamasını kolaylaştırıcı diğer bir usûl de, göreve başlama sırasında yapılan güven oylamasında, meclis üye tamsayısının salt çoğunluğunun değil, toplantıya katılanların salt çoğunluğunun aranmasıdır. Yüzlerce kişilik parlâmentolarda toplantıya katılanların sayısı daima, üye tamsayısından az olur. Güvenoyu için üye tamsayısının değil, toplantıya katılanların salt çoğunluğu aranır, Hükümetin güvenoyu alması daha kolay olur. Çünkü bu durumda, toplantıya gelmeyenlerin hükümeti destekledikleri varsayılmaktadır. Bu usûl, 1982 Türk Anayasası tarafından kabul edilmiştir. Hükümetlerin düşürülmesi için üye tamsayısının salt çoğunluğunu arayan 1982 Anayasası, Hükümetlerin göreve başlaması sırasında yapılan güven oylamasında toplantıya katılanların salt çoğunluğunu yeterli görmüştür⁷.

B. HÜKÜMETİN DÜŞÜRÜLMESİNİ ZORLAŞTIRMAYA YÖNELİK ARAÇLAR

Hükümete istikrar kazandırmanın ikinci yolu, kurulmuş olan hükümetin düşürülmesini zorlaştırmaktır. Bunun için çeşitli anayasalar tarafından şu tedbirler alınmaktadır:

1. Güvensizlik Önergesi Verme Hakkının Sınırlandırılması

Hükümetlerin düşürülmesini zorlaştırıcı birinci tedbir, güvensizlik önergesi verme hakkının sınırlandırılmasıdır. Rasyonelleştirilmiş parlâmentarizmden esinlenen anayasalar, güvensizlik önergesi gibi önemli bir kurumun gayri ciddî olarak kullanılmaması için, güvensizlik önergesi verme hakkını çeşitli şekillerde sınırlandırmakta, onun kullanılmasını zorlaştırmaktadırlar.

Örneğin 1982 Türk Anayasasına göre, gensoru önergesi, ancak bir siyasî parti grubu adına veya en az yirmi milletvekilinin imzasıyla verilebilir. Bu şekilde bir veya birkaç milletvekilinin gensoru önergesi vererek hükümetin güveni gibi önemli bir konunun tartışılmasını sağlaması engellenmek istenmiştir. Fransız Anayasası ise, güvensizlik önergesi (*motion de censure*) verme hakkını daha da sınırlandırmış ve bu hakkı ancak Millet Meclisi üye tamsayısının en az onda biri tutarındaki üyelerine tanımıştır (1958 Fransız Anayasası, m.49/2). Keza 1958 Fransız Anayasası güvensizlik önergesi verme hakkını bir kez daha sınırlandırmıştır: 1958 Fransız Anayasasının 49'uncu maddesinin ikinci fıkrasına göre, verilen güvensizlik önergesi reddedilmişse, güvensizlik önergesini veren milletvekilleri aynı toplantı (*session*) döneminde (yani pratikte yılın yarısında) bir daha güvensizlik önergesi verememektedirler. Böylece bir yasama yılında veya döneminde bir kez güvensizlik önergesi verme hakkına sahip olduğunu bilen milletvekili, bu hakkını kötü niyetle, sudan sebeplerle kullanmaktan çekinecektir. 1975 Yunan Anayasasına göre ise, bir güvensizlik önergesinin reddedilmesinden sonra, 6 ay geçmedikçe yeni bir güvensizlik önergesi verilemez (m.84/2).

2. Serinleme Süresi

Rasyonelleştirilmiş parlâmentarizmin başvurduğu diğer bir teknik de, hükûmetlerin düşmesine yol açacak önemli oylamalarda, kendilerine “serinleme süresi (*cooling-off period*)”⁸ denen bir-iki günlük bekleme sürelerinin konulmasıdır. Bu sürelerin amacı, güven oylamalarında duygusal faktörlerin etkisini azaltmak, milletvekillerinin daha serinkanlı düşünebilmelerine imkân sağlamaktır⁹. Örneğin 1982 Türk Anayasasının 99’uncu maddesinin ikinci fıkrasına göre, “gensorunun görüşülmesi, gündeme alma kararının verildiği tarihten başlayarak iki gün geçmedikçe yapılamaz”. Keza aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre, “gensoru görüşmeleri sırasında üyelerin veya grupların verecekleri gerekçeli güvensizlik önergeleri veya Bakanlar Kurulunun güven isteği, bir tam gün geçtikten sonra oylanır”. 48 saatlik benzer bir serinleme süresi 1958 Fransız Anayasası (m.49/2) tarafından da öngörülmüştür.

3. Güvensizlik Oyunda Üye Tamsayısının Salt Çoğunluğunun Aranması

Hükümetlerin düşürülmesini zorlaştırmanın en bilinen yolu, güvensizlik oyununda oylamaya katılanların değil, üye tamsayısının salt çoğunluğunun aranmasıdır. Bu şekilde, oylamaya gelmeyenler de, sanki hükûmete güvenoyu vermiş gibi bir fonksiyon ifa ederler. Böylece hükûmetin düşmesi daha da zorlaşır. Örneğin 1982 Türk Anayasasının 99’uncu maddesinin 4’üncü fıkrasına göre, gensoru neticesinde yapılan güven oylamasında Bakanlar Kurulunun veya bir bakanın düşürülebilmesi için, *üye tamsayısının salt çoğunluğu* gerekir. Oysa aynı Anayasa, hükümetin kurulması aşamasında yapılan güven oylamasında (m.110), toplantıya katılanların salt çoğunun güvenoyu vermesini yeterli görmektedir¹⁰. 1958 Fransız Anayasası da, hükümetin düşmesi için üye tamsayısının salt çoğunluğunu aramaktadır (m.49/2). Oysa aynı Anayasa, hükümetin kurulması için, güven oylaması zorunluluğunu bile getirmektedir.

4. Yalnızca Güvensizlik Oylarının Sayılması

Rasyonelleştirilmiş parlâmentarizmin güven oylamalarına getirdiği bir yenilik de, oylamalarda sadece, güvensizlik oylarının sayılması kuralıdır. Örneğin 1958 Fransız Anayasasına göre oylamada yalnızca güvensizlik oyları sayılır (m.49/2). Aynı hüküm 1982 Türk Anayasasında da bulunmaktadır (m.99/4). (...)

4. Yapıcı Güvensizlik Oyu

Rasyonelleştirilmiş parlâmentarizm araçlarından en ünlüsü kuşkusuz “yapıcı güvensizlik oyu (*motion de censure constructive, motion of constructive censure, constructive vote of no confidence, konstruktives Misstrauensvotum*)”dur¹¹. 1949 Alman Anayasasının 67’nci maddesine göre, *Bundestag*ın (Millet Meclisinin), Başbakanı güvensizlik oyuyla düşürülebilmesi için üyelerinin çoğunluğu ile yeni bir Başbakan seçmesi gerekir. Yeni bir Başbakan seçmedikçe, *Bundestag*ta (Millet Meclisinde) hangi çoğunluk toplanırsa toplansın Başbakanı düşüremez. (...)

5. Fesih Tehdidi Altında Güvenoyu

Rasyonelleştirilmiş parlâmentarizmin en etkili araçlarından biri de, fesih tehdidiyle hükümetin parlâmentodan güvenoyu elde etmesidir. 1949 Alman Anayasasının 68’inci maddesine göre, Başbakan tarafından istenen bir güvenoyu, *Bundestag* (Millet Meclisi) tarafından reddedilirse, Başbakanın önerisi üzerine Cumhurbaşkanı *Bundestag*ı fesheder. Burada fesih silahı çok etkilidir. Çünkü hükümeti yok etmekte

kararlı olan meclisin kendisi de yok olacaktır. Böyle bir durumda, milletvekilliklerinin sona ermesini istemeyen milletvekilleri istemeye istemeye de olsa başbakanı güvenoyu vermek zorunda kalacaklardır. Diğer bir ifadeyle bu usûlde, milletvekilleri kendi görevlerini kaybetme riskini göze almadan, başbakanın görevine son veremeyeceklerdir.

II. HÜKÛMETE ETKİNLİK KAZANDIRMAYA YÖNELİK ARAÇLAR (...)

A. KANUN ÇIKARILMASINI KOLAYLAŞTIRMAYA YÖNELİK ARAÇLAR (...)

1. Blok Oylama: Ya Kabul Et, Ya Reddet

Normal olarak bir kanun tasarısı parlâmentolarda madde madde oylanır. Keza her madde için milletvekilleri birçok değişiklik önergesi verebilir. Bu nedenle, bir kanunun kabul edilmesi çok uzun zaman alabilir. Keza, milletvekillerinin verdiği bazı değişiklik önergeleri kabul edilirse, kanun metninin kendi iç tutarlılığı bozulabilir. Kanunların kabul edilme sürecini hızlandırmak ve kanunların iç tutarlılığını korumak için, 1958 Fransız Anayasası “blok oylama (*vote bloqué*)” usûlünü öngörmüştür¹³. Anayasanın 44’üncü maddesinin üçüncü fıkrasına göre, Hükûmet istediği takdirde, Meclis, müzakere edilen metnin bütününe tek bir kerede oylamak zorundadır. Dolayısıyla bu usûlde, parlâmentonun bir kanun tasarısında kendi istediği şekilde değişiklik yapması mümkün değildir. Blok oylama usûlü uygulandığında, parlâmentonun yapabileceği iki şey vardır: Ya kabul eder; ya da reddeder.

2. “Giyotin”¹⁴: Ya Kanunu Kabul Et, Ya Da Hükûmeti Düşür

Parlâmenter sistemde normal olarak parlâmentonun düşürmediği bir hükûmetin sunduğu kanun tasarılarını reddetmesi mümkündür. Oysa bu, hükûmetin etkinliği bakımından sakıncalıdır. Ülkenin etkin bir şekilde yönetilebilmesi için, ya hükûmetin ihtiyaç duyduğu kanunlar çıkmalıdır; yahut istediği kanunları çıkaramayan hükûmet gitmelidir. Kanun çıkaramayan bir hükûmetin işbaşında kalmasının bir anlamı yoktur. Keza, bir parlâmentonun düşürmediği bir hükûmetin kanun tasarılarını reddetmesi de mantıksızlıktır. Bu mantıksızlığı, 1958 Fransız Anayasası “giyotin” usûlüyle çözmüştür. Fransız Anayasasının 49’uncu maddesinin üçüncü fıkrasına göre, “Başbakan, Bakanlar Kurulunda görüşükten sonra, Millet Meclisi önünde, bir metin üzerinde Hükûmetin sorumluluğunu yüklenir. Bu durumda, izleyen yirmidört saat içinde bir güvensizlik önergesi sunulmaz ve önceki fıkra uyarınca oylanmazsa, bu metin kabul edilmiş sayılır”. (...)

Görüldüğü gibi, Fransa’da, parlâmentoda çoğunluğa sahip olmayan bir Hükûmet, güvensizlik oyuyla düşürülmedikçe, istediği kanunları çıkartabilir¹⁵.

3. Teşriî Zorunluluk Hali: Ya Kanunu Kabul Et, Ya Hükûmeti Düşür, Yoksa Kanun Koyma Yetkin Altı Ay Süreyle Askıya Alınır

Yukarıda gördüğümüz gibi, yapıcı güvensizlik oyu nedeniyle Almanya’da *Bundestag*’ın (Millet Meclisi) Hükûmeti düşürmesi oldukça güçtür. Ancak, istikrarlı bir demokraside hükûmetin görevde kalması yeterli değildir; yönetebilmesi de gerekir. İşte 1949 Alman Anayasası, 81’inci maddesinde “teşriî zorunluluk hali (*état de nécessité législative, legislative emergency, Gesetzgebungsnotstand*)”¹⁷ denen bir usûlle, düşürülemeyen hükûmete kanun çıkarma imkânını tanımıştır. Bu usûle göre

Bundestag (Millet Meclisi), Başbakanı istediği güvenoyunu vermemiş, ama onun yerine yeni bir Başbakan seçerek onu da görevden alamamışsa, Başbakan, Cumhurbaşkanına başvurarak, ya 68'inci maddeye uygun olarak Meclisin *feshedilmesini*, ya da 81'inci maddeye göre “*teşriî zorunluluk hali*” ilân edilmesini isteyebilir. Bu ikinci halin ilân edilebilmesi için *Bundesrat*'ın (=Federal Senatının) da onayı gerekir. Başbakanın istemi ve *Bundesrat*'ın onayı varsa Cumhurbaşkanı “*teşriî zorunluluk hali*” ilân eder. Bu halin ilân edilmesiyle, *Bundestag*'ın (Millet Meclisinin) reddettiği kanun tasarıları kendiliğinden kabul edilmiş sayılır. Keza, *Bundestag*'a sunulan ve *Bundestag*'ın dört hafta içinde sonuçlandırmadığı kanun tasarıları da kendiliğinden kabul edilmiş sayılır. Ancak, “*teşriî zorunluluk hali*”, bir başbakanın döneminde en fazla altı ay süreyle kullanılabilir (m.81). Kısacası, Alman parlâmenter sisteminde, Millet Meclisi (*Bundestag*) tarafından usûlüne uygun bir şekilde düşürülemeyen Başbakan, istediği kanunları çıkarmayan *Bundestag*'ı altı ay süreyle saf dışı bırakma ve yasama yetkisini bu süre içinde kullanma yetkisine sahip olabilmektedir. Kısacası, “*teşriî zorunluluk hali*”, bir nevi olağanüstü hal ilan ederek, hükûmetin yasama yetkilerini altı ay süreyle ele geçirmesi durumudur.

4. Lavroff, *op. cit.*, s.739.

5. *Ibid.*

6. *Ibid.*

8. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku, op. cit.*, s.276.

9. *Ibid.*

10. Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri, op. cit.*, s.366-367.

11. Kay Hailbronner ve Marcel Kau, “Constitutional Law”, in J. Zekoll ve M. Reinmann (eds.), *Introduction to German Law*, The Hague, Kluwer Law International, 2005, s.70; Nigel G. Foster Satish Sule, *German Legal System and Laws*, Oxford, Oxford University Press, 2002, s.187; Lijphart, *Çağdaş Demokrasiler, op. cit.*, 1988, s.49; Pactet, *op. cit.*, 1992, s.150; Bénéoit Jeanneau, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris, Dalloz, 1991, s.347-348; Chantebout, *op. cit.*, 2004, 1985, s.333-334.

12. Lijphart, *Çağdaş Demokrasiler, op. cit.*, 1988, s.49.

13. Bu usûl hakkında bkz. Lavroff, *op. cit.*, s.630-633.

14. Bu usûl 1958 Fransız Anayasasının 49'uncu maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülmüştür. Fransız anayasa hukuku kitaplarında bu usûl, “bir metnin kabulü konusunda hükümetin sorumluluğunun yüklenilmesi (*engagement de la responsabilité du gouvernement sur l'adoption d'un texte*)” başlığı altında incelenmektedir. Bu uzun isim yerine biz, akıldal kalıcı ve pratik olması nedeniyle Sartori'nin kullandığı “*giyotin*” ismini tercih ettik (Sartori, *Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği, op. cit.*, s.215).

15. Bu usûlün açıklanması için bkz. Lavroff, *op. cit.*, s.742-745.

16. Lavroff, *op. cit.*, s.743.

17. Chantebout, *op. cit.*, 2004, s.333-334.

Görüldüğü gibi benim rasyonelleştirilmiş parlâmentarizmin araçlarına ilişkin verdiğim bütün bilgiler sırasıyla Adnan Küçük tarafından özetlenerek verilmiştir. Rasyonelleştirilmiş parlâmentarizmin araçlarının yukarıdaki şekilde sıralanması ve açıklanması ve hatta bu araçlardan bazılarının isimlendirilmesi anayasa hukuku literatüründe ilk defa benim tarafından yapılmıştır. Bunlar benim anayasa hukuku doktrinine yaptığım orijinal katkılardır. Adnan Küçük, bu katkımı sahiplenerek benim eserim üzerimdeki fikrî haklarımı çiğnemiştir.

ÖRNEK 10**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.65:***

Ülke, devletin, egemenlik ve iktidar hakkına istinaden üzerinde yetki kullanabildiği ve üstünde halkın yerleşmiş bulunduğu üç boyutlu maddi çevredir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.37:*

Ülke, devletin egemenliğine tabi olan ve üzerinde milletin yerleşmiş bulunduğu “üç boyutlu maddî çevre” dir.

ÖRNEK 11**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.65-66:***

Devletin ülke unsuru, kara, deniz ve hava sahaları olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır.

Kara sahası. Devletin hâkimiyeti altındaki toprak parçasıdır. Kara ülkesi, toprak, toprağın üstü ve altından oluşmaktadır. Kara sahası bir devletin temel unsurudur. Deniz ve hava sahaları, ancak kara sahası ile bir bütünlük içinde ülke kapsamına dâhildir. Kara sahası olmaksızın, bir devletin hava ve su sahasından söz edilemez.

Su sahası. Devletin hâkimiyeti altındaki su parçasıdır. Su sahasına suyun hem yüzeyi hem de altı dâhildir. Bir kıyı devletinin kara parçasını çevreleyen ve uluslar arası hukuka göre su açıklarına doğru belli bir genişliğe (bazı ülkeler bu genişliği 12 mil, bazıları 6 mil, bazıları 3 mil kabul etmektedir) kadar uzanan kıyı devletine ait deniz kuşağına kara suları denir ve buralarda devletin tam egemenlik hakkı söz konusudur. Kıta sahanlığı denilen ve 200 mile kadar uzanabilen deniz alanları üzerinde de devletlerin sınırlı bir egemenlik hakkı söz konusudur. Su parçasının bunların dışında kalan kısmı açık denizlerdir. Buralar hiçbir devletin egemenliğine tabi değildir.

Hava sahası. Devletin kara ülkesi ile karasuları üzerindeki bütün hava sahasını kapsar. Devletin hava sahası üzerinde tam ve münhasır bir egemenlik hakkı vardır. Hava sahasının dış sınırı, deniz olmayan yerlerde toprak sınırının, deniz kesiminde karasularının bittiği çizgi, üst sınırı ise havanın bittiği, uzayın başladığı çizgidir.

Gözler, Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.37:

Ülke, kara sahası, su sahası ve hava sahası olmak üzere başlıca üç kısımdan oluşur²⁰.

a) Kara Sahası (Kara Ülkesi)²¹.- Ülkenin kara sahasına “kara ülkesi (*land territory, territoire terrestre*)” de denir. Kara ülkesi, devletin egemenliği altındaki toprak parçasıdır. Ülke üç boyutlu olduğuna göre, kara ülkesi de üç boyutludur. Kara ülkesi, toprak ve toprak altından oluşur. Kara sahası, ülkenin temel kısmıdır. Kara sahası olmadan bir ülke olamaz. Yani sadece denizde veya havada devlet kurulamaz; kara sahası olmaksızın deniz veya hava bir devletin ülke unsurunu oluşturamazlar. O hâlde bir devlet muhakkak bir kara ülkesine sahip olmalıdır²².

b) Su Sahası (Su Ülkesi)²³.- Ülkenin su sahasına “su ülkesi (*territory under water, territoire maritime*)” de denir. Bir devletin su sahası, devletin egemenliği altındaki su parçasıdır. Ülke üç boyutlu olduğuna göre su sahası da üç boyutludur. Yani su sahası terimine suyun yalnız yüzeyi değil, aynı zamanda altı da dahildir. ... Devlet kıyısında bulunan deniz üzerinde çeşitli miktarlarda egemenlik hakkına sahiptir: Kıyı devletinin egemenlik hakkı bakımından denizler **üç alana** ayrılır: **(i) Birinci alanda** devlet tam egemendir. Bu alana “karasuları (*territorial water, eau territoriale*)” girer. Karasuları, “bir kıyı devletinin kara ülkesini çevreleyen ve uluslararası hukuka uygun olarak açıklara doğru belirli bir genişliğe (12 mile) kadar uzanan kıyı devletine ait deniz kuşağına verilen addır”²⁴. Karasuları üzerinde devlet tam olarak egemendir. **(ii) İkinci alanda** kıyı devleti tam değil, sadece belirli egemenlik haklarına sahiptir. Bu alan 200 mile kadar çıkabilen bir alanı kapsar. Bu alana “bitişik bölge”, “balıkçılık bölgesi”, “kıta sahanlığı” ve “münhasır ekonomik bölge” girer. **(iii) Üçüncü alan** karasuları ve münhasır ekonomik bölge dışında kalan deniz alanını kapsar. Buna “açık deniz (*high sea, haute mer*)” denir. Açık deniz, hiçbir devletin ülkesine dahil değildir. Açık deniz üzerinde hiçbir devlet egemenlik hakkına sahip değildir. ...

c) Hava Sahası (Hava Ülkesi)²⁶.- Bir devletin “hava sahası (*air space, espace aérien*)”, devletin kara ülkesi ve karasularının üzerinde yer alan bütün hava sahasını kapsamaktadır. Buna “ulusal hava sahası” da denir. Devlet kendi ulusal hava sahasında tam ve münhasır egemenliğe sahiptir. Hava sahasının *dış sınırı* ülkenin karasularının bittiği çizgidir. Üç boyutlu olduğuna göre, hava sahasının bir de *üst sınırı* vardır. Bu üst sınır, havanın bittiği, artık “uzay”ın başladığı çizgidir. ...

20. Ömer İlhan Akipek, *Devletler Hukuku*, Ankara, Başnur Matbaası, Üçüncü Bası, Tarihsiz (1965?), II. Kitap, s.1-132 (Bundan böyle “Akipek, op. cit., c.I” şeklinde kısaltılacaktır) ;

21. Akipek, op. cit., c.II, s.14; Hüseyin Pazarıcı, *Uluslararası Hukuk Dersleri*, Ankara, Turhan, 5. Bası, 1998, II. Kitap, s.12-13 (Bundan böyle “Pazarıcı, op. cit., c.II” şeklinde kısaltılacaktır).

22. Akipek, op. cit., c.II, s.14; Pazarıcı, op. cit., c.II, s.13.

23. Pazarıcı, op. cit., c.II, s.13, 341, 417-418; Akipek, op. cit., c.II, s.27.

24. Pazarıcı, op. cit., c.II, s.341.

25. *Ibid.*, c.II, s.317-420.

26. *Ibid.*, c.II, s.15, 442-443, 459.

Yukarıdaki iki kutunun karşılaştırılmasından görüldüğü gibi, Adnan Küçük ülkenin kısımlarını tamamıyla benim kitabımdan özetleyerek vermektedir. Ama bana atıf yoktur. Alıntının benden yapıldığı genel olarak anlaşıldığı gibi somut ifade benzerlikleri, aynılıklarıyla da ispatlanabilir: Örneğin ben

Bir devletin “hava sahası”, devletin kara ülkesi ve karasularının üzerinde yer alan bütün hava sahasını kapsamaktadır.

diyorum (s.38), Adnan Küçük de

Hava sahası. Devletin kara ülkesi ile karasuları üzerindeki bütün hava sahasını kapsar.

diyor (s.66). Ben

Devlet kendi ulusal hava sahasında tam ve münhasır egemenliğe sahiptir.

diyorum (s.36) Adnan Küçük de

Devletin hava sahası üzerinde tam ve münhasır bir egemenlik hakkı vardır.

diyorm (s.66). Ben izleyen cümlede devletin hava sahasının “dış sınırı” ve “iç sınırı”nı tanımlıyorum, Adnan Küçük de aynı kavramları aynı şekilde tanımlıyor. Bunlar bir rastlantı olabilir mi?

ÖRNEK 12

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.65-66:

Milleti meydana getiren insanları birbirine bağlayan bağların niteliğine göre iki tür millet anlayışı bulunmaktadır.

1. Objektif Millet Anlayışı: Bu anlayışa göre millet, birbirlerine objektif bağlarla bağlı olan insanların oluşturdukları bir topluluktur. Bu bağlar beş duyu organı ile hissedilen maddi nitelikte bağlardır. İrkî, dinî ve dilsel bağlar bu niteliktedir. . . .

İrk Birliği: Bu görüşe göre, insan topluluğunu millet haline getiren şey, bu insanlar arasındaki ırk birliğidir. Aynı ırka mensup bütün insanlar, bir milleti oluşturur.

Dil Birliği: İnsan topluluğunu bir millet haline getiren temel faktör, bu toplumu oluşturan insanların aynı müşterek dili konuşuyor olmalarıdır. Aynı dili konuşanlar, tek milleti oluştururlar. . . .

Din Birliği: Belli bir ÷lke sınırları içerisinde bir arada yaşayan insanların bir millet oluşturabilmeleri için, bunların aynı dine mensup olmaları gerekir. Millet, aynı dine mensup kişiler tarafından oluşturulan bir topluluktur. . . .

2. S÷bjektif Millet Anlayışı: Bu anlayışa g÷re millet, onu oluşturan bireylerin birbirlerine s÷bjektif (manevi) bağlarla bağlı olduğu millet anlayışıdır. Milleti oluşturan bireyleri birbirine bağlayan bağlar beş duyu organıyla hissedilmeyen manevi nitelikteki bağlar olup, bir takım duyu ve d÷şünce-lerden oluşur. Bu manevi bağların bir kısmı şunlardır: Ortak mazi, k÷ltür, hatıra, istikbal, amaç, ideal, ÷lk÷ birliği vb. Geçmişte yaşanan acıları ve başarıları birlikte paylama, ortak bir hedefe doğru birlikteaba sarf etme, müşterek tasarımı geliştirme, muhtemel tehlikelere karşı birlikte karşı koyma azim veabası vb. fakt÷rler, bir milleti oluşturan bireyleri birbirine bağlayan manevi bağlardır. Burada milletin temelini *birlikte yaşama istek ve arzusu* oluşturur. Bu istek ve arzunun temelinde asırdan asıra, nesilden nesile devrolunan manevi miras, geçmişteki parlak ve karanlık g÷nlerin hatıralarına bağlı kalmak, istikbal için takip edilecek tutumun birlikte belirlenmesi, müşterek ÷lk÷ ve gelecek tasarımı yatmaktadır.

G÷zler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.35-37:*

Bu bağların niteliğine g÷re iki değişik millet anlayışı vardır: Objektif millet anlayışı ve s÷bjektif millet anlayışı.

1. Objektif Millet Anlayışı

Objektif anlayışa g÷re, millet birtakım *objektif bağlarla* birbirine bağlanmış insanların oluşturduğu bir topluluktur. Bu bağlar *madd÷*, yani elle tutulur, g÷zle g÷r÷l÷r, kısacası beş duyuyla hissedilir niteliktedir. Örneğin ırksal, dilsel veya dinsel bağlar bu niteliktedir.

a) Irk Birliđi⁷.- Irk birliğini esas alan g÷r÷ře g÷re, insan topluluğunu millet haline getiren şey, bu insanlar arasındaki ırk birliğidir. Diğer bir ifadeyle, millet, aralarında ırk birliği olan insanların oluşturduğu bir topluluktur. . . .

b) Dil Birliđi¹⁰.- Dil birliği g÷r÷şüne g÷re, insan topluluğunu bir millet haline getiren fakt÷r, insanların aynı ortak dili konuşmasıdır. Bu g÷r÷ře g÷re, millet aynı dili konuşan insanların oluşturduğu bir topluluktur. . . .

c) Din Birliđi¹¹.- Din birliği teorisine g÷re, bir arada yaşayan insanların bir millet oluşturabilmesi ve dolayısıyla bir devlet kurabilmesi için aynı dine mensup olmaları gerekir. Diğer bir ifadeyle, millet aynı dine mensup insanların oluşturduğu bir topluluktur. . . .

2. Sübjektif Millet Anlayışı

Sübjektif millet anlayışına göre, milleti oluşturan insanlar birbirine sübjektif, yani elle tutulamayan, gözle görülemeyen nitelikte olan bağlarla da bağlanabilir. Bu bağlar, *manevî* niteliktedir; birtakım duygu ve düşüncelerden oluşur. Sübjektif millet anlayışı ilk defa Fransız düşünür Ernest Renan¹² (1823-1892) tarafından 1882 yılında yayınlanan *Qu'est-ce qu'une nation* (Millet Nedir) isimli eserinde ortaya atılmış ve savunulmuştur¹³. Milleti oluşturan insanları birbirine bağlayan bu sübjektif bağlar arasında, mazi, hatıra, amaç, ideal, istikbal, ülkü birliği gibi hususlar yer almaktadır. Geçmişte yaşanan ortak acılar veya birlikte kazanılan başarılar, ortak amaca varmak için mücadeleler, ortak tehlikelere karşı birlikte karşı koyma isteği gibi faktörler insanları birbirine bağlar ve milleti oluşturur¹⁴.

7. Irk birliği konusunda bkz. Akbay, *op. cit.*, s.278-279; Okandan, *op. cit.*, s.687-689; Abadan, *op. cit.*, s.179-181; Başgil, *op. cit.*, c.I, s.138-139.
8. Aktaran: Başgil, *op. cit.*, s.138.
9. Başgil, *op. cit.*, s.138.
10. Dil birliği konusunda bkz. Akbay, *op. cit.*, s.279; Okandan, *op. cit.*, s.689-691; Abadan, *op. cit.*, s.181-182; Başgil, *op. cit.*, c.I, s.139-141.
11. Din birliği konusunda bkz. Akbay, *op. cit.*, s.279; Okandan, *op. cit.*, s.687-689; Abadan, *op. cit.*, s.182-183; Başgil, *op. cit.*, c.I, s.141.
12. Renan hakkında bkz. Edward McNall Burns, *Çağdaş Siyasal Düşünceler: 1850-1950* (Çev. Alaeddin Şenel), Ankara, Birey ve Toplum Yayıncılık, 1982, s.442-443.
13. Ernest Renan, *Qu'est-ce qu'une nation*, Paris, 1882. Türkçe çevirisi için bkz. Ernest Renan, "Millet Nedir", *Ülkü*, Sayı 77, Temmuz 1939, s.396 vd., Sayı 78, Ağustos 1939, s.514 vd.
14. Okandan, *op. cit.*, s.693.

Görüldüğü gibi Adnan Küçük objektif ve sübjektif millet anlayışlarını alt ayrımlarıyla birlikte benim kitabımdan özetleyerek, yer yer ifade değişiklikleri yaparak almaktadır. Bu alıntının benden yapılmış olduğu tartışmasız. Örneğin ben

1. Objektif Millet Anlayışı

Objektif anlayışa göre, millet birtakım *objektif bağlarla* birbirine bağlanmış insanların oluşturduğu bir topluluktur. Bu bağlar *maddî*, yani elle tutulur, gözle görülür, kısacası beş duyuyla hissedilir niteliktedir. Örneğin ırksal, dilsel veya dinsel bağlar bu niteliktedir.

diyorum (s.35), Adnan Küçük de

1. Objektif Millet Anlayışı: Bu anlayışa göre millet, birbirlerine objektif bağlarla bağlı olan insanların oluşturdukları bir topluluktur. Bu bağlar beş duyu organı ile hissedilen maddî nitelikte bağlardır. İrkî, dinî ve dilsel bağlar bu niteliktedir.

diyorm (s.66). Adnan Küçük bu üç cümleyi benim yukarıdaki üç cümlemiyi görmeden yazmış olabilir mi? Ben izleyen cümlede

a) Irk Birliği.- Irk birliğini esas alan görüşe göre, insan topluluğunu millet haline getiren şey, bu insanlar arasındaki ırk birliğidir.

diyorum (s.35); Adnan Küçük de

İrk Birliği: Bu görüşe göre, insan topluluğunu millet haline getiren şey, bu insanlar arasındaki ırk birliğidir.

diyor (s.66). Görüldüğü gibi Adnan Küçük'ün “*bu görüşe göre, insan topluluğunu millet haline getiren şey, bu insanlar arasındaki ırk birliğidir*” şeklindeki cümlesi noktası virgülüne benim kitabımdan alınmıştır. Ama bana atıf yoktur. Aynı husus izleyen paragraflar da devam etmektedir. Ortada kaynaksız alıntı yapma durumu söz konusudur.

ÖRNEK 13

Küçük, Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.70-71:

... ege-
menliğin şu özelliklerinin varlığından bahsedilir:

(1) *Egemenlik hukuki bir iktidardır.* Onu kullanan iktidar, belli bir hukuk düşüncesine dayanır ve bireyler tarafından da hukuki kuralları koymaya yetkili olarak kabul edilir.

(2) *Egemenlik asli bir iktidardır.* Egemen iktidar, bir başka otoriteden türememiş, bir başka iktidar tarafından kurulmamıştır.

(3) *Egemenlik, en yüce (üstün) bir iktidardır.* Devlet, egemenliği kullanırken, kendisinden daha üstün olan bir başka otoriteye bağlı değildir. Egemen iktidar, bütün diğer iktidarların kendisine tabi olduğu iktidardır. Devlet iktidarı, kendisi dışındaki hiçbir iktidara tabi değildir.

(4) *Egemenlik kayıtsız-şartsız (sınırsız) bir iktidardır.* Egemen iktidar hiçbir kural ile sınırlandırılmış değildir; sınırlandırılmış bir iktidarın egemen olabilmesi mümkün değildir.

(5) *Egemen iktidar tek, bölünmez bir bütündür,* devlet içerisinde, her ne kadar yasama, yürütme ve yargı işlevleri farklı organlar tarafından yerine getirilmekte ise de, bu durum, egemen iktidar olarak devlet iktidarının bölündüğü anlamına gelmez.

(6) *Egemen iktidar devir ve ferağ edilmez.* Egemenlik, devletin bir unsuru olduğu için, egemenliğin devri, devletin de sona ermesi anlamına gelmez.

Gözler, Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.164:

Egemen iktidarın **başlıca nitelikleri** şunlardır⁵⁸: **(1)** Egemen iktidar “aslî (*originare*)” bir iktidardır⁵⁹. Egemen iktidar, bir başka iktidardan türememiştir; bir başka iktidar tarafından kurulmamıştır. **(2)** Egemen iktidar “en üstün iktidar (*summa potestas*)”dır⁶⁰. Egemen iktidar, bütün diğer iktidarların kendisine tâbi olduğu, ama kendisinin kendisinden başka hiçbir iktidara tâbi olmadığı iktidardır. **(3)** Egemen iktidar “sınırsız (*illimité*)” bir iktidardır⁶¹. Sınırlandırılmış olan bir iktidar egemen nitelikte değildir. **(4)** Egemen iktidar *tek ve bölünmez* bir bütündür⁶². Devlet iktidarı, konu itibarıyla kanun koyma, yürütme ve yargılama gibi çeşitli yetkilere ayrılıyorsa da, egemen iktidar olarak devlet iktidarı bir bütündür; tecezzi etmez. Zira bir devlette birden fazla egemenlik olamaz⁶³. Devlette yasama, yürütme ve yargı yetkilerini kullanan organlar bu yetkileri kendi adlarına değil, egemenden aldıkları yetkiyle ve egemen adına kullanırlar. **(5)** Egemen iktidar devir ve ferağ edilemez⁶⁴. Zira egemenliğin devir ve ferağı, egemenlik devletin bir unsuru olduğuna göre, devletin sonu demektir.

58. Laferrière, *op. cit.*, s.368-374; Duguit, *Manuel de droit constitutionnel, op. cit.*, s.18-19; Cadart, *op. cit.*, s.188-190; Pierre Pactet, *Institutions politiques - Droit constitutionnel*, Paris, Masson, Onbirinci Baskı, 1992, s.89-90; Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.290-292; Debbasch *et al.*, *op. cit.*, s.38-39; Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.77-81; Arsel, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, s.26-27; Kapani, *Politika Bilimine Giriş, op. cit.*, s.70-75; Teziç, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, s.87-90.

59. Laferrière, *op. cit.*, s.368-384; Cadart, *op. cit.*, c.I, s.189-193; Vedel, *op. cit.*, s.130-132; Pactet, *op. cit.*, s.89-90; Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.290-291.

60. Cadart, *op. cit.*, c.I, s.189; Pactet, *op. cit.*, s.89; Vedel, *op. cit.*, s.130; Cadoux, *op. cit.*, s.290.

61. Cadart, *op. cit.*, c.I, s.189; Teziç, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, s.94.

62. Cadart, *op. cit.*, c.I, s.190; Vedel, *op. cit.*, s.131; Pactet, *op. cit.*, s.90; Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.291.

63. Cadart, *op. cit.*, c.I, s.190.

64. Cadart, *op. cit.*, c.I, s.190; Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.291; Pactet, *op. cit.*, s.90.

Yukarıdaki iki kutu karşılaştırılırsa, Adnan Küçük’ün, birinci özellik dışında, egemenliğin beş özelliğini benim kitabımdan aynen aktardığı görülür. Sadece bu özelliklerin sırası ve ifade edilişleri aynı değil, her birine ait açıklama dahi benim kitabımdan alınmıştır. Örneğin ben

(1) Egemen iktidar “aslî (*originare*)” bir iktidardır⁵⁹. Egemen iktidar, bir başka iktidardan türememiştir; bir başka iktidar tarafından kurulmamıştır.

diyorum (s.164), Adnan Küçük de

(2) *Egemenlik asli bir iktidardır*. Egemen iktidar, bir başka otoriteden türememiş, bir başka iktidar tarafından kurulmamıştır.

diyorm (s.70). Ben

(5) Egemen iktidar devir ve ferağ edilemez⁶⁴. Zira egemenliğin devir ve ferağı, egemenlik devletin bir unsuru olduğuna göre, devletin sonu demektir.

diyorum (s.165), Adnan Küçük de

(6) *Egemen iktidar devir ve ferağ edilmez.* Egemenlik, devletin bir unsuru olduğu için, egemenliğin devri, devletin de sona ermesi anlamına gelir.

diyor (s.71). Görüldüğü gibi alıntılar benden. Ama bana atıf yok.

Adnan Küçük, egemenliğin niteliklerini bu şekilde kaynak göstermeksizin benden aldığı gibi, egemenliğin “iç egemenlik ve dış egemenlik” şeklindeki ayrımını da kaynak göstermeksizin benden almaktadır. Şimdi bunu görelim:

ÖRNEK 14

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.71:*

İç Egemenlik: Bir Devletin kendi ülkesi içinde söz konusu olan egemenliğidir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.40:*

b) İç Egemenlik.- “İç egemenlik”, devletin kendi ülkesi içinde söz konusu olan egemenliğidir.

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.71:*

Egemenlik, bir anlamına göre, devlet iktidarının kendisini, yani muhtevasını, kapsadığı yetkileri ifade etmek üzere kullanılır. Jean Bodin’e göre, egemenlik, devletin, kanun yapmak, savaş ve barış ilan etmek, yargılama yapmak, para basmak, vergi toplamak gibi yetkilerden oluşur.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.40:*

Egemenlik birinci anlamıyla, devlet iktidarının **kendisini**, yani **içeriğini**, açıkçası kapsadığı yetkileri ifade etmek için kullanılır. Örneğin, Jean Bodin’e göre, egemenlik, devletin kanun yapmak, savaş veya barış ilân etmek, yargılama yapmak, para basmak, vergi toplamak gibi yetkilerinden oluşur⁴⁰.

40. Bodin, *Les six livres de la République*, Kitap I, Bölüm VIII ve X; Carré de Malberg, *op. cit.*, c.I, s.76; Akbay, *op. cit.*, s.467; Kapani, *op. cit.*, s.58.

Görüldüğü gibi Adnan Küçük’ün “iç egemenlik” konusunda yazdıkları benim kitabımdan alınmadır. Ama bana atıf yoktur. Adnan Küçük’ün “dış egemenlik” konusunda yazdıkları da benim kitabımdan alınmadır. Şimdi bunu görelim:

ÖRNEK 15**Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.71:**

Dış Egemenlik: Bir Devletin uluslar arası ilişkiler alanında söz konusu olan egemenliğine dış egemenlik denir. Dış egemenlik, bir devletin, bir başka devlete bağımlı (tabi) olmamasını, diğer devletlerden aşağı konumda olmasını, dış ilişkilerde öteki devletlerle hukuken eşit bir konumda olmasını ifade eder. Dış egemenlikle kastedilen esasen “devletin bağımsızlığı”ndan başka bir şey değildir. Uluslar arası hukuk bakımından egemenlik, bağımsızlık ile aynı anlama gelir. Devletler, bu bağlamda, hukuki açıdan bir başka harici ya da üstün bir iktidara bağlı değildir; egemenlik yetkisini kullanırken onlardan emir almaz; kendi kararını kendisi verir; hiçbir iktidardan izin istemez; sadece uluslar arası hukuk kuralları ve kendisi tarafından kabul edilen bağlantılarla sınırlıdır ve serbestçe karar verme yetkisi mevcuttur. Devletlerin bağımsızlığı ilkesinin de, “devletlerin egemen eşitliği” ilkesi ve “içişlerine karışmama” ilkesi şeklinde iki sonucu bulunmaktadır.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, op. cit., 2011, s.40:

a) Dış Egemenlik.- “Dış egemenlik (*external sovereignty, souveraineté externe*)”, uluslararası ilişkiler alanında söz konusudur. Dış egemenlikten, kısaca, bir devletin diğer devletlerden aşağı konumda olmaması, başka devletlere tâbi bulunmaması ve dış ilişkilerinde diğer devletlerle eşit olması anlaşılır³⁴. Dış egemenlikten kastedilen şey “bağımsızlık (*independence, indépendance*)”tan başka bir şey değildir³⁵. Diğer bir ifadeyle uluslararası hukuk bakımından egemenlik kavramı, bağımsızlık kavramıyla aynı anlama gelmektedir³⁶. Devletlerin bağımsızlığı ilkesinin, “devletlerin egemen eşitliği ilkesi” ve “içişlerine karışmama ilkesi” gibi iki sonucu vardır...

34. Carré de Malberg, *op. cit.*, c.I, s.70; Arsel, *Anayasa Hukuku*, *op. cit.*, s.21; Kapani, *Politika Bilimine Giriş*, *op. cit.*, s.57.

35. Carré de Malberg, *op. cit.*, c.I, s.71.

36. Pazarıcı, *op. cit.*, c.II, s.21-22.

Görüldüğü gibi alıntı benden, ama bana atf yok.

Adnan Küçük, egemenliğin niteliklerini, iç-dış egemenlik ayrımını benden kaynağını göstermeksizin aktardığı gibi, “teokratik egemenlik teorileri-demokratik egemenlik teorileri” ayrımı konusunu da kaynağını göstermeksizin benim kitabımdan aktararak işlemektedir. Şimdi bunu görelim:

ÖRNEK 16**Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.71:**

1. Teokratik Egemenlik. Buna göre, egemenlik Tanrı'ya aittir; bütün iktidar Tanrı'dan gelir. Tanrı'nın sahip olduğu egemenlik, yeryüzünde, O'nun namına insanlar tarafından kullanılır.

* *Doğüstü ilahi hukuk doktrinine* göre, egemenlik hem Tanrı'ya aittir ve ondan gelir, hem de egemenliği kullanacak kişi ya da hanedanı, doğrudan Tanrı belirler. Krallar, Tanrının belirlediği kişiler olarak, kullandıkları egemenliği doğrudan doğruya Tanrı'dan alırlar.

* *Providansiyel İlahi Hukuk Doktrinine* göre ise, egemenlik Tanrı'ya ait olmakla birlikte, bu egemenlik, Tanrı tarafından doğrudan doğruya değil de, Tanrı'nın insanlar tarafından görünmeyen yönlendirmesi altında belirlediği insanlar tarafından kullanılır.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, op. cit., 2011, s.42:**a) Teokratik Egemenlik Teorileri**

“Teokratik egemenlik teorileri”ne göre egemenlik, Tanrıya aittir. Bütün iktidarlar Tanrıdan gelir... Egemenliğin sahibi Tanrı olmakla birlikte, Tanrı bu egemenliğini yeryüzünde bizzat ve bilfiil kullanamayacağına göre, Tanrı adına bu egemenliği yeryüzünde kullanacak insanlara ihtiyaç vardır....

aa) Doğüstü İlahî Hukuk Doktrini⁵².- “Doğüstü ilâhî hukuk doktrini (*doctrine du droit divin surnaturel*)”ne göre, egemenlik hem Tanrıdan gelir, hem de egemenliği yeryüzünde çeşitli ülkelerde kullanacak kişileri bizzat ve doğrudan doğruya Tanrı seçer⁵³. Dolayısıyla bu doktrine göre, krallar Tanrının seçtiği kişilerdir. Kullandıkları egemenlikleri de doğrudan doğruya Tanrıdan alırlar....

bb) Providansiyel İlahî Hukuk Doktrini⁵⁵.- “Providansiyel ilâhî hukuk doktrini (*doctrine du droit divin providentiel*)”ne göre de egemenlik Tanrıya aittir. Ancak, egemenliği yeryüzünde kullanan kişiler doğrudan Tanrı tarafından seçilmemiştir. Bu kişiler Tanrının görünmez yön vermesi altında insanlar tarafından veya beşerî olaylar neticesinde seçilir⁵⁶.

52. Laferrière, *op. cit.*, s.365-366; Duguit, *Manuel*, *op. cit.*, s.16-17; Debbasch *et al.*, *op. cit.*, s.38.

53. Laferrière, *op. cit.*, s.365.

54. *Mémoires de Louis XIV*, édit. 1860, II, s.306'dan nakleden Laferrière, *op. cit.*, s.365.

55. Laferrière, *op. cit.*, s.366-367; Duguit, *Manuel de droit constitutionnel*, *op. cit.*, s.17-18.

56. Laferrière, *op. cit.*, s.366.

Görüldüğü gibi Adnan Küçük, teokratik egemenlik teorilerini benden aktarmaktadır. Ama bana yapılmış bir atıf yoktur. Adnan Küçük, “demokratik egemenlik teorileri”ni de benden aktarmaktadır. Şimdi bunu görelim:

ÖRNEK 17

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.72:*

2. Demokratik Ya Da Beşeri Egemenlik Teorisi

Demokratik egemenlik teorilerine göre egemenlik, Tanrıya değil, halka, insanlara ya da millete aittir. Buna beşeri egemenlik teorileri de denir. Bu teoriler, egemenlik yetkisinin, hem kaynağının, hem de kullanımının belirlenmesinin topluma ait olduğu görüşüne dayanır. Bu egemenlik teorilerinin iki türü bulunmaktadır.

a) **Millî Egemenlik Teorisi:** Millî egemenlik teorisi, 1789 Fransız İhtilalinin ilan ettiği en önemli temel ilkelerden birisidir. 1989 Fransız İnsan ve Vatanş Hakları Beyannamesinin 3. maddesine göre, “her egemenliğin temeli, esasen millettir. Hiçbir organ, hiçbir fert, ondan açıkça kaynaklanmayan bir yetkiyi kullanamaz”.

Bu teoriye göre egemenlik, millete aittir. Millet, bölünmez bir bütün olarak, kendisini oluşturan bireylerden ayrı ve onların üstünde yer alan manevi bir varlıktır; bir hükmi şahıstır. Millet, kendisini oluşturan bireylerin toplamından farklı, onların iradelerinden ayrı, onların sentezinden ortaya çıkmış üstün ve müstakil bir şahıstır. Millet, anlam itibarıyla “halk” kavramından farklıdır. Halk, somut bir varlık olarak belli bir dönemde yaşamakta olan bireyleri ifade ettiği halde, millet, belli bir dönemde yaşayanları değil, aksine geçmiş ve gelecekteki nesilleri bir bütünlük içinde kapsayan, soyut ve manevi bir varlıktır. Bu vesileyle egemenlik, sadece yaşayan insanlara değil, bunların yanında, geçmişte yaşamış ve gelecekte yaşayacak olanlara da aittir.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.166-167:*

2. Demokratik Egemenlik Teorileri

“Demokratik egemenlik teorileri (*théories démocratiques de la souveraineté*)”ne göre artık egemenlik Tanrı’ya değil, insanlara aittir. Yani egemenliğin kaynağı beşerîdir. Aslında demokratik egemenlik teorilerinin demokratik bir rejime yol açıp açmayacakları fevkalâde tartışmalıdır. O nedenle, bu teorilere “beşerî egemenlik teorileri” demek daha doğru olur. Ama bu konuda “demokratik egemenlik teorileri” terimi yerleşmiş bir terim olduğu için biz de bu terimi kullanıyoruz. Demokratik egemenlik teorileri de kendi içinde “millî egemenlik teorisi” ve “halk egemenliği teorisi” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

a) Millî Egemenlik Teorisi

“Millî egemenlik teorisi (*théorie de la souveraineté nationale, theory of national sovereignty*)”ne göre, egemenlik “millet”e aittir. “Millet (*nation*)”

ise, kendisini oluşturan bireylerden ayrı ve onların üzerinde yer alan manevî bir varlıktır⁷⁹. Bu anlamda millet, “halk (*peuple, people*)” kavramından farklıdır. Halk, belli bir zamanda millî topluluğu oluşturan vatandaşlar kitlesine verilen addır. Millet ise sadece bir ülke üzerinde belli bir dönemde yaşayan bireyleri değil, aynı zamanda geçmişte yaşamış olanları ve gelecekte doğacak olanları kapsayan bir kavramdır. Yani bugün yaşayanlar dâhil olduğu gibi, geçmiş ve gelecek kuşaklar da millet kavramına dâhildir⁸⁰. O halde, bu anlayışa göre, egemenlik halka, yani tek tek vatandaşlara değil; millete, yani geçmişte yaşamış ve gelecekte doğacaklara da aittir.

1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesinin 3’üncü maddesinde “her egemenliğin temeli esasen millettir. Hiçbir organ, hiçbir fert, ondan açıkça kaynaklanmayan bir yetkiyi kullanamaz (...)” denerek millî egemenlik anlayışı açıklanmıştır.

79. Cadart, *op. cit.*, c.I, s.189; Pactet ve Mélin-Soucramanien, *op. cit.*, s.84; Vedel, *op. cit.*, s.130.

80. Cadart, *op. cit.*, s.189; Teziç, *op. cit.*, 2009, s.100.

Yukarıdaki iki kutu karşılaştırılırsa Adnan Küçük’ün “Demokratik Egemenlik Teorileri” konusundaki giriş paragrafının ve “Millî Egemenlik Teorisi” başlığını benden aldığı görülür. Not edelim ki, “Millî Egemenlik Teorisi” başlığı altında Adnan Küçük’ün 1789 Fransız bildirgesine atıf yaptığı paragraf da gerçekte benim aynı başlığımın ikinci sırasında bulunan paragraftan alınmıştır. Yani Adnan Küçük’ün yaptığı şey benim paragraflarımın sırasını değiştirmekten ibarettir.

Adnan Küçük, “Millî Egemenlik Teorisi”nin açıklamasını bu şekilde yaptıktan sonra bu teoriden çıkan sonuçları da benim kitabımdan aktararak sıralamaktadır. Şimdi bunu görelim:

ÖRNEK 18

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.72:*

* Milli egemenlik teorisine göre, oy kullanmak, bir hak değil, bir ödevdir, bu vesileyle, oy kullanmak mecburidir.

* Milli egemenlik ilkesine göre, oy kullananlar, kendi iradesini değil, milletin iradesini açıklamış olur; bu vesileyle de oy hakkı bütün vatandaşlara değil, bu görevi millet adına hakkıyla yerine getirecek kişiler kullanılmalıdır; bu vesileyle, milli egemenlik teorisi ile uyumlu olan seçim ilkesi “genel oy” ilkesi değil, “kısıtlı oy” ilkesidir.

* Milli egemenlik teorisi temsili demokrasi ile uyumludur; bu vesileyle, milli emenlik teorisinin benimsendiği ülkelerde referandum vb. yarı doğrudan demokrasi kurumlarına yer verilmez.

* Milli egemenlik teorisinde emredici vekâlet yoktur. Yani temsilciler belli seçim bölgesindeki seçmenler tarafından seçilseler de, sadece kendisini seçenleri değil, bütün milleti temsil ederler; millet adına hareket ederler; kendisini seçen seçmenlerin emrine tabi değildirler; bu seçmenler, seçtikleri kişileri azledemezler.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.167-168:*

Millî Egemenlik Teorisinden Çıkan Sonuçlar⁸¹.- Millî egemenlik teorisinden birtakım mantıksal sonuçlar çıkarılmıştır. Bu sonuçlar özetle şunlardır:

1. Millî egemenlik teorisine göre, seçmenlik bir “hak (*droit*)” değil, bir “görev (*fonction*)”dir⁸². ...

2. Seçmenlik bir görev olduğuna göre, seçmen niteliğine sahip kişilerin seçimlerde oy kullanması zorunludur. ...

3. Millî egemenlik teorisine göre, seçmen, kendi iradesini değil, milletin iradesini açıkladığına göre, milletin iradesini açıklamaya en yetenekli olan kişiler seçmen olmalıdır. Dolayısıyla, oy verme hakkı, her vatandaşta değil, millet adına bu görevi en layıkıyla yapabilecek, yani milletin iradesini en iyi bir şekilde açıklayabilecek eğitimli ve sorumluluk sahibi vatandaşlara verilmelidir. Bu nedenle, millî egemenlik teorisi “genel oy” ilkesiyle değil, “sınırlı oy (*suffrage restreint*)” ilkesi ile uyum içindedir⁸⁷.

4. Millî egemenlik teorisi, “temsili demokrasi (*démocratie représentative*)” rejimini gerektirir⁸⁸. ... millî egemenlik ilkesi, halkoylaması, halk teşebbüsü, halk vetosu gibi yarı doğrudan demokrasi araçlarıyla bağdaşmaz.

5. Millî egemenlik teorisi, “emredici vekâlet (*mandat impératif*)” yasağı”nı gerektirir. Yani temsilci bir defa seçildikten sonra, seçmenlerin adına değil, bütün millet adına hareket eder. Dolayısıyla, milletvekilleri, kendisini seçen seçmenlerin emir-

leriyle bağı olmalıdır. Milletvekilinin halktan aldığı vekâlet genel ve serbest bir vekalettir⁹⁰. Millî egemenlik teorisi “temsilcilerin azli (*révocation, recall*)” usûlüyle bağdaşmaz. (...)

82. Cadart, *op. cit.*, c.I, s.190; Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.290; Vedel, *op. cit.*, s.131.

87. Cadart, *op. cit.*, c.I, s.190-191; Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.290; Ardant, *op. cit.*, s.162.

88. Cadart, *op. cit.*, c.I, s.191; Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.290; Vedel, *op. cit.*, s.131; Kapani, *op. cit.*, s.74.

90. Kapani, *op. cit.*, s.74; Cadart, *op. cit.*, c.I, s.191; Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.290; Vedel, *op. cit.*, s.131.

Adnan Küçük, milli egemenlik teorisini benim kitabımdan aktardığı gibi, halk egemenliği teorisini de benim kitabımdan kaynağını göstermeksizin aktarmaktadır. Şimdi bunu görelim:

ÖRNEK 19

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.73:*

b) **Halk Egemenliği Teorisi:** Bu teoriye göre egemenlik halka aittir. Halk, belli bir anda, hayatta olan vatandaşların toplamından oluşur. Egemenlik, halkı oluşturan her bir bireye aittir. Halkın, kendisini oluşturan bireylerin toplamından farklı, onların sentezinden oluşan, soyut, manevi bir varlığı yoktur. Bu teoriye göre egemenlik bölünebilir. Her bir birey, oransal olarak genel iradenin ve egemenliğin belli bir parçasına sahiptir. Diyelim ki, bir devlet on milyon kişiden oluşuyorsa, her bir birey, egemenliğin on milyonda bir oranda payına sahiptir.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.169:*

b) *Halk Egemenliği Teorisi*

“Halk egemenliği teorisine (*théorie de la souveraineté populaire, theory of popular sovereignty*)”ne göre, egemenlik “halk”a aittir. “Halk (*peuple, people*)” ise, yukarıda da belirtildiği gibi, belirli bir anda yaşayan vatandaşlar topluluğu demektir⁹⁴. Halk egemenliği teorisine göre, egemenlik halka, yani, halkı oluşturan tek tek her bireye aittir. Bu nedenle, egemenlik bölünebilir bir şeydir. Herkes oransal olarak egemenliğin bir miktarına, bir parseline sahiptir⁹⁵. Örneğin Jean-Jacques Rousseau’nun *Le contrat social* (Sosyal Sözleşme) (1762)’de yazdığına göre (Kitap III, Bölüm I), 10.000 vatandaşın bulunduğu bir devlette her vatandaş egemenliğin on binde birine sahiptir⁹⁶.

95. Cadart, *op. cit.*, c.I, s.190; Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.291; Pactet ve Mélin-Soucramanien, *op. cit.*, s.84.

96. Jean Jacques Rousseau, *Toplum Sözleşmesi*, Çev. Vedat Günyol, İstanbul, Adam, 1982, s.71.

Görüldüğü gibi alıntı benden ama bana atıf yok.

Adnan Küçük halk egemenliği teorisini benim kitabımdan aktardığı gibi bu teoriden çıkan sonuçları da benim kitabımdan kaynağını göstermeksizin aktarmaktadır. Şimdi bunu görelim:

ÖRNEK 20**Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.73:**

* Halk egemenliği ilkesine göre, oy kullanmak ödev değil, haktır; bu sebeple mecburi oy, halk egemenliği ilkesi ile bağdaşmaz; bu ilke ile bağdaşık olan oy ilkesi, isteğe bağlı oy ilkesidir. Ülkemizde olduğu gibi, oy kullanmayanlara para cezasının verilmesi, bu ilke ile çelişir.

* Egemenlik bölünebilir; her bir vatandaş, egemenliğin belli bir hissesine sahiptir.

* Halk egemenliği ilkesi ile bağdaşık olan ilke, “kısıtlı oy” ilkesi değil, “genel oy” ilkesidir.

* Bu ilkenin benimsendiği ülkelerde salt temsili demokrasi değil, yarı doğrudan demokrasi türü caridir. Egemenlik, halkta olduğu için, başkalarına devri ve halkın iradesinin temsili mümkün değildir. Halkoylaması, halk vetosu, halk teşebbüsü gibi yarı doğrudan demokrasi kurumları ile halk egemenliği teorisi uyumludur.

* Halk egemenliğinde emredici vekâlet söz konusudur. Halkın seçtiği kişiler halkın emirleri ile bağlıdırlar; seçmenler, seçtikleri kişilere emir ve talimat verebilir; onları azledebilir; bu kişiler kendilerini seçenlerin emirleri ile bağlıdırlar.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, op. cit., 2011, s.169:

Halk Egemenliği Teorisinden Çıkan Sonuçlar.- Halk egemenliği teorisinden birtakım mantıksal sonuçlar çıkarılmıştır. Bu sonuçlar özetle şunlardır:

1. Halk egemenliği teorisine göre, seçmenlik bir “hak (*droit*)”tır. Çünkü her vatandaş, egemenliğin bir parçasına sahiptir⁹⁸. ...

2. Seçmenlik bir hak olduğuna göre, seçimlerde oy kullanmak isteğe bağlıdır. Buna “ihtiyarî oy (*vote facultatif*)” ilkesi denebilir. Yani, halk egemenliği teorisine göre, oy verme “zorunlu (*obligatoire*)” hale getirilemez¹⁰⁰. O nedenle, seçimlere katılmayanlara para cezası verilmesi halk egemenliği ilkesine aykırıdır.

3. Diğer yandan, halk egemenliği teorisine göre, her vatandaş egemenliğin bir parçasına sahip olduğuna göre, her vatandaş seçimlerde oy kullanabilmelidir. Yani halk egemenliği teorisi, genel oy (*suffrage universel*)” ilkesini gerektirir¹⁰¹.

4. Halk egemenliği teorisi “temsili demokrasi (*démocratie représentative*)” kurumlarıyla bağdaşmaz. Halk egemenliği teorisi, “doğrudan demokrasi (*démocratie directe*)” ve “yarı-doğrudan demokrasi (*démocratie semi-directe*)” sistemlerini gerektirir¹⁰². Zira halk egemenliği teorisine göre, egemenlik halktadır ve başkasına da devir ve ferağ edilemez¹⁰³. Ayrıca halkın iradesi temsil de edilemez. ... O halde “halkoylaması (*référéndum*)”, “halk teşebbüsü (*initiative populaire*)”, “halk vetosu (*veto populaire*)” gibi yarı doğrudan demokrasi araçları, halk egemenliği teorisiyle uyuşum içindedir¹⁰⁵.

5. Halk egemenliği teorisi, “emredici vekâlet (*mandat impératif*)” sistemini gerektirir. Yani bu teoride egemenlik halka ait olduğuna göre, halkın temsilcileri halkın emirleriyle bağlıdır ve bu emirleri yerine getirmek zorundadırlar¹⁰⁶. Halk verdiği emirleri yerine getirmeyen temsilcileri görevden alabilir. Yani “temsilcilerin azlı (*révocation, recall*)” usûlü halk egemenliği teorisi ile uyuşum içindedir¹⁰⁷. (...)

98. Vedel, *op. cit.*, s.131.

100. Cadart, *op. cit.*, c.I, s.191; Ardant, *op. cit.*, s.164.

101. Cadart, *op. cit.*, c.I, s.191; Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.291; Ardant, *op. cit.*, s.164.

102. Ardant, *op. cit.*, s.163.

103. Cadart, *op. cit.*, c.I, s.191; Ardant, *op. cit.*, s.164.

105. Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.291; Cadart, *op. cit.*, c.I, s.191.

106. Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.291; Cadart, *op. cit.*, c.I, s.191; Ardant, *op. cit.*, s.164.

107. Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.291; Cadart, *op. cit.*, c.I, s.191.

Görüldüğü gibi alıntı benden, ama bana atf yok.

ÖRNEK 21

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.74:

Bu bağlamda devlet, hukuki işlemler yapabilir, malvarlığına sahip olabilir, hukuki olarak hak ve borç altına girebilir, mahkemelerde davacı ve davalı olabilir.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit.*, 2011, s.139:

Devlet, bir tüzel kişi olmak itibarıyla da, (a) hukukî işlemler yapabilir; (b) malvarlığına sahip olabilir, (c) hukuken hak ve borç altına girebilir ve (d) mahkemeler huzurunda davacı ve davalı olabilir.

Görüldüğü gibi alıntı benden, ama bana atf yok.

ÖRNEK 22**Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.74:**

Devletin hukuki kişiliğe sahip olmasının bazı sonuçları vardır:

* Yöneticiler görevleri icabı yaptıkları işlemleri devlet adına yaparlar;

* Yöneticiler tarafından gerçekleştirilen bu işlemler sebebiyle doğan haklar ve borçlar, devletin hukuki kişiliği üzerinde doğar; alacaklı ve borçlu olan, yöneticiler değil, devlet tüzel kişiliğidir;

* Yöneticilerin görevleri kapsamında yapmış oldukları işlemler neticesinde elde edilen mallar devlete aittir;

* Yöneticilerin görevleri kapsamında yapmış oldukları işlem ve fiiller sebebiyle ortaya çıkan davalarda, davalar, yöneticilerin şahsına karşı değil devlete karşı açılır; devletin haklarının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda davacı konumunda devlet yer alır;

* Kamu yöneticilerinin görevleri kapsamında yapmış oldukları işlemler sebebiyle ortaya çıkan zararlardan dolayı hukuki olarak ilk önce devlet sorumludur; devlet, önce zarar görenlerin zararını öder; şayet, zarara sebep olan yöneticilerin kusurları varsa, daha sonra onlara rücu edebilir.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, op. cit., 2011, s.138-139:

B. DEVLETE HUKUKÎ KİŞİLİK TANINMASINDAN KAYNAKLANAN SONUÇLAR (...)

(a) Yöneticilerin yaptığı hukukî işlemler, bu işlemleri yapan yöneticiler adına değil; devlet adına yapılır. (b) Bu işlemlerden doğan hak ve borçlar, bu işlemleri yapan yöneticilerin kişiliği üzerinde değil, devletin kişiliği üzerinde doğar. (c) Yöneticilerin işlemleriyle edinilen mallar, yöneticilerin kişisel malvarlığı değil, devlet tüzel kişiliğinin malvarlığıdır. (d) Devlet adına kamu görevlileri tarafından yapılan eylem ve işlemlerden doğan davalar, bu eylem ve işlemleri yapan yöneticilere karşı değil, devlet tüzel kişiliğine karşı açılır. Devlet, tüzel kişiliği sayesinde mahkemeler huzurunda davacı ve davalı olabilmektedir¹⁹. Yöneticilerin devlet tüzel kişiliği adına yaptığı işlemlerden ortaya çıkan sorumluluk da kural olarak yöneticilere değil, devlet tüzel kişiliğine aittir.

ÖRNEK 23

Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.74:

F. DEVLETİN DEVAMLILIĞI

Devlet, sahip olduğu hukuki kişiliğin neticesi olarak, süreklilik arz eder. Yani, varlığı bir dönemde yaşayan vatandaşlar ile yöneticilere bağlı değildir; belki üç yüz beş yüz yıllık süreç içerisinde insanlar tamamen değişebilir; vatandaşlar on-on beş nesil değişmiş olabilir; yöneticiler yüzlerce kere değişmiş olabilir, ama bütün bu değişiklikler devleti ortadan kaldırmaz. Bu ilkenin bazı neticeleri şu şekilde sıralanabilir:

* Bir ülkede, hükümetlerin, yönetim şekillerinin, Kralların, Krallıkların, Meclis üyelerinin, Cumhurbaşkanlarının, valilerin ya da diğer yöneticilerin değişmesi neticesinde devlet değişmiş; önceki devletin yerine yenisi kurulmuş olmaz.

* Bir ülkede cari olan hükümet şekli ve mevcut anayasal rejim, devrim vb. yollarla köklü bir değişikliğe uğramış olsa bile, devletin hukukî kişiliği devam eder; bu sebeple devlet, kendiliğinden başka bir devlet haline gelmez. Mesela, 23 Nisan 1920 günü kurulan Türkiye Devleti, önceki devletin devamı niteliğindedir. Nitekim bu Devlet, uluslararası alanda, kendisinden önce var olan Osmanlı Devletinin devamı ve hukukî varisi olarak algılanmış; onun uluslararası taahhütlerini üstlenmiştir. Aynı şekilde, Cumhuriyet öncesinde yapılmış olan çok sayıda iç hukuki düzenleme Cumhuriyet döneminde de geçerliliğini sürdürmüştür.

* Belli bir dönemde görev yapmakta olan yöneticiler tarafından yapılan herhangi bir uluslar arası sözleşme, o yöneticilerin görevleri sona ermiş olsa bile, uluslar arası hukuk bakımından kendiliğinden sona ermez; varlığını ve bağlayıcılığını sürdürmeye devam eder. Çünkü söz konusu işlemler, belli bir anda görevde bulunan makamlar tarafından, devlet hukukî kişiliği adına yapılmıştır.

* Yasama ve yürütme organları tarafından belli bir dönemde yapılan hukuki işlemler, bunlar değiştikten sonra da yürürlüklerini sürdürür. Hatta bir devlette ihtilal olmuş olsa bile, önceki dönemde yapılan hukuki işlemler ve düzenlemeler, ayrıca kaldırılmadıkça varlıklarını sürdürürler.

* Belli bir dönemde devlet adına alınan iç ve dış borçlar, bu borçlanma işlemlerini yapan yöneticiler değişse, hatta devrim, darbe şeklinde köklü bir rejim değişikliği ortaya çıksa bile, borçlar varlığını sürdürür.

* Benzer şekilde köklü rejim değişikliğinin ortaya çıkması halinde, devletin vergi vb. kamusal alacakları kendiliğinden ortadan kalkmaz.

Gözler, Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.140-141:**VI. DEVLETİN DEVAMLILIĞI İLKESİ**

“Devletin devamlılığı ilkesi (*principe de la continuité de l’Etat, continuity of statehood*)” aslında devletin kişiliği ilkesinin bir sonucudur. Zira devlet, kendisini oluşturan kişilerin dışında ayrı bir kişiliğe sahip olduğuna göre, devleti oluşturan kişilerin değişmesiyle devlet değişmez. Nesiller değişir, ama devlet aynı devlettir. Yöneticiler değişse de devlet aynı devlettir.

Bir krallıkta, kralın değişmesi, bir cumhuriyette cumhurbaşkanının değişmesi, devletin değişmesi demek değildir. Devlet içinde, hükümetlerin değişmesi de devletin değişmesi demek değildir. Tabir caizse, “kaptan değişse de gemi hep aynı gemidir”²⁰.

Keza bir ülkede ihtilal yoluyla siyasal rejimin değişmesi de devletin değişmesi anlamına gelmez. Diğer bir ifadeyle “iç egemenlikteki²¹ değişimler (*internal changes of sovereignty*)”, bu değişiklikler ne kadar büyük olursa olsun veya hangi yolla (barışçı veya şiddet yoluyla) gerçekleşirse gerçekleşsin devletin varlığını etkilemez²². Dolayısıyla, krallar, cumhurbaşkanları, hükümetler, rejimler fani; devlet ise bakidir. Osmanlılar bunu “*devlet ebed müddettir*”²³ sözüyle ifade ederlerdi.

Devletin devamlılığı ilkesinden kaynaklanan dört adet alt ilke vardır:

1. Uluslararası Antlaşmaların Devamlılığı İlkesi.- Belirli bir dönemdeki yöneticilerin devlet adına akdettikleri uluslararası antlaşmalar, o yöneticiler değiştikten sonra da, uluslararası hukuk bakımından geçerli ve bağlayıcı olmaya devam ederler²⁴. Bir hükümetin yaptığı uluslararası antlaşmaları bir başka hükümet tanıamazlık edemez. Keza, bir siyasal rejimi ihtilal yoluyla deviren yeni bir siyasal rejim, eski siyasal rejimin yaptığı antlaşmalar ile bağlı olmadığını iddia edemez. Zira bu antlaşmalar devletin tüzel kişiliği adına yapılmışlardır. Devlet de, hükümeti veya rejimi değişmiş olsa da, bir tüzel kişi olarak varlığını devam ettirdiğine göre, bu antlaşmalar devleti bağlamaya devam eder.

2. Hukukun Devamlılığı İlkesi.- Belirli bir dönemdeki yasama organının yaptığı kanunlar, yürütme organının yaptığı düzenleyici işlemler veya bireysel işlemler, o yasama organını veya yürütme organını işgal eden kişiler değiştikten sonrada varlıklarını ve geçerliliklerini korumaya devam ederler. Keza, önceki rejimi ihtilal yoluyla deviren yeni bir rejimde, eski rejim zamanında çıkarılmış kanunları ve diğer işlemleri ilga etmedikçe, bu kanunlar ve işlemler yürürlükte kalmaya ve kişileri bağlamaya devam ederler²⁵. Gerçekten de, Osmanlı döneminde çıkarılmış birçok kanun ve nizamname Cumhuriyet döneminde de yürürlükte kalmaya devam etmiştir²⁶. Kısacası, devrim, önceki hukuk düzenini geçersiz hale getirmez. Anayasanın altında kalan bütün işlemler, devrimden etkilenmezler; hukukî geçerliliklerini korurlar. Kanunlar, tüzükler, yönetmelikler için bu böyle olduğu gibi, bireysel idarî işlemler ve özel hukuk işlemleri için de böyledir. Devrimden önce yapılmış bir sözleşme, devrimden sonra da geçerliliğini korur²⁷.

3. Borçların Devamlılığı İlkesi.- Belirli bir dönemde, devlet adına yetkili organların yaptığı sözleşmelerle alınan gerek iç, gerekse dış borçlar; gerek hükümet, gerekse rejim değişikliklerinden sonra varlıklarını sürdürmeye devam ederler²⁸.

Mevcut bir rejimi ihtilal yoluyla deviren yeni rejim, eski rejim döneminde devlet adına alınan gerek iç, gerek dış borçları hukuken inkâr edemez.

4. Kamu Alacaklarının Devamlılığı İlkesi.- Bir devletin diğer devletten alacakları ve keza bir devletin vergi gibi kamu alacakları, o devletin devamı olan, diğer bir ifadeyle o devletin yerine geçen, o devlete halef olan devlete geçer²⁹.

20. Esen, *Anayasa Hukuku: Genel Esaslar, op. cit.*, s.261.

21. İç egemenlik kavramı aşağıda beşinci bölümde incelenecektir.

22. Starke, *op. cit.*, s.305-306.

23. Zikreden: Esen, *Anayasa Hukuku: Genel Esaslar, op. cit.*, s.261.

24. http://fr.wikipedia.org/wiki/Louis_XIV

25. Esmein, *op. cit.*, 1927, c.I, s.3; Dominique Carreau, *Droit international*, Paris, Pedone, İkinci Baskı, 1988, s.357.

26. Metin için bkz. Metin için bkz. Seha L. Meray, *Lozan*, Ankara, AÜSBF, 1973, Takım II, Cilt 2, s.89-94; <http://www.ttk.org.tr/index.php?Page=Sayfa&No=121>.

27. Esmein, *op. cit.*, 1927, c.I, s.3.

28. Örneğin 4 Şubat 1329 (1913) tarihli *Memurin Muhakematı Kanun-u Muvakkati*, 1999 yılına kadar yürürlükte kalmıştır.

29. Pierre Wigny, *Droit constitutionnel*, Bruxelles, Etablissements Emile Bruylant, 1952, Cilt I, s.88.

Görüldüğü gibi Adnan Küçük'ün "Devletin Devamlılığı İlkesi" başlığı olduğu gibi benim kitabımdan özetlenmiştir. Ama bana atıf yapılmamıştır.

ÖRNEK 24

Adnan Küçük, devletin hukukî fonksiyonlarının maddî ve şekli kritere göre tasnifini benim kitabımdan aktarmaktadır.

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.76:

Devlet faaliyetlerine hukuk açısından bakıldığında üçlü bir işlev sınıflandırması ortaya çıkar; bunlar: *yasama, yürütme, yargı*. . .

Bu işlevlerin içeriği ve farklılık arz eden yönleri, farklı iki ölçüt ekseninde belirlenmektedir; Birincisi *maddi ölçüt*, diğeri *şekli (organik) ölçüt*tür.

Maddi ölçüte göre, devletin hukuki işlevleri, bu işlevleri icra eden kişi ya da kurumlara bakılmaksızın, bunlardan soyut bir şekilde, sırf bu işlevlerin icrasında başvurulan işlemlerin muhtevasına ve hukuki mahiyetine göre tanımlanır. Bu tasnif bağlamında hukuki işlemler, maddi mahiyetlerine göre, kural (düzenleyici), sübjektif ve yargı işlemleri olmak üzere üçe ayrılır. Bu üç tür işleminden her birinin yapılması, devletin üç tür hukuki işlevinden birisini meydana getirir.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit.*, 2011, s.345-346:

Geleneksel olarak devletin hukukî fonksiyonları üçe ayrılır: "Yasama fonksiyonu (*fonction législative*)", "yürütme fonksiyonu (*fonction exécutive*)" ve "yargı fonksiyonu (*fonction juridictionnelle*)". . . Bu konuda biri

maddî ve diğeri *organik* olmak üzere iki değişik kriter ileri sürülmüştür. Önce *maddî* kriteri, sonra *organik* kriteri görelim:

1. Maddî Kriter

“Maddî kriter (*critérium matériel*)”, ünlü Fransız anayasa hukukçusu Léon Duguit (“Leon Dügi” okunur) tarafından savunulmuştur¹¹⁷. Maddî kriter, devletin hukukî fonksiyonlarının tasnifini, *bu fonksiyonların ifasında başvurulan işlemlerin hukukî mahiyetine göre yapmaktadır*. Buna göre, hukukî işlemler *maddî mahiyetlerine göre, kural-işlem, sübjektif işlem ve yargı işlemi* olarak üçe ayrılır. Bu üç tür işlemten her birinin yapılması, devletin üç hukukî fonksiyonundan birini meydana getirir¹¹⁸.

(...) Görüldüğü gibi Duguit, devletin hukukî fonksiyonlarını, bizzat kendisinin de açıkça yazdığı gibi, “bu fonksiyonları ifa etmekle görevli kişi veya kurullardan veya bir başka deyimle, memur veya organlardan tamamen soyutlanmış bir biçimde”¹²³ ele almaktadır. Diğer bir ifadeyle Duguit, devlet fonksiyonlarını münhasıran *maddî (matériel)* açıdan, yani işlemi yapan organın veya memurun niteliğine bakmaksızın, işlemin iç mahiyetine (*nature intrinsèque*) bakarak incelemektedir¹²⁴.

117. Duguit, *Manuël*, s.90-102; Duguit, *Traité, op. cit.*, c. II, s.132 vd.

118. Özbudun, *op. cit.*, s.2008, s.184.

123. Duguit, *Traité, op. cit.*, c.II, s.156.

124. Duguit, *Manuël, op. cit.*, s.102-103.

Yukarıdaki kutular arasındaki benzerlik ortadadır. İlginçtir ki, Adnan Küçük, yukarıda benim öz Türkçe kelimeler kullandığım yerlerde eski kelimeler kullanmaktadır. Mesela ben “*anlam*” demiş isem, o “*mana*” (bkz.: Örnek 1), ben “*eğer*” demiş isem, Adnan Küçük “*şayer*” (Bkz.: Örnek 1), ben “*egemenlik*” demişsem, Adnan Küçük “*hâkimiyet*” (Bkz.: Örnek 11) kelimesini kullanmaktadır. Benim “*koruyarak*” dediğim yerde Adnan Küçük “*muhafaza etmek suretiyle*” diyor (Bkz. Örnek 35). Ben “*tersi*” demiş isem o “*ak-si*”; ben “*uygulanması*” demiş isem o “*tatbik edilmesi*” diyor (bkz. Örnek 63). Belki bu örneklerle bakarak Adnan Küçük’ün bana göre daha az “öz Türkçeci” olduğu sanılabilir. Ama Örnek 24’te iş değişiyor: Bu sefer benim “*fonksiyon*” dediğim yerde Adnan Küçük “*işlev*”, benim “*kriter*” dediğim yerde Adnan Küçük “*ölçüt*” diyor. Keza aşağıda (s.133) Örnek 57’de gösterileceği gibi benim “*devir*” dediğim yerde Adnan Küçük “*dönem*” demektedir. Demek ki Adnan Küçük gerektiğinde öz Türkçe terimleri pekala kullanabilmektedir. Adnan Küçük’ün kullandığı terimlerdeki bu farklılığı sebebi, Adnan Küçük’ün eski dilci veya öz Türkçeci olması değil, alıntının benden yapılmış bir alıntı olduğunu gizleme kaygısıdır. Ben fonksiyon dediğim için Adnan Küçük “*işlev*” diyor; ben “*kriter*” dediğim için Adnan Küçük “*ölçüt*” diyor; ben “*ölçüt*” demiş olsaydım Adnan Küçük, pek muhtemelen “*kriter*” veya “*kıstas*” diyecekti.

ÖRNEK 25

Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.77:

Maddi ölçüte göre, yasama işlevi, kural koymak; yani, genel, soyut, sürekli, objektif ve gayr-ı şahsi (kişisel olmayan) işlemler yapmak anlamına gelir. Devletin hangi organı tarafından yapılmış olursa olsun, belirli bir dönemde mevcut olan objektif hukuku belirli bir noktada ve belirli bir şekilde değiştiren normatif düzenlemenin; bir diğer ifadeyle *kural işlem* niteliğinde bir işlemin yapıldığı her bir durumda, “*yasama işlevi*” icra edilmiş olur.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, op. cit., 2011, s.346:

a) *Yasama Fonksiyonu*.- Yasama fonksiyonu (*fonction législative*) kural koymak, yani genel, sürekli, objektif, kişisel olmayan işlemler yapmak demektir.¹²⁵ Devlet hangi organıyla olursa olsun, “kural-işlem (*acte-règle*)” yaptığı her zaman, yani belirli bir dönem mevcut olan objektif hukuku belirli bir noktada ve belirli bir şekilde değiştiren normatif bir düzenleme yaptığı her zaman yasama fonksiyonunu icra etmektedir.¹²⁶

1. Özbudun, *op.cit.*, 2008, s.184.

126. *Ibid.*

Yukarıdaki iki kutuyu karşılaştıralım. Anlam olarak yukarıdaki kutudaki her iki cümle birbirinin tamamıyla aynı. Kullanılan kelimeler olarak da çok büyük ölçüde aynı. Sadece şu farklar var: Benim paragrafımda ikinci cümle, “yani” ile birbirine bağlanan iki yarım cümleden oluşuyor; Adnan Küçük, benim “yani” kelimem yerine “*diğer bir ifadeyle*” ibaresini kullanıp, benim birinci yarım cümlemi, ikinci yarım cümle; benim ikinci yarım cümle olarak verdiğim ifadeye birinci yarım cümle olarak veriyor. Diğer yandan benim “*yasama fonksiyonu*” dediğim yerde Adnan Küçük, “*yasama işlevi*”; benim “*demektir*” dediğim yerde “*anlamına gelir*”; benim “*icra etmektedir*” dediğim yerde “*icra edilmiş olur*” diyor. Acaba Adnan Küçük, bu değişiklikleri neden yapma gereğini hissediyor? Çünkü bu değişiklikler olmasaydı, söz konusu alıntının kelime kelime, noktası virgülüne benden alınmış bir alıntı olduğu hemen anlaşılacaktı. Dolayısıyla Adnan Küçük’ün, yaptığı bu ifade değişiklikleri, onun kastını da ele vermektedir. Adnan Küçük’ün benim cümlelerimde yaptığı kelime değişiklikleri, kendisinin dalgınlıkla değil, oldukça bilinçli bir şekilde benden kaynaklı alıntı yaptığını gösterir. Keşke Adnan Küçük, enerjisini benim cümlelerimde birkaç kelimeyi değiştirmeye harcamak yerine kendine özgü bir sistem oluşturmaya, kendine has tanımlar yapmaya harcasaydı.

Burada şu hususun da altını çizmek isterim ki Adnan Küçük’ün yaptığı bu kelime değişikliklerine rağmen, yaptığı alıntının benden yapılmış olduğu her iyiniyetli okuyucu tarafından derhal anlaşılmaktadır. Bu kelime değişikliklerine rağmen, söz konusu alıntıda geçen kelimelerin % 70’inden fazlası hala benim cümlelerimde aynen vardır.

ÖRNEK 26**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.77:***

Maddi manada yürütme işlevi devletin sübjektif hukukî durumlar doğurmak veya objektif bir hukukî durumun şartını belirlemek amacıyla iradesini açıkladığı işlevdir. Yasama işlemleri, sürekli genel ve soyuttur, bir hukuk kuralının ifadesidir; idarî işlemler sürekli bireysel ve somuttur; bir hukukî durumun yaratılması veya şartıdır.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.346:*

b) *Yürütme Fonksiyonu.*- “Yürütme fonksiyonu (*fonction exécutive*)” ve yahut “idarî fonksiyon (*fonction administrative*)” ise Duguit tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Bu devletin, kendisiyle, hukukî işlemler yapmak, yani sübjektif hukukî durumlar doğurmak veya objektif bir hukukî durumun şartını belirlemek amacıyla iradesini açıkladığı fonksiyondur. Dolayısıyla, idarî işlem daima bireysel ve somut bir işlemdir. Buna karşılık, yasama işlemi, daima genel ve soyut bir hükümdür. Yasama işlemi bir hukuk kuralının ifadesidir; idarî işlem ise bir hukukî durumun yaratılması veya şartıdır”¹²⁷.

127. Duguit, *Manuël, op. cit., s.102-103.*

Görüldüğü gibi benim Léon Duguit’dan, 127 nolu dipnotumda kendisine atıfla tırnak içinde ve girintili paragraf olarak aldığım cümleleri benim kitabımdan aktarmıştır⁴. Bunu yaparken de, ne bana, ne de benim üzerimden Duguit’ye atıf yapmıştır. Oysa ortada tartışılmaz bir şekilde bir alıntı var: Ben maddî anlamda yürütme fonksiyonunu

“devletin..., sübjektif hukukî durumlar doğurmak veya objektif bir hukukî durumun şartını belirlemek amacıyla iradesini açıkladığı fonksiyondur”

diyerek tanımlıyorum; Adnan Küçük de aynı fonksiyonu

devletin sübjektif hukukî durumlar doğurmak veya objektif bir hukukî durumun şartını belirlemek amacıyla iradesini açıkladığı işlevdir.

diyerek tanımlıyor. Dikkat edileceği üzere Adnan Küçük’ün yukarıdaki tanımında geçen 17 kelimedenden 16’sı benim tanımımda geçen kelimelerle aynıdır. Tek fark şu: Benim “fonksiyondur” dediğim yerde Adnan Küçük, “işlevdir” demektedir. Adnan Küçük’ün benim cümlemi görmeden bir rastlantı

4. Burada ayrıca belirtelim ki, yukarıdaki iki kutu içindeki alıntılar, usûlüne uygun ve usûlsüz alıntının ne olduğunu gösteren iki mükemmel örnektir.

sonucu bu cümleyi kurması mümkün müdür? Adnan Küçük'ün böyle bir şeyi yapması, yani 17 üzerinden 16 tutturması, lotoda 49 üzerinden 6 tutturma ihtimalinden daha düşük bir ihtimaldir.

ÖRNEK 27

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.77:*

Maddî manada yargı işlevinde, devlet, önüne getirilen bir hukuki ihtilafı çözümler. Yargı işlevi, “münhasıran maddî açıdan, yani bu işlevi ifa eden organların, memurların ve makamların niteliğinden tamamıyla soyutlanarak” tanımlanır. Yargı işlevi ile devlet, bir konuda ihlâl veya uyuşmazlık iddiasının ileri sürülmesi halinde, kendisine sunulan bir hukukî sorunu çözer; bu bağlamda bir hukuk kuralının veya hukukî durumun varlığını ve kapsamını belirtir, bu işlev kapsamında, bir hukuk kuralının ihlâl edilip edilmediğini tespit eder, sonra da şayet bir ihlal tespit ederse, bunun yaptırımlarını karara bağlar. Bu vesileyle, maddî ölçüte göre, yargı işlevi, hukukî ihtilafları ve hukuka aykırılık iddialarını çözümlen ve karara bağlayan bir devlet işlevidir. Buna göre yargı işlevi, “iddia-tespit-müeyyide” unsurlarından veya bir diğer ifadeyle aşamalarından oluşur.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.346-347:*

c) *Yargı Fonksiyonu.*- Duguit'ye göre “yargı fonksiyonu (*fonction juridictionnelle*)”nu da, “münhasıran maddî açıdan, yani bu fonksiyonu ifa eden organların, memurların ve makamların niteliğinden tamamıyla soyutlayarak tanımlamak gerekir”¹²⁹. Duguit'ye göre, “yargı fonksiyonuyla devlet, kendisine sunulan bir hukukî sorunu çözer. Bunun için ise, bir hukuk kuralının ihlâl edilip edilmediğini bildirir”¹³⁰. Maddî ölçüte göre, yargı fonksiyonu, hukukî uyuşmazlıkları ve hukuka aykırılık iddialarını çözümlen ve karara bağlayan bir devlet fonksiyonudur. Maddî kritere göre yargı fonksiyonu “iddia-tespit-müeyyide” unsurlarından veya diğer bir ifadeyle aşamalarından oluşur. Bir kere, bir mahkemenin karar verebilmesi için her şeyden önce, bir hukuka aykırılık iddiası olmalıdır¹³¹. İkinci olarak mahkeme, bu iddianın doğru olup olmadığını tespit eder¹³². Üçüncü olarak ise, mahkeme hukuka aykırılığın olduğunu tespit ederse, hukuka aykırılığın giderilmesi için, yani bozulan hukuk düzeninin yeniden tesisi için müeyyide uygulanmasına karar verir.

129. Özbudun, *op.cit.*, 2008, s.184.

130. Duguit, *Traité, op. cit.*, c.II, s.156.

131. Duguit, *Manuel, op. cit.*, s.119.

132. *Ibid.*

Görüldüğü Adnan Küçük, yargı fonksiyonunun tanımını benden aktarmaktadır. Ama bana veya benim atıf yaptığım kaynaklara benim üzerinden

yapılmış bir atıf yoktur. Benim emek vererek oluşturduğum bir paragrafı Adnan Küçük kopyalamıştır. Bu şekilde benim emeğimden yararlanmış, ama bana atıf yapmayarak bu hususu teslim etmemiştir. Dolayısıyla benim malî ve manevî haklarım ihlâl edilmiştir.

Alıntının benden yapılmış olduğu öylesine belli ki: Ben aynen alıntı olduğu için yargı fonksiyonunun tanımını aşağıdaki gibi tırnak içinde veriyorum ve kaynağını gösteriyorum:

Duguit'ye göre yargı fonksiyonunu da, “münhasıran maddî açıdan, yani bu fonksiyonu ifa eden organların, memurların ve makamların niteliğinden tamamıyla soyutlayarak tanımlamak gerekir”¹²⁹.

Adnan Küçük de aynı tanımları benden aktarıırken benim tırnak içinde verdiğim ifadeyi, aşağıda görüleceği gibi tırnak içinde vermektedir.

↓

Yargı işlevi, “münhasıran maddî açıdan, yani bu işlevi ifa eden organların, memurların ve makamların niteliğinden tamamıyla soyutlanarak tanımlanır.”

Bir yazarın diğer yazardan alıntı yaparken, o yazardaki tırnak içindeki aynen alıntıları dahi tırnak içinde aynen alıntı olarak alması, o yazarın diğer yazardan alıntı yaptığının tartışılmaz kanıtıdır. Adnan Küçük'ün yukarıdaki tanımda açtığı tırnaklar, kendisinin alıntı yaptığının tartışmasız kanıtıdır. Alıntı yapmak ayıp değildir. Ama alıntı yapınca alıntının kaynağını göstermek gerekir.

ÖRNEK 28

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.77-78:

Şekli (organik) ölçüt: Şekli ölçüte göre, devletin işlevleri, ifa eden organa ve yapılış şekillerine göre tasnif edilmektedir. İşlemlerin niteliği, yani işlemlerin genel-bireysel, soyut-somut, sübjektif-objektif, kişisel-gayrı şahsi olması gibi maddi niteliklerinin bu tasnifte hiçbir belirleyiciliği yoktur. Her bir devlet organının kendine özgü şekillere uymak suretiyle yapmış olduğu işlemler o organın işlemleridir. Mesela yasama organının, kendine mahsus usullere uyarak yerine getirdiği bütün işlemler, içeriği ve maddi niteliği ne olursa olsun, daima yasama işlemidir. İdarenin kendine mahsus usullere uyarak yerinene getirdiği bütün işlemler, içeriği ve niteliği kanunların içeriği ve niteliği ile aynı bile olsa, yine de bunlar, idarî işlemlerdir. Yargı organlarının kendine mahsus usullere uyarak yerine getirdiği işlemler de, içeriği ve niteliği kanunların içeriği ve niteliği ile aynı bile olsa, yine de bunlar, yargısal işlemlerdir.

Gözler, *Anayasa Hukununun Genel Esasları, op. cit., 2011, 2011, s.348:*

2. Organik Kriter

“Şeklî kriter (*criterium formel*)” de denen “organik kriter (*criterium organique*)” ünlü Fransız anayasa hukukçusu Raymond Carré de Malberg (“Remon Kare dö Malberg” okunur) tarafından savunulmuştur¹³⁵. Şeklî veya organik kriter, devlet fonksiyonlarını ifa eden *organa ve yapılış şekillerine* göre tasnif etmektedir. Bu ayrımında işlemin niteliği, yani onun genel soyut, bireysel olmasının hiçbir rolü yoktur. Bu kritere göre, devletin üç çeşit organı tarafından, bu organlardan her birine özgü şekillerde yerine getirilen işlemler o organın işlemidir. Buna göre, yasama organının kendine has biçimde yerine getirdiği işlemler yasama işlemi, idarenin kendine has usûllerle yerine getirdiği işlemler de idarî işlemidir. Keza yargı organlarının kendisine has usûllerle yerine getirdiği işlemler de yargısal işlemlerdir.

Görüldüğü gibi alıntı neredeyse kelimesi kelimesine benden, ama bana atıf yok.

ÖRNEK 29

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.79:*

Bir diğer ifadeyle üniter devlet, ... *ülke, millet, egemenlik* unsurları ile ülke içinde yasama, yürütme ve yargı organları bakımından teklik özelliği gösteren devletlere denir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.59:*

Üniter devlet, devletin, ülke, millet ve egemenlik unsurları ve keza yasama, yürütme ve yargı organları bakımından teklik özelliği gösteren devlet şeklidir.

Görüldüğü gibi alıntı benden, ama bana atıf yok.

ÖRNEK 30**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.79:***

Üniter devlette, “tek millet”, “tek ülke” ve “tek egemenlik” vardır. Bu devlet türünde, devletin ülkesi tek ve bölünmez bir bütündür. Devlet içindeki il ve ilçeler şeklindeki bölgesel ve yerel birimler mevcut ise de, bunlar, basit idari bölümlenmelerdir; merkezi otoriteden ayrı birer egemenlik ve otorite yapısı oluşturmazlar; yetkilerini merkezî devletten alırlar. Bunların sadece basit idari yetkileri var olup, yasama ve yargı yetkileri mevcut değildir. Bunların tamamında tek bir hukuk uygulanır; hepsi aynı anayasaya ve aynı egemenliğe tabidirler. Millet, tek ve bölünmez bir bütündür. Milleti oluşturanlar arasında ırk, renk, dil, etnik grup bakımından ayırım yapılamaz. Egemenlik de tek ve bölünmez bir bütündür. Tek olan egemenliğin sahası bütün ülke sahasıdır. Bu egemenliğe tabi olanlar ise, bütün millettir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.59:*

... Üniter devlette, tek ülke, tek millet ve tek egemenlik vardır. ...

a) Üniter devlette, devletin *ülkesi* tek ve bölünmez bir bütündür. Şüphesiz ki, üniter devletin ülkesi de “il” ve “ilçe” gibi birtakım bölümlere ayrılabilir. Ancak bunlar, basit idarî bölümlenmelerdir. Bu birimlerin sadece idarî yetkileri vardır. Yasama ve yargı yetkileri yoktur. Bunların hepsi aynı egemenliğe tâbidir. Bunların hepsinde aynı anayasa ve aynı kanunlar, kısacası aynı hukuk düzeni uygulanır.

b) Diğer yandan üniter devlette, *millet unsuru* da tek ve bölünmez bir bütündür. Milleti teşkil eden insanların millet unsurunu oluşturmalarında din, dil, etnik grup vb. bakımlardan ayırım yapılamaz. ...

c) Nihayet üniter devlette *egemenlik* de tek ve bölünmez bir bütündür. Tek olan egemenliğin sahası bütün ülkedir. Bu egemenliğe tâbi olan da bütün millettir. Egemenliğin kaynağı bakımından da ayırım yapılamaz.

Görüldüğü gibi Adnan Küçük, üniter devlet tanımını ve alt unsurlarını, kaynağını göstermeksizin benim kitabımdan almaktadır. Alıntının benim kitabımdan yapıldığı apaçıktır. Ben

Nihayet üniter devlette *egemenlik* de tek ve bölünmez bir bütündür. Tek olan egemenliğin sahası bütün ülkedir.

diyorum, Adnan Küçük de

Egemenlik

de tek ve bölünmez bir bütündür. Tek olan egemenliğin sahası bütün ülke sahasıdır.

diyor. Alıntı benden, ama bana atıf yok.

ÖRNEK 31**Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.79:**

Ülke genelinde bir tek yasama organı vardır; Ülke genelinde uygulanacak kanuni düzenlemeler, bu tek organca yapılır. Üniter devlette, yargı organı da tekdir; Ülke genelinde aynı tür mahkemeler vardır ve bunların üst mahkemeleri aynıdır. Üniter devlette yürütme esas itibarıyla bütünlük teşkil eder.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, op. cit., 2011, s.59-60:

a) Üniter devlette tek *yasama organı* vardır. Ülkenin bütünü için geçerli kanunlar, merkezde bulunan tek bir yasama organı tarafından yapılır. ...

b) Üniter devletin *yargı organı* da üniter niteliktedir... ülkenin her yerinde aynı tür mahkemeler vardır ve bunların üst mahkemeleri aynıdır...

c) Üniter devlette *yürütme organı* ve *yetkisinde* de esas itibarıyla bir “bütünlük” vardır. ...

Görüldüğü gibi yukarıdaki kutu benim kitabımdan alınmadır. Ama bana yapılan bir atıf yoktur.

ÖRNEK 32**Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.80:**

Bunlar, belli bir yerde oturanların, mahalli ve ortak ihtiyaçlarını karşılamak için, merkezi idarenin dışında, devletten ayrı müstakil tüzel kişilikleri bulunan, belli bir özerkliğe sahip olan, organları mahalli seçimlerle belirlenen kamu kuruluşlarıdır.

Adnan Küçük’ün yukarıdaki cümlesi de benim kitabımdan alınmıştır. Ama benim kitabımın 2011 baskısından⁵ değil, 2010 baskısından alınmadır.

5. 2011 baskısındaki biraz farklı bir cümle var (s.61): “Üniter devletlerde, insanların sırf belirli bir yerde oturmalarından kaynaklanan ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere, merkezi idarenin dışında, kendine has tüzel kişilikleri bulunan, belli bir özerkliğe sahip olan, karar organları orada oturan seçmenler tarafından seçilen kamu tüzel kişileri kurulmuştur. Bunlara “mahallî idareler (yerel yönetimler)” denmektedir”. Demek ki, bu noktada Adnan Küçük, bizim kitabımızın 2011 baskısını değil, 2010 veya daha eski baskılarını takip ediyor.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, 16. Baskı, 2010, s.59-60:

Yer yönünde adem-i merkeziyet kuruluşları veya kısaca yerel yönetimler, belli bir yerde oturanların, yerel ve ortak hizmetlerini karşılamak için, merkezî idarenin dışında, devletten ayrı tüzel kişilikleri bulunan, belli bir özerkliğe sahip olan, organları mahallî seçimle iş başına gelen kamu kuruluşlarıdır.

Benim “yerel” dediğim yerde Adnan Küçük’ün “mahallî” demesi dışında yukarıdaki iki kutu arasında ne fark var?

ÖRNEK 33**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.80:**

... uzmanlık isteyen, merkezi idare tarafında yürütülmesi uygun görülmeyen bazı kamu hizmetlerini yürüten, devletten ayrı müstakil kamu tüzel kişilikleri bulunan, belli bir özerkliğe sahip olan kamu kurumu niteliğindeki tüzel kuruluşlarıdır. TRT, Üniversiteler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bunlardan bazılarıdır.

Adnan Küçük’ün bu cümlesi de benim kitabım 2010 yılında yapılan 16’ncı baskısından alınmadır.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, 16. Baskı, 2010, s.59-60:

... uzmanlık isteyen, merkezî idare tarafından yürütülmesi uygun görülmeyen, bazı kamu hizmetlerini yürüten, devletten ayrı kamu tüzel kişilikleri bulunan, belli bir özerkliğe sahip olan kamu kuruluşlarıdır. Üniversiteler, TRT ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bu tür adem-i merkeziyet kuruluşlarına örnek gösterilebilir.

Yukarıdaki iki kutu arasında ne fark var? Belki bir fark yaratmak için benim “*devletten ayrı kamu tüzel kişilikleri bulunan*” şeklindeki ibaremi “*devletten ayrı müstakil kamu tüzel kişilikleri bulunan*” ibaresine dönüştürmüş. “Ayrı” ve “müstakil” aynı anlama gelen iki kelimedir. Hem müstakil olup, hem de ayrı olmamak mümkün değildir. Bu iki kelimenin ard arda kullanılması totolojiden başka bir şey değildir. Adnan Küçük’ün bu retorik hatasına düşmesinin sebebi, pek muhtemelen yaptığı alıntının benden yapılmış olduğunu gizleme çabasıdır.

Not edelim ki, aşağıda totolojik ifadelere başka örnekler de verilecektir: Mesela Örnek 60’ta “*geri iade*”, Örnek 94’te “*etken ve faktör*” kelimeleri yan yana kullanılmaktadır.

ÖRNEK 34**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.80:***

Bileşik devlet, birden fazla devletin, sıkı veya gevşek bağlarla birleşerek bir araya gelmesinden meydana gelen bir devlet şeklidir. Bu tür devletlerde, bir araya gelen devletlerin her birinin ayrı yasama, yürütme ve yargı organları vardır; her birinin kendine özgü anayasa ve hukuk düzenleri bulunmaktadır.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.62:*

*Bileşik devlet, iki veya daha çok devletin sıkı veya gevşek bağlarla birleşmelerinden meydana gelmiş bir devlet çeşididir*⁹. Bu tür devletlerde, yasama, yürütme ve yargı organlarına sahip ayrı devletler vardır. Bileşik devletlerde birden fazla anayasa, birden fazla hukuk düzeni yürürlükte dir¹⁰.

9. Akipek, *op. cit.*, c.II, s.98-99.10. Cadoux, *op. cit.* c.I, s.56; Cadart, *op. cit.*, c.I, s.65; Arsel, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, s.31; Kubalı, *op. cit.*, s.66; Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.160.

Görüldüğü gibi Adnan Küçük'ün bileşik devlet tanımı benim tanımım-dan kaynağı gösterilmeksizin alınmıştır. Tanım neredeyse noktası virgülüne aynıdır. Adnan Küçük, benden farklı olmak için suni olarak bazı kelimeler eklemiştir. Örneğin ben “iki veya daha çok devletin... birleşmelerinden meydana gelmiş” demişim Adnan Küçük “iki veya daha çok devletin... birleşerek bir araya gelmesinden meydana gelen” diyor; sanki bir araya gelmeden birleşmek mümkünmüş gibi! Bu *pleonastic* ifade de, muhtemelen alıntının benden yapıldığını gizleme çabasının bir ürünüdür.

ÖRNEK 35**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.80:***

Devlet birlikleri, birden fazla devletin, ayrılıklarını az çok muhafaza etmek suretiyle birleşmesinden meydana gelen devlet şeklidir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.62:*

“Devlet birlikleri (*unions of states, unions d'Etat*)”, iki ayrı devletin, ayrılıklarını az çok koruyarak birleşmesinden meydana gelen devlet şeklidir¹¹.

Sadece şuna dikkat çekeyim: Benim “*koruyarak*” dediğim yerde Adnan Küçük, “*muhafaza etmek suretiyle*” diyor. Bu ifadeye bakarak Adnan Küçük'ün benden daha az “öz Türkçeci” olduğu sanılmamalıdır. Zira yukarıda (s.105) gösterildiği gibi Adnan Küçük, “işlev”, “ölçüt” gibi öz Türkçe keli-

meler de kullanıyor. Yukarıda Örnek 24’te açıkladığım gibi mühim olan söz konusu kelimelerin öz Türkçe olması veya olmaması değil, benim kelimele-rimden farklı olmasıdır. Eğer yukarıdaki bileşik devlet tanımında ben “mu-hafaza ederek” dese-ydim Adnan Küçük pek muhtemelen “koruyarak” diye-cekti.

ÖRNEK 36

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.80:

(1) *Şahsi birlik*, iki veya daha fazla monarşik devlet bir araya gelerek Dev-let birliği şeklinde oluşturdukları monarşik devletin başına aynı hükümdarın geçmesiyle oluşur. Bu iki devlet arasında tek birlik, kralın şahsı bakımından-dır. Her iki devlet de, gerek içişleri bakımından, gerekse dışişleri bakımından bağımsızlıklarını korumaktadır. Mesela, 1815’den 1890’a kadar, Hollanda ile Lüksemburg arasında şahsi birlik söz konusu idi.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit.*, 2011, s.62:

“Şahsî birlik (*personal union, union personelle*)”, iki veya daha fazla mo-narşik devletin başına aynı hükümdarın geçmesiyle oluşur¹³. Yani aynı şahıs iki ayrı devletin de kralı olursa şahsî birlikten bahsedilir. Örneğin ... 1815’ten 1890’a kadar Hollanda ile Lüksemburg arasında... şahsî birlik oluşmuştur¹⁴. ... Şahsî birliği oluşturan iki devlet arasındaki tek birlik kralın şahsı bakımındandır. ... Her iki devlet de, gerek iç işleri, gerekse dış işleri bakımından bağımsızdır.

13. Akipek, *op. cit.*, c.II, s.99.

14. Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.56; Cadart, *op. cit.*, c.I, s.66.

Görüldüğü gibi alıntı benden; ama bana atıf yok.

ÖRNEK 37

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.81:

(2)*Hakiki birlik*, birden fazla devletin, içişlerinde bağımsızlıklarını ko-rumakla birlikte, dış ilişkiler bakımından bir devlet oluşturacak şekilde bir-leşmelerinden meydana gelir. Hakiki birliği oluşturan devletlerin her birisi-nin kendilerine mahsus anayasa ve kanunları, yasama, yürütme ve yargı organları vardır. Bu devletlerden her birisi, kendi içinde egemen bir devlettir. Bu devletlerin, dış ilişkiler bakımından bağımsızlıkları bulunmamaktadır; dış ilişkiler birlik tarafından yürütülür. Birliği oluşturan devletlerin, uluslar arası hukuk bakımından ayrı bir kişilikleri yoktur. Mesela, 1815-1905 yılları ara-sında Norveç-İsveç birliği mevcut idi.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit.*, 2011, s.63:

Hakikî birlik ... birden fazla devletin, içişlerinde bağımsızlıklarını koruyarak dış ilişkileri bakımından bir devlet oluşturacak şekilde birleşmelerinden meydana gelir¹⁸. Hakikî birliği oluşturan devletlerin her birinin kendi anayasaları, kendi kanunları, kısacası kendi hukuk düzenleri, kendi yasama, yürütme ve yargı organları vardır. Her bir devlet kendi içinde egemen bir devlettir. Ancak, birliği oluşturan devletler dış ilişkileri bakımından bağımsız değildir. Bu devletlerin dış ilişkileri birlik tarafından yürütülür. Bu devletlerin uluslararası hukuk bakımından ayrı birer kişilikleri yoktur²⁰. ...Hakikî birliğin günümüzde örneği yoktur. Tarihsel örnek olarak ise, Norveç-İsveç Birliği (1815-1905), Avusturya-Macaristan İmparatorluğu (1867-1918) ve İzlanda-Danimarka Birliği (1918-1944) sayılabilir²¹.

18. Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.163.

20. Cadart, *op. cit.*, s.66.

21. Turpin, *op. cit.*, s.51; Cadoux, *op. cit.*, c.I, s.57.

Görüldüğü gibi yukarıdaki alıntı benden. Üstelik alıntı o derece benden ki, bazı ifadeler tırnak içinde verilmesi gereken aynen alıntı düzeyinde. Ben

Hakikî birlik ... birden fazla devletin, içişlerinde bağımsızlıklarını koruyarak dış ilişkileri bakımından bir devlet oluşturacak şekilde birleşmelerinden meydana gelir.

diyorum (s.63), Adnan Küçük de

(2)*Hakiki birlik*, birden fazla devletin, içişlerinde bağımsızlıklarını korumakla birlikte, dış ilişkiler bakımından bir devlet oluşturacak şekilde birleşmelerinden meydana gelir.

diyorm (s.81). 19 kelimelik bu cümlede tek fark, benim “koruyarak” kelimesinin yerine Adnan Küçük’ün “korumakla birlikte” kelimelerini kullanmasıdır. Adnan Küçük’ün benim cümlemden yaralanmadan, 19 kelimelik cümlemin 18 kelimesini aynı şekilde kurması mümkün müdür?

ÖRNEK 38**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.81:**

konfederasyon, birden fazla bağımsız devlet tarafından, uluslar arası hukuki kişiliklerini muhafaza etmek şartıyla, ortak ve sınırlı nitelikte belirli menfaatlerini korumak amacıyla, özellikle de ortak savunmalarını sağlamak üzere kurulan ve üyelerine diledikleri zaman topluluktan ayrılma hakkı tanınan bir devletler topluluğu türüdür.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.63:*

“Konfederasyon (*confederation, confédération*)”, birden fazla bağımsız devletin uluslararası hukukî kişiliklerini muhafaza etmek şartıyla belli bir amaçla, özellikle ortak savunmalarını sağlamak üzere kurdukları bir devlet topluluğu şeklindedir²⁴. ... üye devletlerin konfederasyondan istedikleri zaman çıkabilecekleri kabul edilmektedir, yani üye devletlerin “ayrılma hakkı (*right of secession, droit de sécession*)” mevcuttur²⁶.

24. Akipek, *op. cit.*, c.II, s.99-100; Kubalı, *op. cit.*, s.67.

26. Özçelik, *op. cit.*, c.I, s.167.

Görüldüğü gibi Adnan Küçük’ün konfederasyon tanımı benden alınmıştır. Ama bana atf yoktur. Adnan Küçük’ün sadece konfederasyon tanımı değil, konfederasyonun özelliklerini verdiği paragraflar da benden alınmadır. Şimdi bunları görelim:

ÖRNEK 39**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.81:***

* Konfederasyon uluslar arası bir antlaşma ile oluşturulur ve bunun değiştirilmesi, üye devletlerin oybirliği ile gerçekleşir.

* Konfederasyonda, birisi konfederal, diğeri de konfedere olmak üzere ikili bir yapı vardır. Konfedere devletler, gerek dış, gerekse içişleri bakımından bağımsız birer devlet olma niteliklerini korurlar; ...

* Konfederasyonun tüzel kişiliği mevcut değildir. Konfederasyonun, konfedere devletler üzerinde zorlama gücü yoktur.

* Konfederasyonun tek müşterek organı “Diyet” isimli meclistir. Bu mecliste kararlar genellikle oybirliği ile alınır. Alınan kararların konfedere devletlerde de geçerli olabilmesi için, bunların, her bir konfedere devlette ayrıca onaylanması gerekmektedir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.63:*

Konfederasyon bir uluslararası antlaşmayla kurulur²⁵. ... Konfederasyonu teşkil eden devletler (konfedere devletler) gerek iç, gerek dış ilişkileri bakımından bağımsız birer devlet niteliğini korurlar²⁷. ... Konfederasyonun tüzel kişiliği yoktur²⁹. Konfederasyon, konfedere devletlerin üzerinde bir zorlama gücüne sahip değildir. Konfederasyonun tek organı “Diyet (*Diète*)” ismi verilen bir meclistir. Bu mecliste konfedere devletlerin delegeleri vardır. Diyet meclisi, genellikle bu delegelerin oy birliğiyle karar alabilir. Kararları da doğrudan konfedere devletlerde geçerli değildir. Diyet meclisinin kararlarının her konfedere devlet tarafından ayrıca onaylanması gerekir²⁸.

ÖRNEK 40

Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.81:

Federasyonda, iç hukuk bakımından, birisi *federal*, diğeri *federe* olmak üzere iki tür devlet bulunmaktadır. Federasyonda, federal devlet de, federe devlet de birer devlettir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, op. cit., 2011, s.65:

Federasyonda “federal devlet” ve “federe devletler” olmak iki tür devlet vardır. ... Federasyonda federe devletler de, federal devlet de birer “devlet”tir.

Görüldüğü gibi alıntı benden; ama bana atf yok.

ÖRNEK 41

Adnan Küçük’ün kitabında bölüm sonlarında benim *Anayasa Hukukuna Giriş* kitabımda olduğu gibi test soruları vardır. Bu test sorularını hazırlarken dahi Adnan Küçük’ün yer yer benim kitabımdaki bölüm sonlarındaki sorulardan yararlandığı görülmektedir. Bir örnek:

Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.87:

S. 18- Papilya devletinde yürütme organı Kral ve başında Başbakanın bulunduğu Bakanlar Kurulundan oluşmaktadır. Bakanlar Kurulu, Kral tarafından atanan Başbakan ve bakanlardan oluşmaktadır. Başbakan ve Bakanlar, parlâmentoya karşı hem kolektif hem bireysel olarak sorumludur.

Bu verilere göre, Papilya devletinin hükümet sistemi hakkında aşağıdaki şıklardan hangisi doğrudur?

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, op. cit., 2011, s.102:

SORU 8.9: Sehavili ülkesinde yürütme organı Kral ve Kabineden oluşmaktadır. Kabineye ise, Kralın atadığı başbakan ve onun atadığı bakanlardan oluşmaktadır. Bakanların parlamento karşısında hem kolektif, hem bireysel sorumluluğu vardır.

Bu verilere göre, Sehavili’nin devlet şekli ve hükümet sistemi hakkında aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

Görüldüğü gibi Adnan Küçük, yukarıdaki sorunun hazırlanmasında benim sorumdan çok büyük ölçüde yararlanmışır.

ÖRNEK 42

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.89:*

1. **Dar Anlamda Cumhuriyet.** Dar anlamda Cumhuriyet, “*Cumhuriyetin hukuki anlamı*”rı ifade etmektedir. Hukuki anlamda cumhuriyet, devlet şekli olarak, monarşik devletin karşıtı bir kavramdır. Bunun pratik neticesi, devlet başkanlığı makamının bir hanedana veya aileye ait olmaması, herkese açık olmasıdır. L. Duguit, Cumhuriyetle monarşi arasında, *devlet başkanının göreve geliş usulünü* ölçüt olarak bir ayırım yapmıştır. O’na göre, eğer devlet başkanı, bu makama veraset usulüyle geliyorsa, bu devletin şekli monarşidir; şayet devlet başkanı mevcut değilse ya da devlet başkanı irsi yol dışında bir başka usulle belirleniyorsa, devlet şekli Cumhuriyettir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.55:*

A. Dar Anlamda Tanım: Cumhuriyet Monarşinin Tersidir

Dar anlamda cumhuriyet, monarşinin tersi olarak tanımlanmaktadır. Léon Duguit’ye göre, eğer devlet başkanı, bu göreve veraset dışındaki bir başka usülle geliyorsa, o devlet *cumhuriyettir*³¹. Duguit’in anlayışında monarşi ve cumhuriyet birbirinin karşıt kavramı olarak tanımlanmıştır. Bir devlette, devlet başkanlığı görevi veraset yoluyla intikal ediyorsa o devlet bir monarşidir. Monarşi olmayan her devlet ise cumhuriyettir. Devlet başkanının seçimle yahut zor kullanarak işbaşına gelmesinin bir önemi yoktur³². Duguit bir monarşinin mutlak veya despotik olabileceğini kabul ettiğı gibi³³, bir cumhuriyetin de mutlak veya despotik olabileceğini kabul etmektedir³⁴.

31. Duguit, *Traité de droit constitutionnel, op. cit., c.II, s.770-771, 781-793.*

32. *Ibid.*, s.781.

33. *Ibid.*, s.772.

34. *Ibid.*, s.781.

Türk anayasa hukuku literatüründe ilk defa ben, 1999 yılında *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisinde* yayınladığım “Hukuk Açısından Monarşi ve Cumhuriyet Kavramlarının Tanımı Sorunu” başlıklı makalede “dar anlamda cumhuriyet tanımı”rı, Leon Duguit’ye atfen açıkladım ve aynı makalede cumhuriyet ile demokrasinin aynı şeyler olmadığını şiddetle savundum⁶. Benim makalemden sonra, Türkiye’de özellikle belirli bir kesimde, dar anlamda cumhuriyet tanımını vermek ve cumhuriyet ile demokrasinin aynı kavramlar olmadığını söylemek moda hâline geldi. Bunu yaparken de, sadece Adnan Küçük değil, bir çoğu, bana atıf yapmaya gerek dahi görmedi. Üstelik verdikleri tanımlar birebir benim tanımlarımdan alınma. Dahası verdikleri örnekler birebir benim örneklerim. Dahası Léon Duguit’ye atfen bu ayırımı yapan yazarların Fransızca bilip bilmedikleri dahi

6. Kemal Gözler, “Hukuk Açısından Monarşi ve Cumhuriyet Kavramlarının Tanımı Sorunu”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 54, 1999, Sayı 1, s.51-62.

şüpheli. Örneğin Adnan Küçük'e sormak isterim: Yukarıdaki paragrafınızda Léon Duguit'nin adını zikrediyorsunuz. Léon Duguit'nin bir kitabını okudunuz mu? Léon Duguit, hangi kitabının hangi cildinin hangi sayfasında cumhuriyeti sizin tanımladığınız gibi tanımlıyor? Bu sayfayı kendi gözünüzle gördünüz, bu Fransızca sayfayı okudunuz mu? Yok eğer bu sayfayı okumadınız ise, niye doğrudan doğruya Duguit'nin adını zikrediyorsunuz? Eğer bu kavramı Léon Duguit'nin kitabından değil, benim kitabımdan veya makalemde okudunuz ise, niçin bana atıf yapıyorsunuz?

Burada özellikle belirtmek isterim ki, bir fikir ilk kimin tarafından dile getirilmiş ise, o fikrin sahibi o kişidir. Aynı şekilde yabancı literatürde bilinen bir kavram, Türk literatürüne ilk defa kimin tarafından kazandırılmış ise, bu kavram üzerinde Türk literatürü bakımından o kişinin hakkı vardır. Türkçe literatürde o kavramı artık verirken o kişiye atıf yapmak gerekir. İsterse söz konusu kavram, çok farklı kelimelerle ifade edilsin. Aktarılan düşünce içerik olarak aynı ise, hangi kelimelerle aktarılırsa aktarılsın, ortada bir alıntı vardır ve bu alıntının kaynağının gösterilmesi gerekir. Ne var ki 30 kelimedenden 28'nin aynı olduğu alıntılarının bile bir alıntı olup olmadığının tartışıldığı ülkemizde bu tür sorunların tartışılması neredeyse lüks kaçıyor.

Burada çekinmeden ve altını çizerek vurgulamak istiyorum ki, Adnan Küçük'ün yukarıdaki dar anlamda cumhuriyet tanımı, aşağıdaki geniş anlamda cumhuriyet tanımı ve keza cumhuriyet ile demokrasi arasında ilişki olup olmadığına ilişkin yaptığı tartışmalar, hangi kelimelerle ifade edilirse edilsin, benden alınmıştır ve bana atıf yapılması gerekir.

ÖRNEK 43

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.89:

2. Geniş Anlamda Cumhuriyet. Burada Cumhuriyet, sadece monarşinin karşıtı bir kavram olarak değil, demokrasi ile özdeş ve eş anlamlı bir kavram olarak kullanılır. Cumhuriyet, bu anlamı bakımından sadece devlet başkanlığı makamının değil, bütün kamusal makam ve mevkilerin herkese, bütün yurttaşlara, açık olduğu rejim demektir. Cumhuriyet, geniş anlamı itibarıyla, egemenliğin halka ya da millete ait olduğu, yöneticilerle etkin karar organlarının genel seçim yoluyla belirlendiği rejimi ifade etmektedir. Cumhuriyet, tamamen seçime bağlı bir hükümet şeklidir. Böyle bakıldığında, bir cumhuriyetin doğal gelişiminin demokrasi yönünde olması gerektiği söylenebilir. Bu sayede cumhuriyet, millî egemenliğin en iyi şekilde gerçekleştiği hükümet şekli haline gelir. Bu anlamı bakımından cumhuriyet, millî egemenlik ve demokrasiyle özdeşleşir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.56:***B. Geniş Anlamda Tanım: “Cumhuriyet = Demokrasi”**

Buna karşılık, doktrinde cumhuriyet kavramının *geniş anlamda tanımlanması* gerektiğini savunanlar da vardır. Bunlar cumhuriyeti, demokratik düzenin temel prensiplerini içine alan geniş bir kavram olarak düşünmektedirler. Bu anlayışta, cumhuriyet, sadece monarşinin tersi değil, aynı zamanda *demokrasinin eşanlamlısıdır*. Fransız anayasa hukuku tarihinde bunu en açık şekilde savunan yazar, şüphesiz Maurice **Hauriou**'dur (*Moris Oryu* okunur). Ünlü hukukçuya göre, “cumhuriyet tamamen seçime bağlı bir hükümet şeklidir”. Dahası yazara göre, cumhuriyet, seçilmiş yöneticilerin ömür boyu değil, sadece belirli bir zaman için görevde kalmasını gerektirir. Bu şart sayesinde cumhuriyet, millî egemenliğin en iyi şekilde gerçekleştiği hükümet şekli haline gelir. Böylece cumhuriyet, millî egemenlikle ve dolayısıyla demokrasiyle özdeşleşir³⁵.

35. Hauriou, *op. cit., s.343.*

Yukarıda açıkladığım gibi Türk anayasa hukuku literatüründe, Duguit'ye atfen “dar anlamda cumhuriyet” kavramını ilk defa ben tanıttığım gibi, Hauriou'ya atfen “geniş anlamda cumhuriyet” kavramını da ilk defa aynı makalede sistematik bir şekilde ben açıkladım. Adnan Küçük'ün “geniş anlamda cumhuriyet” kavramına ilişkin yazdıkları şeylerin kaynağı benim 1999 tarihli makalemidir. Bu makaleme veya aynı konuyu açıkladığım diğer kitaplarıma Adnan Küçük'ün atıf yapması gerekirdi. Ama yapmamıştır. Adnan Küçük'ün yukarıdaki açıklamalarının benden alındığı öylesine bellidir ki, paragrafın son iki cümlesi, benim iki cümlemlerle neredeyse kelimesi kelimesine aynıdır. Ben

“Bu şart sayesinde cumhuriyet, millî egemenliğin en iyi şekilde gerçekleştiği hükümet şekli haline gelir. Böylece cumhuriyet, millî egemenlikle ve dolayısıyla demokrasiyle özdeşleşir³⁵.”

diyorum (s.56), Adnan Küçük de

Bu sayede cumhuriyet, millî egemenliğin en iyi şekilde gerçekleştiği hükümet şekli haline gelir. Bu anlamı bakımından cumhuriyet, millî egemenlik ve demokrasiyle özdeşleşir.

diyorm (s.90). Görüldüğü gibi alıntı benden. Niye bana atıf yok?

Dahası Adnan Küçük, sadece dar ve geniş anlamda cumhuriyet kavramlarını benden aktarmakla yetinmemekte, bu anlayışlardan hangisinin doğru olduğuna ilişkin benim yaptığım tartışmayı da bana atıf yapmaksızın benden aktarmaktadır. Beni en çok üzen şey de benim “*Kanımızca*” dediğim yerde

Adnan Küçük'ün de pervasızca “*Kanaatimce*” demesidir. Herkesin yüzüne haykırmak isterim ki, bu “kanaat”, Adnan Küçük'ün kanaati değil, benim kanaatimdir!

ÖRNEK 44

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.89:*

Kanaatimce Duguit'in tanımlaması daha kapsayıcıdır. Buna göre, dar anlamda Cumhuriyet, demokrasi ile özdeş olmadığı gibi, monarşi ile de mutlakıyet, despotizm ve anti-demokratiklik de özdeş değildir. Bir cumhuriyet, demokratik olabileceği gibi, mutlak, despotik ve anti-demokratik de olabilir. Mutlakıyet, despotizm, demokratiklik gibi unsurlar, monarşi ve cumhuriyetin tanımlanmasında birer tanımlama unsuru olarak kullanılamaz; ancak onların birer sıfat ve özelliği olabilirler. Despotizm, mutlakıyet, demokratiklik vb. unsurların eklenmesiyle birlikte, Cumhuriyet, değişik görüntülere bürünür.

Bir Cumhuriyet, demokratik olabileceği gibi anti-demokratik de olabilir. Mesela, Suriye, Irak, eski Sosyalist Devletler ve Nazi Almanyası birer anti-demokratik Cumhuriyettirler. Almanya, ABD, Avusturya, Fransa, Finlandiya, İsviçre, İtalya gibi ülkeler demokratik Cumhuriyetlerden bazılarıdır.

Bir monarşi anti-demokratik olabilir; Suudi Arabistan, Ürdün buna misal verilebilir. Bir monarşi, demokratik de olabilir. Belçika, Birleşik Krallık, Danimarka, Hollanda, Japonya, Kanada, Norveç gibi uzun süredir demokrasi ile yönetilen devletler birer monarşidirler. A. Lijphart'ın demokratik olarak kabul ettiği 21 Devletten 10'u Cumhuriyet, 11'i monarşidir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.56:*

Kanımızca, dar anlamda monarşi ve cumhuriyet tanımları doğrudur. Monarşinin ve cumhuriyetin tanımlanmasında mutlakıyet, despotizm, demokratiklik gibi unsurlar, bir tanım unsuru olarak kullanılamaz. Bunlar, monarşinin de cumhuriyetin de özelliği olabilirler. Yani, bir monarşi anti-demokratik olabileceği gibi, demokratik de olabilir. Bu önermenin doğruluğunu ampirik olarak kanıtlamak pek kolaydır. Örneğin Suudi Arabistan gibi birçok devletin anti-demokratik birer monarşi olduğunu kolayca söyleyebiliriz. Ancak bir monarşi demokratik de olabilir. Arend Lijphart'ın demokratik olarak kabul ettiği 21 ülkeden 10'u cumhuriyet, 11'i ise monarşidir. Avustralya, Belçika, Birleşik Krallık, Danimarka, Hollanda, Japonya, Kanada, Lüksemburg, Norveç, İsveç, Yeni Zelanda³⁶ gibi demokratikliklerinden hiçbir şekilde şüphelenilmeyen ve üstelik uzun zamandan beri demokratik rejimleri kesintiye uğramamış olan bu devletler birer cumhuriyet değil, monarşidir. Keza bir cumhuriyet de anti-demokratik olabileceği gibi, demokratik

de olabilir. Örneğin, komşumuz İran ve Irak birer anti-demokratik cumhuriyettir. Fakat bir cumhuriyet demokratik de olabilir. Örneğin Arend Lijphart'ın demokratik olarak kabul ettiği 21 ülkeden 10'u cumhuriyettir: Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Avusturya, Fransa, Finlandiya, İrlanda, İsviçre, İsrail, İtalya, İzlanda³⁷.

36. Lijphart, *Çağdaş Demokrasiler*, *op. cit.*, s.79.

37. *Ibid.*, s.57.

Görüldüğü gibi örnekleriyle birlikte bütün açıklama benden aktarılmış. Ama bana atıf yok.

ÖRNEK 45

Küçük, *Anayasa Hukuku*, *op. cit.*, 2012, s.101:

* Temsili demokraside, milletvekilleri, kendisini seçen seçim çevresindeki seçmenleri değil, bütün milleti temsil eder. Buna "*temsili vekâlet*" denmektedir.

* Vekâlet, her bir milletvekiline değil, milleti temsil etmek üzere oluşturulan yasama organuna (kolektif vekâlet) verilmiştir.

* Temsili vekâlette, *emredici vekâlet yasağı*" söz konusudur.

* Seçmenler, milletvekillerine emir ve talimat veremez;

* Milletvekilleri, kendisini seçen seçmenlere vermiş olduğu söz ve vaatlerle bağlı değildir.

* Temsili vekâlette, seçmenleri, seçmiş oldukları milletvekilini azlederek görevine son veremez.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, *op. cit.*, 2011, s.110-111:

(1) *Milletvekili seçildiği seçim çevresini değil, bütün milleti temsil eder*⁵². ...

(2) ... Egemenliğin temsili konusundaki vekâleti millettten, tek tek milletvekillerinin şahısları değil, onların bütünü oluşturduğu organ, yani parlamento almıştır⁵⁵. ... Buna "**kolektif vekâlet ilkesi**" denir⁵⁶.

(3) Temsilî vekâlet teorisine göre, millet ile milletvekilleri arasındaki vekâlet ilişkisi emredici nitelikte değildir. Buna "**emredici vekâlet yasağı** (*interdiction du mandat impératif*)" denir⁵⁷.

Yani seçmenler milletvekillerine emir ve talimat veremezler.

Milletvekilleri, seçim döneminde seçmenlerine verdiği sözlerle bağlı değildir....

(4) Temsilî vekâlet teorisine göre, milletvekilleri kendisini seçen seçmenler tarafından görevden alınamazlar...⁵⁹.

52. Laferrrière, *op. cit.*, s.403; Barthélemy ve Duez, *op. cit.*, s.103-104; Vedel, *op. cit.*, s.134.

54. Laferrière, *op. cit.*, s.403; Barthélemy ve Duez, *op. cit.*, s.103.
 55. Laferrière, *op. cit.*, s.403.
 56. Laferrière, *op. cit.*, s.403-404; Fabre, *op. cit.*, s.207; Vedel, *op. cit.*, s.134; Cadart, *op. cit.*, s.195.
 57. Laferrière, *op. cit.*, s.403-404; Fabre, *op. cit.*, s.207; Vedel, *op. cit.*, s.134; Cadart, *op. cit.*, s.195.
 59. Barthélemy ve Duez, *op. cit.*, s.105; Vedel, *op. cit.*, s.134.

Görüldüğü gibi alıntı benden; ama bana atıf yok.

ÖRNEK 46

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.102:

Emredici vekâlette,

* Seçilen her bir milletvekili ile onu seçen seçmenler arasında bir nevi vekâlet sözleşmesi yapıldığı varsayılır. Milletvekili, vekillik yetkisini, bu vekâlet sözleşmesinden alır.

* Belli bir seçim çevresini temsil etmek üzere milletvekillerini seçen seçmenler, seçmiş oldukları milletvekillerine, yasama organında, kendi nam ve hesaplarına hareket etme yetkisi vermektedir.

* Seçmenler, kendilerini temsil eden milletvekillerine emir ve talimat verebilir;

* Seçmenler, seçtikleri vekilleri diledikleri zaman azlederek görevlerine son verebilir.

* Her bir milletvekili, kendisini seçen seçmenlere karşı hesap vermek zorundadır.

* Milletvekili maaşları, genel bütçe tarafından değil, onları seçen seçmenler tarafından ödenir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit.*, 2011, s.109:

Emredici vekalet teorisinde, milletvekili ile seçmenler arasında bir nevi “vekâlet sözleşmesi” yapıldığı varsayılır. Milletvekili yetkilerini bu vekaletten almaktadır. Bir milletvekilini seçerek, belli bir seçim çevresinin seçmenleri, o milletvekiline parlâmentoda kendi nam ve hesaplarına hareket etme yetkisini vermektedirler⁴⁰. Bu tamamıyla özel hukuktaki vekâlet sözleşmesine benzemektedir. Dolayısıyla emredici vekâletin başlıca özellikleri şunlardır⁴¹: (1) Seçmenler milletvekillerine emir ve talimat verebilirler⁴². (2) Seçmenler istedikleri zaman seçtikleri milletvekilini görevden alabilirler⁴³. (3) Milletvekili de seçmenlerine karşı hesap vermekle yükümlüdür⁴⁴. (4) Milletvekillerinin maaşları, genel bütçeden değil, kendisini seçen seçim çevresinin seçmenleri tarafından ödenir⁴⁵.

40. Laferrière, *op. cit.*, s.401; Barthélemy ve Duez, *op. cit.*, s.91.
 41. Laferrière, *op. cit.*, s.401-402; Barthélemy ve Duez, *op. cit.*, s.91-92.
 42. Laferrière, *op. cit.*, s.401; Barthélemy ve Duez, *op. cit.*, s.92; Milacic, *op. cit.*, s.78.
 43. Laferrière, *op. cit.*, s.402; Barthélemy ve Duez, *op. cit.*, s.92.
 44. Barthélemy ve Duez, *op. cit.*, s.92.
 45. Laferrière, *op. cit.*, s.402; Barthélemy ve Duez, *op. cit.*, s.92.

Görüldüğü gibi Adnan Küçük, “emredici vekâlet teorisi”nin tanımını ve teorinin özelliklerini benim kitabımdan aktarmakta, ama bana atıf yapmamaktadır. Dikkat edileceği üzere alıntı sadece içerik olarak değil, neredeyse kelimesi kelimesine aynıdır. Ben

Emredici vekalet teorisinde, milletvekili ile seçmenler arasında bir nevi “vekâlet sözleşmesi” yapıldığı varsayılır. Milletvekili yetkilerini bu vekaletten almaktadır.

diyorum (s.109); Adnan Küçük de

Emredici vekâlette,

* Seçilen her bir milletvekili ile onu seçen seçmenler arasında bir nevi vekâlet sözleşmesi yapıldığı varsayılır. Milletvekili, vekillik yetkisini, bu vekâlet sözleşmesinden alır.

diyor (s.102).

ÖRNEK 47

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.102:

d) **Muhalefetin İktidar Olma Şansının Bulunması Gerekir.** Serbest ve hür seçimlerin ve çok partililiğin demokratik bir anlam ifade edebilmesi muhalefetin de iktidar olma şansının mevcut olmasına bağlıdır. Bugünün muhalefetinin yarının iktidarı olabilmesinin önünün açık olması, seçim yoluyla iktidarın el değiştirmesinin önünün açık olması, demokratik mantığın en vazgeçilmezlerinden birisidir. Bir ülkede, iktidar partisinin yanı sıra deyim yerinde ise “uydu parti”ler şeklinde birden fazla parti olsa bile, bu partilerin hiçbir zaman iktidara

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit.*, 2011, s.105:

5. Muhalefetin İktidar Olma Şansı Mevcut Olmalıdır.- Etkin siyasal makamları belirlemek için düzenli aralıklar ile yapılan ve birden çok partinin katıldığı seçimlerin bir anlam ifade edebilmesi için, muhalefetin iktidar olma şansı mevcut olmalıdır. Bugünün muhalefeti yarının iktidarındır. İktidarın el değiştirmesi, demokratik mantığın vazgeçilmez kuralıdır. Bazı tek-partili rejimler, demokratik görünebilmek için, hiçbir zaman iktidara gelme şansı olmayan “uydu partiler” kurarlar veya kurdurturlar. Bu “uydu partiler”in hiçbir zaman iktidar olma şansları yoktur. Bu tür rejimler demokratik olarak kabul edilemezler.

Görüldüğü gibi alıntı benden; ama bana atıf yok.

ÖRNEK 48**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.109:***

Seçim sistemleri, seçmen tarafından verilen oyların milletvekilliklerine dönüştürülmesinde kullanılan teknik usullerdir. Seçim sistemleriyle, seçime katılan siyasi partilerin almış oldukları oya göre, bir seçim çevresinde çıkaracağı milletvekili sayısı belirlenir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.124:*

“Seçim sistemleri” oyların milletvekilliklerine dönüştürülmesinde kullanılan teknik usullerdir⁶¹. Diğer bir ifadeyle, seçim sistemleriyle partilerin almış oldukları oya göre bir seçim çevresinde kaç milletvekili çıkaracakları belirlenmektedir.

61. Cadart, *op. cit., c.I, s.248*; Cadoux, *op. cit., s.239*.

Görüldüğü gibi alıntı benden; ama bana atf yok.

ÖRNEK 49**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.110:***

(2) **Tek İsimli İki Turlu Çoğunluk Sistemleri:** Bu sistemde de, ülke her biri sadece bir temsilci çıkararak seçim çevrelerine bölünmektedir. . . .

Bu sistemde seçimlerin iki turlu yapılması muhtemeldir. . . .

İlk turda, bir aday, seçim çevresinde geçerli oyların mutlak çoğunluğunu, yani yarısından bir fazlasını elde ederse, o aday seçilmiş olur. İkinci tura gerek kalmaz. Şayet ilk turda adaylardan hiç birisi mutlak çoğunluğu sağlayamamışsa, bu seçim çevresinde ikinci tur oylama yapılır. İkinci tur oylamaya, ilk turda en çok oyu alan iki aday veya belli bir oranın üzerinde oy almış olan adaylar katılır ve bu turda en çok oyu alan aday seçilmiş olur.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.124:***a) *Tek-İsimli İki-Turlu Çoğunluk Sistemi***

“Tek-isimli iki-turlu çoğunluk sistemi”nde de ülke her biri sadece bir milletvekili çıkararak seçim çevrelerine bölünür. Bu sistemde seçimin iki turda yapılması ihtimali vardır. *Birinci turda*, bir aday geçerli oyların mutlak çoğunluğunu, yani yarısından bir fazlasını elde edebilirse, o aday seçilmiş olur. İkinci tura gerek kalmaz. Buna karşılık, ilk turda hiçbir aday mutlak çoğunluğu sağlayamamışsa, bir-iki hafta sonra, o seçim çevresinde, *ikinci tur oylama*⁸¹ yapılır. Bu tura ilk turda en çok oy almış iki aday veya belirli bir oranın üstünde oy almış adaylar katılabilir. İkinci turda mutlak çoğunluk aranmaz. En çok oy alan aday kazanır⁸².

82. Pactet, *op. cit., s.102*; Vedel, *op. cit., s.148*.

ÖRNEK 50**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.110:***

(3) **Listeli Tek Turlu Çoğunluk Sistemi:** Bu sistemde ülke, her biri birden fazla milletvekili çıkaran seçim çevrelerine ayrılır. Partiler, liste halinde her seçim çevresinde, o seçim çevresinin çıkaracağı temsilci sayısı kadar aday gösterir. Seçmen her bir seçim çevresindeki listeye oy verir. Seçim tek turda yapılır. Bu sistemde, yapılan tek tur seçiminde seçim çevresinde *en çok oyu (nispi çoğunluk) alan parti*, o seçim çevresindeki milletvekillerinin tamamını kazanmış olur.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.126:**b) Listeli Tek-Turlu Çoğunluk Sistemi*

“Listeli tek-turlu çoğunluk sistemi”nde ülke her biri birden fazla milletvekili çıkaran seçim çevrelerine bölünür. ... Bu sistemde, partiler liste halinde o seçim çevresinin çıkaracağı sayıda aday gösterirler. Seçmen bir partiye yani listeye oy verir. Bu sistemde seçim tek turda yapılır. Bu turda bir seçim çevresinde en çok oyu alan parti, o seçim çevresindeki milletvekilliklerinin hepsini kazanmış olur.

ÖRNEK 51**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.110:***

(4) **Listeli İki Turlu Çoğunluk Sistemi:** Bu sistemde ülke, her biri birden fazla milletvekili çıkaran seçim çevrelerine ayrılır. Partiler, liste halinde her seçim çevresinde, o seçim çevresinin çıkaracağı temsilci sayısı kadar aday gösterir. Seçmen her bir seçim çevresindeki listeye oy verir. Bu sistemde seçimlerin iki turlu yapılması muhtemeldir. İlk turda, bir parti seçim çevresinde geçerli oyların mutlak çoğunluğunu elde ederse, o partinin listesinde yer alan adayların tamamı seçilmiş olur. İkinci tura gerek kalmaz. Şayet ilk turda partilerden hiç birisi mutlak çoğunluğu sağlayamamışsa, bu seçim çevresinde ikinci tur oylama yapılır. İkinci tur oylamaya, ilk turda en çok oyu alan iki parti veya belli bir oranın üzerinde oy almış olan partiler katılır ve bu turda en çok oyu alan partinin listesinde yer alan adayların tamamı seçilmiş olur.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.128:**b) Listeli İki-Turlu Çoğunluk Sistemi*

“Listeli iki-turlu çoğunluk sistemi”nde ülke her biri birden fazla milletvekili çıkaran seçim çevrelerine bölünür. Bu sistemde, partiler liste halinde o seçim çevresinin çıkaracağı sayıda aday gösterirler. Seçmen bir partiye yani

listeye oy verir. Bu sistemde seçimin iki turda yapılması ihtimali vardır. Birinci turda, bir parti bir seçim çevresinde geçerli oyların mutlak çoğunluğunu, yani yarıdan bir fazlasını elde edebilirse, o partinin listesinde bulunan bütün adaylar seçilmiş olur. İkinci tura gerek kalmaz. Buna karşılık, ilk turda hiçbir parti mutlak çoğunluğu sağlayamamışsa, bir-iki hafta sonra bu seçim çevresinde ikinci tur oylama yapılır. Bu tura ilk turda en çok oy almış iki parti veya belirli bir oranın üstünde oy almış partiler katılabilir. İkinci turda mutlak çoğunluk aranmaz. En çok oy alan aday kazanır.

Örnek 49-Örnek 51'e İlişkin Değerlendirme.- İyi niyetli okuyucular, seçim sistemlerine ilişkin yukarıdaki bilgilerin anayasa hukukunda umumileşmiş bilgiler olduğunu, benzer bilgilerin bütün anayasa hukuku kitaplarında bulunduğunu, dolayısıyla bu bilgiler için atıf yapılmasına gerek olmadığını düşünebilirler. Bu bilgilerin umumileşmiş bilgiler olması hususu doğrudur. Ama umumileşmiş bilgileri dahi her yazarın emek verip kendi cümleleriyle ifade etmesi gerekir. Bir yazar bunu yapmayıp, bir başka yazarın cümlelerini aktararak umumileşmiş bir bilgiyi veriyorsa ona atıf yapılmalıdır. Atıf yapmak istemiyorsa oturup bu bilgileri kendisi kaleme almalıdır. Bu noktada yukarıdaki Adnan Küçük'ün paragraflarını ve benim paragraflarımı karşılaştırarak okursanız, bu paragrafların çok büyük ölçüde benim paragraflarımdan alındığını göreceksiniz.

Ben ilk cümlede

Listeli iki-turlu çoğunluk sisteminde ülke her biri birden fazla milletvekili çıkaran seçim çevrelerine bölünür.

diyorum Adnan Küçük ilk cümle de

Bu sistemde ülke, her biri birden fazla milletvekili çıkaran seçim çevrelerine ayrılır.

diyor. Ben ikinci cümle de

Bu sistemde, partiler liste halinde o seçim çevresinin çıkaracağı sayıda aday gösterirler.

diyorum; Adnan Küçük de ikinci cümlede

Partiler, liste halinde her seçim çevresinde, o seçim çevresinin çıkaracağı temsilci sayısı kadar aday gösterir.

diyor. Ben izleyen cümlede

Seçmen bir partiye yani listeye oy verir.

diyorum; Adnan Küçük de üçüncü cümlesinde

Seçmen her bir seçim çevresindeki listeye oy verir.

diyor. Ben dördüncü cümlede

Bu sistemde seçimin iki turda yapılması ihtimali vardır.

diyorum; Adnan Küçük de dördüncü cümlesinde

Bu sistemde seçimlerin
iki türlü yapılması muhtemeldir.

diyor. Benzer cümleler aynı sırayla gidiyor. Bu kadar rastlantı olabilir mi?

Aynı şey izleyen sayfalarda “Nispî Temsil Seçim Sistemleri” başlığına ilişkin de gözlemlenebilir. Şimdi bunlara örnek verelim:

ÖRNEK 52

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.112:

(2) **Ulusal Düzeyde Nispi Temsil Seçim Sistemi:** Bu sistemde, tüm ülke tek bir seçim çevresi olarak kabul edilir. Meclisteki tüm milletvekilleri bu seçim çevresinden seçilir. Seçime iştirak eden her bir parti, meclisin üye tam sayısı kadar aday gösterir. Seçime katılan her parti, ülke genelinde aldığı oy oranı kadar milletvekili kazanır. Burada önce, ülke genelinde kullanılan geçerli oyların, ülke genelinde çıkarılacak toplam temsilci sayısına bölünmesi ile *ulusal seçim sayısı* bulunur. Daha sonra her partinin ülke genelinde aldığı toplam oy sayısı, bu ulusal seçim sayısına bölünerek kazanacağı temsilci sayısı belirlenir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit.*, 2011, s.129:

1. Ulusal Düzeyde Nispî Temsil

Ulusal düzeyde nispi temsil sisteminde, tüm ülke tek bir seçim çevresi olarak kabul edilir⁹². Parlâmentodaki tüm milletvekillikler bu ulusal seçim çevresinden seçilir. Dolayısıyla bu sistemde seçime katılan her parti, parlâmentonun üye tam sayısı kadar milletvekili adayı gösterir. Seçimde her parti ülke genelinde aldığı oy oranında milletvekili çıkarır. Bunun için öncelikle kullanılan geçerli oyların parlâmento üye tamsayısına bölünerek “ulusal seçim kotası” bulunur. Daha sonra her partinin aldığı oy sayısı bu seçim kotasına bölünerek çıkaracağı milletvekili sayısı hesaplanır.

92. Pactet, *op. cit.*, s.107.

Görüldüğü gibi alıntı benden, ama bana atf yok.

ÖRNEK 53

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.114:*

(7) **Millî Bakiye (Ulusal Artık) Usulü:** Bu sistemde artık oylar ulusal düzeyde paylaşılır. Ülke düzeyinde bütün artık oylar ve artık milletvekillikleri bir merkezde toplanır. Yurt genelindeki artık oyların toplamı, artık milletvekillerinin toplamına bölünerek *ulusal seçim sayısı* bulunur. Daha sonra, her bir partinin sahip olduğu artık oyların toplamı, son belirlenen *ulusal seçim sayısına* bölünerek her bir partinin ulusal düzeyde açıkta kalan milletvekillerinden ne kadarını alacağı belirlenir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.129:*

c) Millî Bakiye (Ulusal Artık) Sistemi

“Millî bakiye (ulusal artık)” sistemi, adı üstünde artık oyların ulusal düzeyde paylaştırıldığı sistemdir. Bu sistemde ülke düzeyinde bütün artık oylar ve açık milletvekillikleri tek bir merkezde toplanır. Yurt düzeyindeki artık oylar toplamı, artık milletvekillikleri toplamına bölünerek “ulusal seçim kotası” bulunur. Sonra, her partinin artık oylar toplamı bu kotaya bölünerek her partinin ulusal artıktan ne kadar milletvekili verileceği saptanır¹⁰⁵.

105. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku, op. cit., s.263.*

* * *

Şimdiye kadar, Adnan Küçük’ün benim kitaplarımdan yaptığı kaynaklız alıntılara pek çok örnek verdik. Ancak Adnan Küçük’ün yaptığı kaynaklız alıntılar arasında beni en çok üzen kısım kitabının 115 ilâ 120’nci sayfaları arasında yer alan “II. YORUM VE BAZI YORUM İLKELERİ” başlıklı kısımdır. Zira bu kısımda yazılanların önemli bir kısmı, Türkçede ilk defa benim tarafından yazılmış şeylerdir. Adnan Küçük’ün bu kısımda kaynağını göstermeden benden yaptığı alıntılar bana verdiği acıyı tarif edemem. Bu acının ne demek olduğunu, benzer bir şey kendi başına gelmemiş birisin anlayabileceğini de sanmam. İlk defa benim tarafından dile getirilmiş fikirleri, benim tarafından yazılmış cümleleri, Adnan Küçük’ün kitabında okuyunca, sinirden ellerim titriyor.

ÖRNEK 54**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.115:***

1. *Otantik yorum*, bağlayıcı nitelikte olan yorumlara denir. Bir diğer ifadeyle, hukuken kendisine itiraz edilemeyen ve pozitif hukuk tarafından kendisine hukuki sonuçlar bağlanan yorumdur.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.85:*

Otantik Yorum.- ... bağlayıcı olan yoruma “otantik yorum” denir. “Otantik (mevsuk) yorum (*interprétation authentique*)”, hukuken kendisine itiraz edilemeyen ve pozitif hukukun kendisine hukukî sonuçlar bağladığı yorumdur¹.

1. Michel Troper, “Justice constitutionnelle et démocratie”, *Revue française de droit constitutionnel*, n°1, 1990, s.35-36; Kelsen, *Théorie pure du droit, op. cit., s.461.*

“Otantik yorum” kavramını Türk literatüründe ilk defa 1998 yılının Nisan ayında Anayasa Mahkemesinin düzenlendiği *Anayasa Yargısı Sempozyumunda* sunduğum “Realist Yorum Teorisi ve Mekanist Anayasa Anlayışı” başlıklı bildiri de kullandım ve bu kavramı Türk doktrinine tanıttım⁷. Daha sonra bu kavrama diğer kitaplarımda da yer verdim. Baştan bu kavramı pek çok kişi anlamadı ve hatta bu kavramla dalga geçenler oldu. Türkçede “otantik yorum” kavramının sahibi benim. “Otantik yorum” kavramı Türkçe literatür bakımından benim orijinal eserimdir. Bu kavram, hangi kelimelerle ifade edilirse edilsin, Türkçede bu kavramı bana atıf yapmadan kimse kullanamaz. Kaldı ki, yukarıdaki kutudan görüleceği gibi Adnan Küçük’ün “otantik yorum” kavramı kelimesi kelimesine benden aktarmadır.

Literatüre ilk defa benim tarafımdan kazandırılmış bir kavramın bana atıf yapılmadan kullanılması beni korkunç bir şekilde üzüyor. Demek ki, boşu boşuna bu kavramı 1998 yılında Türkçe literatüre kazandırmışım. Keşke kazandırmasaydım. Türk doktrini bunu hak etmemiş!

7. Kemal Gözler, “Realist Yorum Teorisi ve Mekanist Anayasa Anlayışı”, *Anayasa Yargısı*, Cilt 15, 1998, s.212, (s.207-249). Tam metne http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg15/kgozler.pdf den ulaşabilirsiniz.

ÖRNEK 55**Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.115:**

3. *Tarihi yorumda*, norm koyucunun, bu normu koyarken izlediği amaçlar; bir diğer ifadeyle norm koyucunun niyetleri araştırılır. Burada normun sadece lafzı ile yetinilmez, bu normun hazırlanma aşamaları, komisyon çalışmaları, genel kurul görüşmeleri ve gerekçeleri bütünlük içerisinde okunarak yorumlama yapılır.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, op. cit., 2011, s.87-88:

“Tarihî yorum (*interprétation historique*)” yöntemine göre, anayasa maddesinin metni yorumlanırken, anayasa koyucunun bu maddeyi koyarken izlediği amaç, diğer bir ifadeyle, anayasa koyucunun niyetleri araştırılır. Bunun içine, anayasa maddesinin sözleri yeterli değildir. Bu maddenin “hazırlık çalışmaları”na, yani komisyon ve parlamentoda yapılan görüşme ve tartışmalara ve keza madde gerekçesine bakılmalıdır¹⁷.

17. Du pasquier, *op. cit.*, s.187; Hermann Bekaert, *Introduction à l'étude du droit*, Bruxelles, Etablissements Emile Bruylant, 1963, s.223 (Bunu kanunlar için söylüyorlar).

Arada ne fark var? Benim “anayasa koyucu” dediğim yerde, Adnan Küçük “norm koyucu”, benim “madde” dediğim yerde Adnan Küçük “norm”, benim “hazırlık çalışmaları” dediğim yerde Adnan Küçük “hazırlanma çalışmaları” diyor. Türkçede ilk defa *travaux préparatoires* yerine “hazırlanma çalışmaları” dendiğini duyuyorum. Adnan Küçük’ü “hazırlık çalışmaları” yerine “hazırlanma çalışmaları” terimini kullanmaya iten saik, pek muhtemelen alıntının benden yapılmış olduğunu gizleme güdüsüdür.

ÖRNEK 56**Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.115:**

3. *Sistematiik yorum*, hukuki normun, yoruma tabi tutulan hükmün kanunun bütünlüğü içerisinde bulunduğu bağlama, diğer maddelerdeki hükümler karşısındaki durumuna, normun içindeki hukuki düzenlemenin sistematiğine ve planına bakılarak anlamı belirlenir. Burada yoruma tabi tutulan normun, ilgili hukuki düzenleme içerisinde bulunduğu kısım ve bölüm başlıkları, ilgili normun kenar başlıkları, bu yorumlama türü açısından önem arz eder.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.88:***C. SİSTEMATİK YORUM YÖNTEMİ**

(...) Bir anayasa maddesinin anlamı, maddenin içinde bulunduğu bağlama, diğer maddeler karşısındaki durumuna, anayasanın sistematigi, planı içindeki konumuna bakılarak tespit edilir²⁵. Maddenin anlamının bu şekilde tespit edilmesine “sistematiik yorum” denir. Bu tür yorumda özellikle anayasanın kısım ve bölüm başlıkları ile maddelerin kenar başlıkları önemli bir rol oynar.

25. Du Pasquier, *op. cit.*, s.186; Güriz, *Hukuk Başlangıcı, op. cit.*, s.60.

Görüldüğü gibi alıntı benden, ama bana atf yok.

ÖRNEK 57

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.116:*

4. *Teleolojik (gai, amaçsal, işlevsel) yorum*, yoruma tabi tutulan normun metni ve hazırlık aşaması; bir diğer ifadeyle bu normun komisyon ve genel kuruldaki görüşme aşamasında söylenenler ve gerekçeleri önemlidir ama bunlar tek başına yeterli değildir. Bütün bunlara ilaveten, normun amaçları, özellikle zamanın ihtiyaçları ve dönemin hâkim telakkileri de yorumlamada dikkate alınır. Normların amacı, uygulama esnasındaki zamanın gereklerine göre belirlenir.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.89:*

D. Teleolojik (Gai, Amaçsal, Fonksiyonel) Yorum Yöntemi

“Teleolojik yorum” veya “amaçsal yorum” metoduna göre, anayasanın metni ve hazırlık malzemesi onun yorumlanmasına ışık tutar; ama sadece bunlarla yetinmek doğru değildir. Onların yanında, anayasa maddesinin amacını ve özellikle zamanın ihtiyaçlarını ve devrin telakkilerini de dikkate almak gerekir. ... Bu amaç ise, içinde bulunduğumuz zamanın gereklerine göre saptanmalıdır.

Yukarıdaki iki kutu arasında ne fark var? Ben “onların yanında” diyorum, Adnan Küçük “bunlara ilaveten” diyor. Ben “devrin telakkileri” diyorum; Adnan Küçük ise “dönemin hâkim telakkileri” diyor. Adnan Küçük’ün benim kullandığım “devir” kelimesi yerine “dönem” kelimesini kullanmasının sebebi, alıntının benden olduğunu gizleme çabasıdır; yoksa Adnan Küçük’ün öz Türkçeci olması değil. Zira yukarıda (s.105) Örnek 24’te açıklandığı gibi, benim öz Türkçe kullandığım zaman Adnan Küçük bu sefer eski kelimeler kullanıyor. Mühim olan kelimenin *eski veya yeni* olması değil, be-

nim kelimemden *farklı* bir kelime olması. Bu nedenle ben “anlam” demiş isem Adnan Küçük “mana” (bkz. Örnek 1); ben “devir” demişsem Adnan Küçük “dönem” (bkz. Örnek 57), ben “fonksiyon” demiş isem Adnan Küçük “işlev” demektedir (bkz. Örnek 24).

ÖRNEK 58

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.116:*

Kıyas, belli bir şey hakkında bir hukuki norm mevcut olduğu halde, bu norm tarafından düzenlenen şey ile benzerlik arz eden bir başka şey hakkında norm mevcut değil ise, bu iki şeyin karşılaştırılması; benzerlik sebebiyle mevcut normun, benzerlik arz eden diğer şeye de tatbik edilmesidir. Bir diğer ifadeyle, kıyas, aralarındaki illet ortaklığı bulunan iki şeyden, birisi hakkında mevcut olan normun, diğerine de tatbik edilmesidir.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.90:*

Anayasada belirli bir şey hakkında hüküm var; ama bu şeyin dışında kalan diğer bir şey hakkında hüküm yok ise, hakkında hüküm bulunan şey ile hakkında hüküm bulunmayan şey birbiriyle *kıyaslanır*; yani karşılaştırılır. Bu iki şey arasında bu hükmün konuluş sebebi bakımından bir ortaklık varsa, hakkında hüküm bulunmayan şeyin de, hakkında hüküm bulunan şeyin tâbi oluşu hükme tâbi olduğu söylenir. İşte bunun böyle söylenmesine “kıyas” denir. Yani *kıyas, aralarında illet ortaklığı bulunan iki şeyden biri hakkında olan hükmün diğerine de uygulanmasıdır.*

Yukarıdaki iki paragraf karşılaştırılırsa, Adnan Küçük’ün paragrafının benim paragrafımdan başarısızca yapılmış bir mealen alıntı olduğu görülür. Yer yer kelime farklılıkları olsa da alıntı bendendir. Zaten bir alıntının alıntı olması için, cümlelerin kelimesi kelimesine aktarılması şart değildir. Fikir aynı ise, hangi kelimelerle aktarılırsa aktarılsın ortada bir alıntı vardır. Kaldı ki, yukarıdaki alıntının benden yapılmış olduğunun basit bir delili de vardır. Kıyasın tanımında geçen “illet ortaklığı” kavramı, bir fıkıh usûlü kavramıdır ve modern Türk hukuk literatüründe bu kavramı benden (ve şimdi Adnan Küçük’ten!) başka kullanan bir yazar yoktur. Adnan Küçük’ün bu kavramı da kullanması bu alıntının benden olduğuna delalet eder.

Adnan Küçük, kıyas kavramının tanımı benden aldığı gibi, “kıyas yasakları” konusunu da örnekleriyle birlikte olduğu gibi benden almaktadır. Şimdi bunu görelim:

ÖRNEK 59

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.116:*

1. Kıyas Yasakları

a) *İstisnai hükümlerde kıyas olmaz.* Bir konuda genel kural mevcut olup, bir de genel kurala istisna teşkil eden bir hüküm varsa, kıyas yoluyla, istisnai duruma ilişkin normun kapsamı genişletilemez; bu istisnai hüküm, benzerlik arz eden bir başka duruma kıyas yoluyla tatbik edilemez. Bir diğer ifadeyle, kıyaslanan hüküm, bir başka genel nitelikteki hükmün istisnası niteliğinde ise, bu hüküm, sırf benzerlik gerekçesi ile bir başka şey hakkında tatbik edilemez. İstisnai hükmün kapsamına girmediği için genel hükmün kapsamına giren bir şey, kıyas yoluyla istisnai hükmün uygulama alanına dahil edilemez; o şey hakkında genel hüküm tatbik edilir. Buna Anayasanın 89. maddesini misal olarak göstermek mümkündür:

Genel kural: AY. md. 89/2: "Cumhurbaşkanı, yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları, bir daha görüşülmek üzere, 15 günlük süre içinde, TBMM'ne geri gönderir".

İstisnai hüküm: (AY. md. 89/2): "Bütçe kanunları bu hükme tâbi değildir". Yani Cumhurbaşkanı, Bütçe Kanunlarını, bir daha görüşülmek üzere, TBMM'ne geri gönderemez (*geri iade yasağı*).

Bir de Bütçe Kanunu ile yakın benzerlik ve ilişkisi olan Kesin Hesap Kanunu vardır. Burada, bu benzerlik ve ilişki sebebiyle Bütçe Kanunu hakkında söz konusu olan Cumhurbaşkanının geri iade yasağının, Kesin Hesap Kanunu hakkında uygulanıp uygulanmayacağı meselesi gündeme gelmektedir. Burada, söz konusu ilke devreye girmektedir. *Genel kural*, "Cumhurbaşkanının yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları, bir daha görüşülmek üzere, TBMM'ne geri göndermesi" dir. *İstisnai hüküm*, Cumhurbaşkanının Bütçe Kanunlarını bir daha görüşülmek üzere TBMM'ne geri iade etmesinin yasak olmasıdır. Bu durumda artık kesin hesap kanunu, genel kural içerisinde yer almaktadır; yani bir daha görüşülmek üzere geri gönderilebilecek kanuni düzenlemeler içerisinde yer almaktadır; Bütçe Kanunu ile Kesin Hesap Kanunu arasındaki benzeşme ve ilişki sebebiyle Bütçe kanunu hakkındaki istisnai hüküm, kıyas yoluyla kesin hesap kanunu hakkında uygulanamaz. Bir diğer ifadeyle, bu ilke gereğince, Cumhurbaşkanı, kesin hesap kanununu bir daha görüşülmek üzere TBMM'ye geri gönderebilir.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, op. cit., 2011, s.90:

Kıyas Yasakları.- Şu durumlarda kıyas yapılamaz:

1. İstisnaî Hükümlerde Kıyas Yapılamaz.- Yani kıyaslanılan şey için konulmuş olan hüküm, bir başka hükmün, yani bir genel hükmün istisnası niteliğinde ise, o hüküm kıyas yoluyla bir başka şeye tatbik edilemez. Çünkü ortada kıyasın yapılmasını gerektirecek bir mesele yoktur. Kıyas, hakkında hüküm bulunmayan bir şeye uygulanacak hükmü tespit amacıyla yapılmaktadır. Böyle bir durumda ise söz konusu şey hakkında istisnaî hüküm uygulanamaz; ama genel hüküm uygulanır. Tersinden söylersek, genel hükmün kapsamında olan bir şey konusunda kıyas yapılamaz; o şeye genel hüküm uygulanır. İstisnaî hükümlerde kıyas yapılamayacağı hususu şu şekilde de ispatlanabilir: Aşağıda ayrıca göreceğimiz gibi istisnalar dar yorumlanır. Kıyas yapıldığında ise, kıyaslanan hükmün kapsamı genişler. Dolayısıyla istisnaî hükümlerin dar yorumlanması kuralı da, istisnaî hükümlerde kıyas yapılmasını yasaklar.

Bir Örnek: *Genel Kural:* “(Cumhurbaşkanı), yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı *kanunları*, bir daha görüşülmek üzere... Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir” (1982 Anayasası, m.89/2, Birinci Cümle). *İstisna:* “*Bütçe kanunları* bu hükme tâbi değildir” (1982 Anayasası, m.89/2, İkinci Cümle). *Soru:* *Acaba, Cumhurbaşkanı kesin hesap kanunlarını geri gönderebilir mi?* Şöyle bir akıl yürütme yapılamaz: Kesin hesap kanunu, bütçe kanununa benzemektedir (Birincisi ikincisinin denetlenmesi anlamına gelir). O halde, nasıl bütçe kanunu, Cumhurbaşkanının geri gönderme yetkisinden istisna tutulmuş ise, kesin hesap kanunu da Cumhurbaşkanının bu yetkisinden istisna tutulmalıdır. Bu akıl yürütme yanlıştır. Çünkü burada kıyas yoluyla uygulaması genişletilen hüküm (“*Bütçe kanunları* bu hükme tâbi değildir”), bir genel hüküm değil, bir istisna hükmüdür. İstisna getiren hükümler ise kıyas yapılmaz. O halde kesin hesap kanunları genel hükme (Cumhurbaşkanının kanunu geri göndermesi) tabidir.

Adnan Küçük’ün yukarıdaki “*a) istisnaî hükümlerde kıyas olmaz*” başlıklı paragrafı benim “**1. İstisnaî Hükümlerde Kıyas Yapılamaz**” başlıklı paragrafımdan başarısızca yapılmış bir mealen alıntıdır. Alıntı başarısızdır; çünkü paragrafta ne anlatıldığı kolayca anlaşılammaktadır. Muhtemelen Adnan Küçük, benim paragrafımı değişik bir şekilde ifade etmeye çalışırken, paragrafı anlaşılma kılmıştır.

Adnan Küçük’ün yukarıdaki paragraftan sonra verdiği örnekler de olduğu gibi benden alınmıştır. Şimdi bunları görelim:

ÖRNEK 60**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.116:***

Genel kural: AY. md. 89/2: “Cumhurbaşkanı, yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları, bir daha görüşülmek üzere, 15 günlük süre içinde, TBMM’ne geri gönderir”.

İstisnai hüküm: (AY. md. 89/2): “Bütçe kanunları bu hükme tâbi değildir”. Yani Cumhurbaşkanı, Bütçe Kanunlarını, bir daha görüşülmek üzere, TBMM’ne geri gönderemez (*geri iade yasağı*).

Bir de Bütçe Kanunu ile yakın benzerlik ve ilişkisi olan Kesin Hesap Kanunu vardır. Burada, bu benzerlik ve ilişki sebebiyle Bütçe Kanunu hakkında söz konusu olan Cumhurbaşkanının geri iade yasağının, Kesin Hesap Kanunu hakkında uygulanıp uygulanmayacağı meselesi gündeme gelmektedir. Burada, söz konusu ilke devreye girmektedir. *Genel kural*, “Cumhurbaşkanının yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları, bir daha görüşülmek üzere, TBMM’ne geri göndermesi” dir. *İstisnai hüküm*, Cumhurbaşkanının Bütçe Kanunlarını bir daha görüşülmek üzere TBMM’ne geri iade etmesinin yasak olmasıdır. Bu durumda artık kesin hesap kanunu, genel kural içerisinde yer almaktadır; yani bir daha görüşülmek üzere geri gönderilebilecek kanuni düzenlemeler içerisinde yer almaktadır; Bütçe Kanunu ile Kesin Hesap Kanunu arasındaki benzeşme ve ilişki sebebiyle Bütçe kanunu hakkındaki istisnai hüküm, kıyas yoluyla kesin hesap kanunu hakkında uygulanamaz. Bir diğer ifadeyle, bu ilke gereğince, Cumhurbaşkanı, kesin hesap kanununu bir daha görüşülmek üzere TBMM’ye geri gönderebilir.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.90:*

Genel Kural: “(Cumhurbaşkanı), yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları, bir daha görüşülmek üzere... Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir” (1982 Anayasası, m.89/2, Birinci Cümle).

İstisna: “Bütçe kanunları bu hükme tâbi değildir” (1982 Anayasası, m.89/2, İkinci Cümle).

Soru: *Acaba, Cumhurbaşkanı kesin hesap kanunlarını geri gönderebilir mi?*

Şöyle bir akıl yürütme yapılamaz: Kesin hesap kanunu, bütçe kanununa benzemektedir (Birincisi ikincisinin denetlenmesi anlamına gelir). O halde, nasıl bütçe kanunu, Cumhurbaşkanının geri gönderme yetkisinden istisna tutulmuş ise, kesin hesap kanunu da Cumhurbaşkanının bu yetkisinden istisna tutulmalıdır. Bu akıl yürütme yanlıştır. Çünkü burada kıyas yoluyla uygulaması genişletilen hüküm (“Bütçe kanunları bu hükme tâbi değildir”), bir genel hüküm değil, bir istisna hükmüdür. İstisna getiren hükümler ise kıyas yapılmaz. O halde kesin hesap kanunları genel hükme (Cumhurbaşkanının kanunu geri göndermesi) tabidir.

Görüldüğü gibi örnek ve örnekle ilgili akıl yürütme benden. Ama bana atf yok. Yukarıdaki kutuya ilişkin Adnan Küçük'ün kullandığı “geri iade” terimine de dikkat çekelim. Adnan Küçük'teki diğer totoloji örnekleri için yukarıda (s.115) Örnek 33'e bakınız.

ÖRNEK 61

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.117:*

b) Bir şeyi dışlamak amacı ile öngörülen bir hüküm, kıyas yoluyla dışlanan hakkı da uygulanama. Mesela işçiler ve memurlar, ücret karşılığı bir başkasına bağlı olarak çalışan kişilerdir. Bu bakımdan aralarında benzerlik vardır. Anayasanın 54. maddesinde “grev hakkı” düzenlenmiştir. Bu maddede, grev hakkının sahibi olarak sadece “işçiler”e yer verilmiştir. Burada işçiler kavramını kullanmada iki maksat vardır. Birincisi, işçilerin bu hakkın sahibi olduğunu vurgulamak. İkincisi, işçilerin ismi zikredilerek, bu hakka sadece işçilerin sahip olduğu, işçi olmayanların, bu bağlamda memurların bu hakka sahip olmadığı; bir diğer ifadeyle; işçi ifadesi ile memurların bu hakka sahiyeti bakımından dışlandığı ifade edilmektedir. Bu ilke kapsamında; sırf aralarındaki bu benzerlik sebebiyle, “madem işçilerin grev hakkı vardır; kıyas yoluyla memurların da vardır” denilemez.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.90-91:*

2. *Expressio Unius İlkesinin Geçerli Olduğu Durumlarda Kıyas Yapılamaz.*- “*Expressio unius est exclusio alterius*”³³ (bir şeyi zikretmek, diğerini dışlamaktır)” ilkesinin geçerli olduğu durumlarda kıyas yapılamaz. Çünkü kıyas yapıldığında, kanun koyucunun bir şey hakkında koyduğu hüküm, başka şeye de tatbik edilmiş olur ki, bu söz konusu ilkeyle çelişir.

Örnek: “İşçiler grev hakkına sahiptir” (Anayasa, m.54/1). Bu hüküm konusunda *expressio unius est exclusio alterius* ilkesi geçerlidir. Çünkü söz konusu hükümdeki “işçiler” tabiri, “memurlar” tabirini dışlamak amacıyla kullanılmıştır. Dolayısıyla bu hükümde kıyas yapılamaz. Yani “memurlar da işçiler gibi bir çalışan grubudur; bu ikisi arasında benzerlik vardır; işçiler grev hakkına sahip olduğuna göre, memurlar da grev hakkına sahiptir” şeklinde bir çıkarım yanlıştır.

33. Garner (Ed.), *Black's Law Dictionary, op. cit., s.602.*

Görüldüğü gibi Adnan Küçük'ün yukarıdaki paragrafı örneğiyle birlikte benden alınmıştır. Burada şunun altına çizmek isterim ki, benim kitabımdan önce Türk literatüründe *expressio unius* ilkesinin geçerli olduğu durumlarda kıyas yapılamayacağına ilişkin yazılmış tek bir cümle yoktur. Bu ilkeyi ilk defa ben yazdım. Keza bu ilkeye Anayasanın 54'üncü maddesinden söz ko-

nusu örneği ilk defa ben verdim. Bunlar benim Türk anayasa hukuku doktrinine orijinal katkımdır. Bir fikir ilk kimin tarafından dile getirilmiş ise onun malıdır. Böyle bir fikri bir başka yazar aktarmak istiyor ise, bu fikrin sahibi olan yazara atıf yapmalıdır. Oysa Adnan Küçük, benim özgün düşüncelerimi bana atıf yapmadan aktarıyor. Böylece okuyucu, bu fikirlerin Adnan Küçük'ün özgün fikirleri olduğunu sanıyor.

Adnan Küçük'ün benim özgün düşüncelerimi bu şekilde bana atıf yapmadan aktarması beni fevkalade üzüyor ve sınırlendiriyor. Bu düşünceler Adnan Küçük'ün düşünceleri değil, benim düşüncelerim diye herkesin yüzüne haykırmak istiyorum.

Adnan Küçük, birinci ve ikinci kıyas yasağını benden aldığı gibi, üçüncü kıyas yasağını da yine bana atıf yapmadan benden almaktadır. Şimdi bunu görelim:

ÖRNEK 62

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.117:

c) Bir hükümde, hükme bağlanan hususlar sınırlı olarak sayılmış ise, bu hüküm, sırf benzerlik sebebiyle bir başka durum hakkında uygulanamaz. Mesela, 2010 Anayasa değişikliği öncesinde, Yüce Divanla yargılanacak kişiler, Anayasanın 148/3. maddesinde tahdidi (sınırlı) olarak sayılmıştır. TBMM Başkanı bu listede yer almamaktadır. Burada, TBMM Başkanı, 148/3. maddede yer alan Cumhurbaşkanına benzemektedir; onun olmadığı zamanlarda Cumhurbaşkanına vekalet bile etmektedir; madem Cumhurbaşkanı Yüce Divanda yargılanmaktadır; bu benzerlik sebebiyle TBMM Başkanı da yüce divanda yargılanmalıdır” şeklinde bir kıyaslama yapılamaz. Çünkü Anayasanın 148/3. maddesinde Yüce Divanda yargılanacak kişiler tahdidi (sınırlandırılmış) olarak sayılmıştır, bu sebeple kıyas yoluyla bu listedekilerin sayısı artırılamaz.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit.*, 2011, s.91:

3. Numerus Clausus Sayma Durumunda Kıyas Yapılamaz.- Hükümde hükme bağlanan şeyler sınırlandırılarak, yani *numerus clausus* sayılmış ise, bu hüküm, kıyas yoluyla uygulanamaz.

Örnek: 1982 Türk Anayasası, m.148/3'ün 2010'dan önceki şekline göre “Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanını, Bakanlar Kurulu üyelerini, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcivekilini, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar” idi.

Acaba fıkra metninde sayılmayan TBMM Başkanı da göreviyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divanda yargılanabilir miydi? 2010'dan önce, TBMM Başkanının göreviyle ilgili suçlardan dolayı nerede yargılanacağına ilişkin Anayasamızda bir hüküm yoktur. Burada kıyas yapılırsa şu sonuca ulaşılabildi: TBMM Başkanı m.148/3'te sayılan kişilere (örneğin Cumhurbaşkanına) benzemektedir. Nitekim Cumhurbaşkanına vekâlet etme yetkisi TBMM Başkanına aittir. O halde Yüce Divanda yargılanma kuralı (m.148/3) TBMM Başkanı için de geçerlidir. Oysa bu sonuç yanlıştır. Çünkü m.148/3'te Yüce Divanda yargılanacak kişiler *numerus clausus* olarak sayılmaktaydı ve bu nedenle burada kıyas yoluyla akıl yürütme yapılamazdı.

Görüldüğü gibi alıntı, verilen örnekle birlikte, benden alınmıştır. Ama bana atıf yoktur.

ÖRNEK 63

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.117:

d) Aksi ile ispatlama (mefhum-u muhalifinden çıkan anlam), Kuralda bir şey hakkında mevcut olan hükmün aksinin, söz konusu kuralda hükme bağlanmayan bir şeyin aksine tatbik edilmesidir. Bir hukuk kuralı, belli bir durumun belli bir özelliğini dikkate alarak söz konusu hukuki duruma belli bir hukuki sonuç bağlamış ise, bu özelliğin haricinde kalan bütün diğer durumlar, bu sonucun aksi olan hukuki sonuçlara tabidir.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit.*, 2011, s.91:

B. Aksiyle Kanıt (Mefhum-u Muhalefet, *Argumentum a Contrario*)

“Aksi ile kanıt” veya “*argumentum a contrario*” ve yahut “mefhum-u muhalefet”³⁴, kuralda belirli bir şey hakkında bağlanan hükmün tersinin, kuralda hükme bağlanmayan şeyin tersine uygulanması demektir. Aksi ile kanıt, bir hukuk kuralının bir durumun belirli özelliğini dikkate alarak düzenleme yaptığı alanlarda uygulama imkânı bulur. Yani bir hukuk kuralı, bir durumun *belirli özelliğini* dikkate alarak o hukukî duruma *belirli bir sonuç* bağlamışsa, bu özelliğin dışında kalan bütün diğer durumlar, bu sonucun *aksi hukukî sonuçlara* tabi olurlar.

Görüldüğü gibi alıntı benden, ama bana atıf yok. Alıntı öylesine benden ki, ortada “aynen alıntı” formunda yani turnak içinde verilmesi gereken ifadeler var. Ben

“Aksi ile kanıt” veya “*argumentum a contrario*” ve yahut “mefhum-u muhalefet”³⁴, kuralda belirli bir şey hakkında bağlanan hükmün tersinin, kuralda hükme bağlanmayan şeyin tersine uygulanması demektir.

diyorum (s.91); Adnan Küçük de

d) Aksi ile ispatlama (mefhum-u muhalifinden çıkan anlam), Kuralda bir şey hakkında mevcut olan hükmün aksinin, söz konusu kuralda hükme bağlanmayan bir şeyin aksine tatbik edilmesidir.

diyorm (s.117). Arada ne fark var? Benim “hükmün tersi” dediğim yerde Adnan Küçük “hükmün aksi”, benim “uygulanması” dediğim yerde Adnan Küçük “tatbik edilmesi” diyor. Yukarıda pek çok defa açıkladığım gibi Adnan Küçük’ün benim kelimelerim yerine başka anlamdaş kelimeler kullanmasının sebebi eski kelimeleri sevmesi değil, alıntının benden yapıldığını gizleme kaygısıdır. Bu konuda yukarıda (s.105) Örnek 24’e bakılabilir. Ben

Bir hukuk kuralı, bir durumun *belirli özelliğini* dikkate alarak o hukukî duruma *belirli bir sonuç* bağlamışsa, bu özelliğin dışında kalan bütün diğer durumlar, bu sonucun *aksi hukukî sonuçlara* tabi olurlar.

diyorum (s.91); Adnan Küçük de

Bir hukuk kuralı, belli bir durumun belli bir özelliğini dikkate alarak söz konusu hukuki duruma belli bir hukuki sonuç bağlamış ise, bu özelliğin haricinde kalan bütün diğer durumlar, bu sonucun aksi olan hukuki sonuçlara tabidir.

diyorm (s.117). Yukarıdaki iki cümle arasında benim kullandığım “dışında” kelimesi yerine Adnan Küçük’ün kullandığı “haricinde” kelimesi dışında ne fark var? Adnan Küçük’ün yukarıdaki cümleyi benim cümleden yararlanmadan yazdığına kim inanır?

* * *

Yukarıda Adnan Küçük’ün benden yaptığı usûlsüz alıntılar içinde beni en çok üzen alıntıların “Yorum” başlığı altındaki kısımda yaptığı alıntılar olduğunu yazmıştım. Burada ilave edeyim. Adnan Küçük’ün “Yorum” başlığı altında benden kaynağını göstermeksizin alıntılarının içinde beni en çok üzene de “**Bazı Yorum İlkeleri**” başlığı altında benden yaptığı kaynaksız alıntılardır. Bu kısımda Adnan Küçük’ün yazdığı her şey, benim kitabımdaki “**Çeşitli Yorum İlkeleri**” başlıklı kısımdan alınmıştır. Bu kısımdaki usûlsüz alıntılar beni çok üzüyor; çünkü bu kısımdaki her şey, Türk literatürüne ilk defa benim tarafından kazandırılmış şeylerdir. İlk defa benim tarafımdan yazılmış şeylerin bir başkası tarafından sahiplenildiğini görmek beni çileden çıkarıyor.

Şimdi Adnan Küçük'ün benden kaynaksız olarak aktardığı “Bazı Yorum İlkeleri”ne örnekler verelim:

ÖRNEK 64

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.117:*

b) *Yorum yoluyla istisna üretilemez.* Bir konuda genel kural bir de istisna söz konusu olabilir. İstisna, genel kuralın kapsamını daraltan bir hükümdür. Bir konuda kuralı koyan, istisnayı da belirler; kural koymaya yetkili olmayanlar istisnaların sayısını yorum yoluyla artıramazlar. Bu bağlamda, bir normu tatbik eden bir hâkim, bu normda istisna mevcut ise, yorum yoluyla bu normun istisna sayısını artıramaz, şayet normda istisna yok ise, yorum yoluyla istisna üretmez. Aksi yönde bir tutum sergilemesi halinde yasama yetkisini gasp etmiş olur.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.94-95:*

3. Yorum Yoluyla İstisna Üretilemez

İstisna, kaidenin, yani o konudaki genel kuralın kapsamını daralttığı için, genel kuralın değiştirilmesi anlamına gelir. Dolayısıyla bir kurala istisna getirmek yetkisi, sadece ve sadece o kuralı koyma yetkisine sahip olan makama aittir. Yani istisna, kaideyi koyan makam tarafından konulur. Dolayısıyla yargı organı, uygulayacağı genel kurala yorum yoluyla istisna getiremez. Yorum yoluyla genel kurala istisna getiren yargı organı yasama yetkisini gasp etmiş olur. Dolayısıyla bir kaidenin, yani bir genel hükmün istisnasının olup olmadığı konusunda tereddüt ortaya çıkarsa, genel hükmün istisnasının olmadığı sonucuna ulaşılır. Çünkü genel hükme istisna getirme yetkisi, haliyle genel hükmü koyma yetkisine sahip olan makama aittir. Bu makam, kendi koyduğu genel hükme istisna getirmemiş ise ortada bir istisna yoktur.

Alıntı benden; ama bana atfı yok.

ÖRNEK 65**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.117:***

4) *Anayasal organlarının “yetkisiz olmaları” kural, “yetkili” olmaları ise istisnadır.* Bu ilkeye göre, bir şeyin arzı niteliğinin, yani ilk baştan mevcut olmayıp, ona daha sonradan ilave edilen niteliğin var olup olmadığı konusunda bir açıklık mevcut değilse; bu konuda açık bir hüküm yok ise, bu niteliğin mevcut olmadığı kabul edilmelidir. Anayasal organların yetkileri arızidir; yani kendilerine daha sonradan verilen yetkililerdir. Kara Avrupa’sı hukukunda şöyle bir genel ilke mevcuttur: “yetkisizlik kural, yetki istisnadır”. Bu durum 1982 Türk Anayasasının 6/3. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir: “Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz”. Dolayısıyla yetkilendirme arzı bir durumdur. Anayasal organlar, kurulu organ olarak sadece Anayasa ve kanunlarla kendilerine açıkça yetki verilen hallerde yetkilidirler; Anayasa ve kanunlarla verilmediği halde kendiliklerinden kaynaklanan bir yetkileri yoktur.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.94-95:***5. Anayasal Organların Yetkisiz Olması Asıl, Yetkili Olmaları ise İstisnadır**

Mecellenin dediği gibi “*sıfat-ı arızada aslolan ademdir*” (m.9). *Sıfat-ı ârıza*, bir şeyde bizzat, yani kendiliğinden bulunmayıp, ona sonradan eklenen nitelik demektir⁵⁵. Bu ilkeye göre bir şeyin arzî niteliğinin, yani baştan mevcut olmayan, ona sonradan eklenen niteliğinin mevcut olup olmadığı konusunda tereddüt olursa, o niteliğin mevcut olmadığı varsayılır. Anayasal organlar kendiliğinden mevcut olan organlar değil, daha sonradan kurulmuş organlardır. Bunlar daha sonra anayasayla veya kanunla kurulmuş ve bunlara yetkileri daha sonra anayasayla veya kanunla verilmiştir. Yani belirli bir anayasal organın belirli bir *yetkiye sahip olması sıfat-ı arıza*, yani sonradan ortaya çıkmış, arzî bir özelliktir. Sıfat-ı arızada aslolan adem olduğuna göre, anayasal organların yetkisiz olması asıldır. Bu şu anlama gelir ki, anayasal organların kendilerinden menkul, kendilerinden kaynaklanan yetkileri yoktur. Bunların yetkili olabilmeleri için bu yetkilerin kendilerine anayasayla verilmiş olmaları gerekir. Yani anayasa hukukundaki yetkiler, “verilmiş yetkiler (*compétences attribuées, attributed powers*)”dir. Bu şu anlama gelir ki, bir devlet organına, anayasayla veya kanunla *ayrıca ve açıkça yetki* verilmiş ise, o devlet organı o konuda yetkisizdir. Zira anayasa hukukunda bir organın yetkisiz olması asıl, yetkili olması ise istisnadır. ...

Anayasal organlara yetkilerin ayrıca ve açıkça verilmesi gerektiği, böyle bir yetki vermeksizin bu organların yetkisiz oldukları kuralı, 1982 Türk Anayasasının 6’ncı maddesinde “hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir *devlet yetkisi* kullanamaz” diyerek ifade edilmiştir. ...

Adnan Küçük'ün bu ilkeyi nasıl benden aktardığına ilişkin aşağıda ayrıntılı açıklama yapacağım. Ama aslında uzun bir açıklamaya gerek var mı? Adnan Küçük'ün paragraf başlığında kullandığı “*Anayasal organların yetkisiz olması kural, yetkili olmaları ise istisnadır*” şeklindeki cümleyi Türk literatüründe benden önce yazan kim var? Şimdi yukarıdaki alıntının nasıl benden yapıldığını daha ayrıntılı bir şekilde açıklayalım:

Mecelledeki “*sıfat-ı arızada aslolan ademdir*” ilkesini anayasa hukukuna ilk ben uyguladım. Bu ilkedен anayasal organların yetkisiz olmasının asıl, yetkili olmasının ise istisna olduğu sonucunu ilk ben çıkardım. Bu benim anayasa hukukuna yaptığım orijinal bir katkıdır. Benden önce kimse anayasal organların yetkisiz olmasının asıl, yetkili olmasının ise istisna olması kuralını Mecelle'deki “*sıfat-ı arızada aslolan ademdir*” ilkesine dayanarak temellendirmeye teşebbüs etmedi. Anayasa hukukundaki modern yorum ilkelerini fıkıh usûlündeki ilkelerle açıklamaya ilk ben çalıştım. Benden önce kimsede bu şekilde bir açıklama yoktur. Modern anayasa hukukunun karşılaştığı yorum sorunlarına fıkıh usûlü ilkelerini uygulayarak çözüm önermek benim bir hususiyetimdir. Maalesef bu hususiyet, bana atıf yapılmaksızın, Adnan Küçük tarafından kopyalanmıştır.

Adnan Küçük'ün yukarıdaki paragrafını okuyunca çok değerli bir şeyini yitirmiş bir insanın duyduğu acıyı duyuyorum ve sınırdan ellerim titriyor. Ve içimden keşke Türkiye'ye dönmeseydim; keşke Türkçe yazmasaydım düşüncesi geçiyor.

Adnan Küçük'ün paragrafın sonunda verdiği, anayasal organların yetkisiz olmasının asıl, yetkili olmasının ise istisna olduğu ilkesi uyarınca Anayasa Mahkemesinin yürürlüğü durdurma yetkisine sahip olamayacağı örneği de kendisinin bulduğu orijinal bir örnek değil, benim kitabımın izleyen paragrafından (s.96, son paragraf) kaynaklı olarak aktarılmış bir örnektir.

ÖRNEK 66**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.117:***

5) *Yetkiler ve sınırlamalar dar, hürriyetler geniş yorumlanır.* “Hürriyet kuraldır, asıldır, sınırlama ise istisnadır” kuralı gereğince, devlet iktidarı ve yetkisi ile insan hakları karşı karşıya geldiği zaman, yetkiler ve sınırlamalar dar yorumlanır. Sınırlamalar ve yetkiler istisnai nitelikte oldukları için, bunların açıkça belirtilmiş olması gerekir. Bir hürriyetin sınırsız olarak düzenlenmiş olması halinde, yorum yoluyla istisnai nitelikte olan sınırlama sebepleri üretilemez; yorum yoluyla kamusal makamlara sınırlama yetkisi verilerek yetkiler genişletilemez.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.98:***8. Hürriyet Asıl, Sınırlama İstisnadır; Hürriyet Geniş, Sınırlama Dar Yorumlanır**

Yukarıda açıklandığı gibi, kişilerin hak ve hürriyet sahibi olmaları için, kişilere bu hak ve hürriyetlerin devlet tarafından verilmesine veya tanınmasına gerek yoktur. Kişiler kendiliğinden bu hak ve hürriyetlere sahiptir. Dolayısıyla kişilerin hür olması asıl, kişilerin hürriyetlerinin devlet tarafından sınırlanması ise istisnadır. Sınırlama istisna olduğuna göre, bu sınırlamanın ayrıca ve açıkça yapılması gerekir. Bir hürriyet ayrıca ve açıkça sınırlandırılmamış ise, o hürriyet sınırsızdır. Hürriyetler zımni olarak sınırlanamaz. Hürriyet, asıl sınırlama istisna olduğuna göre hürriyetin geniş, sınırlamaların ise dar yorumu tâbi tutulması gerekir.

ÖRNEK 67**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.117:***

6) *Tahdidi olarak sayılmış yetkiler dar, bakiye yetkiler geniş yorumlanır.* Bazen iki kamusal organdan birisinin yetkileri tahdidi olarak sayılırken geri kalanlar diğerine verilmiş olabilir. Buna misal vermek gerekirse, ABD’de Federal Devletin yasama Organı olan Kongrenin yetkileri Anayasada tahdidi olarak sayılmıştır. Diğer alanlarda ise, federe devletlerin yasama organları yetkili kılınmıştır. Burada, federal devletin yasama organı olan Kongrenin yetkileri sayılmış yetkilidir; Kongrenin burada sayılanlar dışında bir yetkisi yoktur; yorum yoluyla bu yetkinin kapsamı genişletilemez. Burada sayılanlar dışında kalan bütün konularda federe devletlerin yasama organları yetkili olup, bakiye yetki olarak nitelenen federe devlet meclislerinin yetkilerinin geniş yorumlanması gerekir.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, op. cit., 2011, s.98:**9. Sayılmış Yetkiler Dar, Bakiye Yetkiler Geniş Yorumu Tâbi Tutulur**

... Özellikle de federal sistemlerde “federal devlet (merkezî yönetim)” ile “federe devletler (eyaletler, *states*)” arasında yetki paylaşımı yapılır. İki kamu tüzel kişisi (örneğin A ve B) arasında yetki paylaşımı yapılacaksa, bunun iki yolu vardır: Ya A’nın, ya da B’nin yetkileri sayılır. A’nın yetkileri sayılmış ise, sayılmayan yetkiler (geri kalan yetkiler) haliyle B’nin olur. B’nin yetkileri sayılmış ise, sayılan yetkilerin dışında kalan diğer yetkiler A’nın olur. Yetki paylaşımında bu şekilde sayılan yetkilere “sayılmış yetkiler”; bu yetkiler dışında sayılmadan geride kalan yetkilere ise “bakiye yetkiler” denir. Bu durumda, bakiye yetkiler, “genel yetki”; sayılmış yetkiler ise “istisnaî yetki” veya “verilmiş yetki” niteliğindedir⁶⁵. Dolayısıyla bakiye yetkiler, genişletici yoruma; sayılmış yetkiler ise dar yoruma tâbi tutulur; çünkü birinciler genel, ikinciler ise istisna durumundadır. Yukarıda açıkladığımız gibi, genel hükümler genişletici, istisnalar ise dar yoruma tâbi tutulur. Dolayısıyla bir yetkinin kime verildiği konusunda tereddüt varsa, o yetkinin bakiye yetkiye sahip olan tüzel kişiye verildiği sonuca ulaşılır.

65. Cadart, *op. cit.*, s.1990, c.I, s.86 Gicquel, *op. cit.*, 1999, s.68; Constantinesco ve Stéphane Pierré-Caps, *op. cit.*, s. s.274.

Anđan Küçük’ün ABD örneği de *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi* (Bursa, Ekin, 2011) başlıklı iki ciltlik kitabımızın ikinci cildinin 304’üncü sayfasının ikinci paragrafı aynı konuda verilen ABD örneğinden alınmıştır.

ÖRNEK 68**Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.120:****B. TABİİ (DOĞAL) HAK DOKTRİNİ**

Kişilerin Devletin müdahale edemeyeceği bazı tabii haklarının var olduğu yöntündeki klasik insan hakları görüştü 17. ve 18. yüzyıllarda gelişmiştir. İnsanların sırf insan olmaları sebebiyle doğuştan birtakım dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez haklara sahip olduğu inancına dayanan tabii hukuk anlayışı, insanlık tarihinde, birey-devlet ilişkileri açısından önemli gelişmelere yol açmıştır. Bu yüzyıllarda tabii hukuk akımının bir neticesi olarak, insanın sırf insan olduğu için bazı hakların sahibi oldukları ve devletin de bunlara dokunamayacağı düşünceci gelişmiştir. Tabii hak doktrininin dayandığı iki hipotez vardır:

(1) Tabiat hali hipotezi: Locke’cu anlayışa göre, kişiler tabiat halinde iken devlet mevcut değildi; insanlar tam bir hürriyet ve serbesti içerisinde yaşamakta idiler. Hiçbir kimse, kendisinden daha üstün bir otoriteye tabi değildi. Bu hak ve hürriyetler, devletten önce gelirler; bunlar, insanlara devlet tarafından verilmiş değildir; devlet, bunlara dokunamaz.

(2) Sözleşme hipotezi: İnsanlar zamanla tabiat halinden çıkarak, kendi aralarında bir sözleşme yapmak suretiyle siyasi toplumu, bir diğer ifadeyle devleti kurdular. Buna, sosyal sözleşme denilmektedir.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, op. cit., 2011, s.406-407:

D. 17 VE 18'İNCİ YÜZYILLARDA TABİİ HUKUK AKIMI (TABİİ HAK DOKTRİNİ)

İnsanın, sırf insan olmaktan dolayı hak ve hürriyetlere sahip olduğu ve devletin bunlara dokunamayacağı düşüncesi, ancak 1600'lerde ortaya çıkabilmiştir⁵⁸. Bu düşünce de tabii hukuk akımından doğmuştur⁵⁹. Bu nedenle bu fikre “tabii hak doktrini” de denir. Tabii hak doktrini, birincisi “tabiat hâli”, ikincisi “sosyal sözleşme” olmak üzere iki hipotez üzerine kurulmuştur⁶⁰.

1. Tabiat Hâli Hipotezi.- İnsanlar, önceleri kendisine “tabiat hali (*status naturae, state of nature, état de nature*)” denen bir durumda yaşıyorlardı. Tabiat halinde “siyasî toplum (*société civile*)” veya bir devlet yoktu. Herkes tam bir bağımsızlık içinde yaşıyordu. Kimse kendisinden daha üstün bir otoriteye tabi değildi⁶¹. Tabiat halinde, insanlar tam ve mutlak bir hürriyete sahiptiler⁶². Yani tabii hâl döneminde, insan, sırf insan olmaktan dolayı, doğuştan bazı hak ve hürriyetlere sahiptir⁶³. İnsanın sahip olduğu haklar, devletten önce gelir; bu haklar insana devlet tarafından verilmemiştir.

2. Sosyal Sözleşme Hipotezi.- Ancak zamanla insanlar, kendi aralarında anlaşarak, kendi aralarında sözleşme yaparak, tabiat halinden çıktılar ve kendi iradeleriyle “siyasî toplum (*société civile*)”u, bir üst otoriteyi, açıkçası devleti kurdular⁶⁴. İnsanların tabiat halinden çıkıp, devleti kurarken yaptıkları sözleşmeye “sosyal sözleşme (*pactum societatis, contrat social, social contract*)” denir.

58. Kapani, *Kamu Hürriyetleri*, op. cit., s.28-29.

59. *Ibid.*

60. Adhémar Esmein, *Éléments de droit constitutionnel français et comparé*, Revue par Henry Né-zard, Paris, Recueil Sirey, 1927, c.I, s.299.

61. *Ibid.*

62. Esmein, op. cit., 1927, c.I, s.300; Kapani, *Kamu Hürriyetleri*, op. cit., s.30.

63. Kapani, *Kamu Hürriyetleri*, op. cit., s.30.

64. Esmein, op. cit., 1927, c.I, s.300.

Tabii hukuk akımı ve tabii hak doktrinine ilişkin yukarıdaki bilgilere pek çok anayasa hukuku kitabında rastlanabilir. Yukarıdaki üç paragrafta ifade edilmiş düşünceler, esas itibarıyla, benim özgün düşüncelerim değildir. Bunlar benim Münci Kapani ve Adhémar Esmein'e gereken atıfları yaparak, onlardan aktardığım düşüncelerdir. İlginçtir benim yedi atıfla (dipnot 58-64) yazabildiğim bu üç paragraflık metni, Adnan Küçük, tek bir atıf yapmadan aktarabilmektedir.

Benim yukarıdaki üç paragrafım ile Adnan Küçük'ün üç paragrafı karşılaştırılarak okunursa, Adnan Küçük'ün bu paragrafları yazarken benim paragraflarımdan veya en azından benim atıf yaptığım yazarların paragraflarından yararlanmış olduğu görülür. Ancak Adnan Küçük'ün yukarıdaki paragraflarında ne bana, ne benim atıf yaptığım Münci Kapani ve Adhémar Esmein'e atıf vardır. Atıf yapmadığına göre yukarıdaki paragraflarda geçen cümleler Adnan Küçük'ün özgün cümleleri olması gerekmez mi? Önce benim veya Münci Kapani'nin veya Adhémar Esmein'in cümlelerini, sonra da Adnan Küçük'ün cümlelerini okuyunuz, Adnan Küçük'ün cümlelerinin ne derece özgün olduklarını göreceksiniz!

ÖRNEK 69

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.122:*

1. Hürriyet, bir şeyi yapma veya yapmama, belli bir şekilde davranıp davranmama serbestliğidir ve kamu otoritesinin dayatacağı emirlerin esiri olmama anlamına gelir. Daha kısa bir ifadeyle hürriyet, “serbestçe hareket etme gücü”dür.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.406-407:*

1. Hürriyet.- ... Hürriyet, bir şeyi yapma veya yapmama, belli bir şekilde davranıp davranmama erki olarak tanımlanabilir³. Daha kısa bir ifadeyle hürriyet, “serbest hareket etme gücü”dür⁴.

Görüldüğü gibi alıntı benden. Dikkat edileceği gibi “*daha kısa bir ifadeyle hürriyet, “serbest hareket etme gücü”dür*” şeklindeki cümle, bende de, Adnan Küçük'de de aynen, noktası virgülüne bulunmaktadır. Hatta benim tırnak içinde verdiğim “serbest hareket etme gücü” ibaresini Adnan Küçük de tırnak içinde vermektedir. Bu kadar rastlantı olabilir mi?

Burada ayrıca belirtelim ki, yukarıdaki paragrafta “*kamu otoritesinin dayatacağı emirlerin esiri olmama*” ifadesi benim ifadem değildir. Benim kitaplarımı dikkatlice okuyan herkes, benim böyle mesnetsiz ve hukuk jargonundan uzak bir ifade kurmayacağımı bilir. “*Kamu otoritesinin dayatacağı emirlerin esiri olmama*” ifadesi, olsa olsa Adnan Küçük'ün hususiyetini yansıtan bir ifadedir.

Bu arada şunu belirtmek isterim: Bazen okuyucular, bana binlerce cümle içinden hangi cümlelerin benim cümlem, hangisinin yazarın kendi cümlesi olduğunu nasıl tanıdığını soruyorlar ve bunun çok zaman aldığını sanıyorlar. Zaman almıyor ve bir cümleyi okur okumaz, bu cümlelerin benden alınmış bir cümle mi, yoksa eleştirdiğim yazarın kendi cümlesi mi olduğunu hemen anlıyorum. Örneğin “*daha kısa bir ifadeyle hürriyet, serbest hareket*

etme gücüdür” şeklindeki cümle, benim üslubumu yansıtan tipik bir cümledir. Ama *“kamu otoritesinin dayatacağı emirlerin esiri olmama”* şeklindeki bir ifade, benim ifadem olamaz; bir kere ben *“kamu otoritesi”* diye bir terim kullanmam; diğer yandan ben hukuk yazılarımda hiçbir zaman *“dayatmak”* kelimesini kullanmam. Hukuk terminolojisinde *“dayatma”* diye bir terim yoktur. Hukukta bunun yerine *“yükümlülük”, “ödev”, “borç”, “tâbi olma”, “uymak zorunda olma”* gibi terimler kullanılır. *“Esir”* kelimesine gelince: *“Birilerinin emirlerinin esiri”* olma hukukî değil, olsa olsa edebî bir ifadedir. Hukukta *“emre tâbi olunur”, “emirle bağlı olunur”, “emre uyulur”, “itaat edilir”, “emir yerine getirilir”, “icra edilir”*; ama *“emrin esiri”* olunmaz. *“Emrin esiri olma”* ibaresi, hukukçu bir zihnin kullanacağı bir ibare değil.

ÖRNEK 70

Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.123:

Hak, hürriyetin somut olarak fiilen gerçekleştirilmesinin aracıdır. Mesela *“hak arama hürriyeti”, “dava hakkı”* ile gerçekleşir. Hak, bir hürriyetin sağlanması için kişiye anayasa ve kanunlar ile tanınmış yetkilidir.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, op. cit., 2011, s.406-407:

Hak, hürriyetin somutta gerçekleştirilmesinin aracıdır⁵. Örneğin *“hak arama hürriyeti”, “dava hakkı”* ile gerçekleşir. Hak, bir hürriyetin sağlanması için kişiye anayasa ve kanunlar ile tanınmış yetkililerdir⁶.

1. Kaboğlu, *Özgürlükler Hukuku*, op. cit., s.12.

6. Tunaya, op. cit., s.187.

Görüldüğü gibi Adnan Küçük’ün yukarıdaki cümleleri benim cümlelerimle aynıdır. Öylesine ayırdır ki, benim tırnak içinde verdiğim kelimeleri Adnan Küçük de tırnak içinde vermektedir. Ben

Örneğin *“hak arama hürriyeti”, “dava hakkı”* ile gerçekleşir. Hak, bir hürriyetin sağlanması için kişiye anayasa ve kanunlar ile tanınmış yetkililerdir⁷.

diyorum; Adnan Küçük de

Mesela *“hak arama hürriyeti”, “dava hakkı”* ile gerçekleşir. Hak, bir hürriyetin sağlanması için kişiye anayasa ve kanunlar ile tanınmış yetkililerdir.

diyor. Benim kullandığım *“örneğin”* yerine Adnan Küçük’ün kullandığı *“mesela”* kelimesi dışında 19 kelimelik bu iki cümlenin 18 kelimesi noktası virgüline aynıdır. Adnan Küçük’ün benim cümlemi görmeden, benimle 19

üzerinden 18 kelimesi aynı bir cümle kurma ihtimali var mıdır? Demek ki alıntı benden. Neden bana atf yok?

Adnan Küçük'ün yukarıdaki hak tanımına yaptığı katkı nedir? Benim kullandığım “örneğin” kelimesi yerine “mesela” kelimesini yazmak mıdır? Bu mudur bilimsel çalışma? Bu mudur emek? Hadi emek vermeden benim cümlemi kopyaladınız; bari hiç olmazsa cümlenin sonunda bana atf yapınız!

Üniversitede ders veren her hoca kitap yazabilir diye bir kural yok. Söyleyecek sözü olmayan hocaların kitap yazmaması gerekir.

ÖRNEK 71

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.123:*

Eğer bir kişinin, bir konuda hakkı var ise, o kişi, devletten veya diğer kişilerden onun yerine getirilmesini “isteme yetkisi”ne sahip demektir.

Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.406-407:*

Eğer bir kişinin, bir konuda hakkı var ise, devletten veya diğer kişilerden onun yerine getirilmesini “isteme yetkisi”ne sahiptir demektir.

Görüldüğü gibi Adnan Küçük'ün yukarıdaki cümlesi, noktası virgülüne olduğu gibi benden alınmadır. Cümle öylesine benden alınmadır ki, benim tırnak içinde verdiğim “isteme yetkisi” terimini Adnan Küçük de tırnak içinde vermektedir. Gerçekte ortada kelimesi kelimesine yapılmış bir aynen alıntı vardır. Bu aynen alıntının FSEK, m.35/son uyarınca belli olacak şekilde yapılması, yani tümünün tırnak içinde italikle verilmesi veya girintili paragraf olarak verilmesi gerekir. Adnan Küçük bunu yapmadığı gibi bana atf da yapmamaktadır.

ÖRNEK 72

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.123:*

Kişiler, insan haklarına doğuştan, sırf insan olması sebebiyle sahip oldukları için, bu hakların varlığı, bunların Anayasa ve kanunlarla kişilere tanınması şartına bağlı değildir. Bir diğer ifadeyle kişilerin bu haklara sahip olmaları için, bu hakların onlara devlet tarafından verilmesine ya da tanınmasına gerek yoktur. İnsanlar kendiliklerinden, doğuştan, sırf insan oldukları için bu hakların sahibidirler.

Gözler, *Anayasa Hukununun Genel Esasları, op. cit., 2011, s.409-410:*

1. İnsanın hürriyet sahibi olabilmesi için devletin insana anayasa veya kanunla hürriyet vermesine gerek yoktur. İnsan doğuştan hak ve hürriyet sahibidir. ...

2. İnsanların hak ve hürriyet sahibi olması için, devlet tarafından anayasa veya kanunla onlara hak ve hürriyet verilmesi şart olmadığına göre, ...

Görüldüğü gibi Adnan Küçük'ün yukarıdaki paragrafı benim yukarıdaki iki cümlemden yararlanılarak yazılmıştır. Ama bana atıf yoktur.

ÖRNEK 73**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.131:***

Amerikan modeli Anayasaya uygunluk denetiminde, mahkeme, somut olayda, bir kanunu anayasaya aykırı görürse, “üst kanun alt kanunu ilga eder” ilkesi gereğince bu kanunu somut olayda “ihmal” eder; onun yerine doğrudan doğruya Anayasa hükmünü uygular. Bu sistemde, Anayasaya aykırı kanun iptal olunmaz, “ihmal” olunur. Bu durumda Anayasaya aykırı olduğu belirtilen kanun yürürlükten kalkmaz, fakat Federal Yüksek Mahkeme tarafından Anayasaya aykırı olduğu belirtilen bir kanun fiiliyatta uygulanamaz. Çünkü Federal Yüksek Mahkeme kararları herkes için bağlayıcı niteliktedir. Yüksek

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.153:*

Amerikan modeli anayasa yargısı sistemin mantığı açık ve basittir: Bir normu somut olayda uygulayacak olan mahkeme, bu norm ile bu normdan daha üst derecede bulunan bir normun çatıştığı kanısına varırsa, bu çatışmayı, *lex superior derogat legi inferiori* (üst kanun alt kanunları ilga eder) ilkesine göre çözer. ... Mahkeme davada uygulayacağı kanunun anayasaya aykırı olduğu kanısına varırsa, bu kanunu somut olayda “ihmal” eder; onun yerine doğrudan doğruya anayasanın hükmünü uygular. Bu sistemde, Anayasaya aykırı olan kanun, aslında resmen “iptal” edilmez; o kanun “ihmal” edilir. Dolayısıyla bu karar sadece taraflar arasında bağlayıcıdır, yani “*inter partes* etki”ye sahiptir. Ama *stare decisis* ilkesi gereği bu karar diğer davalarda da tekrarlanır ve kanun fiilen herkes için geçerliliğini yitirmiş olur⁸.

8. Kaboğlu, *Özgürlükler Hukuku, op. cit., s.13.*

Adnan Küçük'ün yukarıdaki paragrafı benden aktarılmıştır. Ama aktarıırken bazı yanlışlıklar yapmıştır. Adnan Küçük, paragrafın sonunda “*Federal yüksek mahkeme kararları herkes için bağlayıcıdır*” diye yazmaktadır. Bu doğru değildir. ABD Federal yüksek mahkemesi kararları sadece taraflar arasında bağlayıcıdır, yani “*inter partes* etki”ye sahiptir.

ÖRNEK 74**Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.131:**

Avrupa Modeli Anayasal yargı denetiminde, kanunların Anayasaya uygunluğu, genel mahkemeler tarafından değil de, bu işle görevlendirilen özel bir mahkeme tarafından denetlenir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, op. cit., 2011, s.153:

Kanunların anayasaya uygunluğunun, genel mahkemeler tarafından değil, bu işle görevlendirilen özel bir mahkeme tarafından denetlenmesine ise “Avrupa modeli anayasa yargısı” ... denmektedir¹².

ÖRNEK 75

Adnan Küçük bazen benim bir paragrafımı olduğu gibi almamakta, benim bir iki paragrafımdan özet çıkarmakta, benim paragrafımda geçen cümleleri bunların sırasını değiştirerek aktarmaktadır. Haliyle bu durumda yine bir alıntı vardır ve bunun da kaynağının gösterilmesi gerekir. Zira Ünal Tekinalp’in haklı olarak belirttiği gibi usûlsüz alıntıdan söz edebilmek için paragrafların aynen alınması şart değildir; paragrafların “diziminde değişiklikler (takdim tehir)” yapılması durumunda da usûlsüz alıntı vardır⁸. Şimdi bu durumu bir örnekle gösterelim:

Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.131:

Bu modele, *Avrupa modeli Anayasa yargısı*, *merkezi Anayasa yargısı* ya da *özel mahkeme sistemi* de denmektedir. Bu sistemde, kanunla Anayasa arasındaki çatışmayı çözme yetkisi sadece özel yetkili bir mahkemeye ait bulunmaktadır. Diğer mahkemelerin kanun ile anayasa arasındaki çatışmayı çözümleme yetkisi mevcut değildir. Dolayısıyla, genel mahkemeler, bir kanunun anayasaya aykırı olduğu kanaatinde olsalar bile, o kanunu ihmal edip *üst kanun alt kanunu ilga eder* ilkesine göre doğrudan doğruya Anayasa hükmünü uygulayamaz. Böylesi bir durumda, genel mahkemeler, şartları gerçekleşmiş ise, AYM’ne başvururlar.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, op. cit., 2011, s.153-154:

... “Avrupa modeli anayasa yargısı (*European model of constitutional review*)”¹⁰, “merkezî tipte anayasa yargısı (*centralized type of judicial control*)”¹¹ veya “özel mahkeme sistemi” denmektedir¹². (...)

(...) Bu sistemde, genel mahkemeler, bir kanunun anayasaya aykırı olduğu kanısına varırlarsa, o kanunu ihmal edip, *lex superior* (üst kanun) ilke-

8. Ünal Tekinalp, *Fikrî Mülkiyet Hukuku*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s.156.

sine göre doğrudan doğruya anayasa hükmünü uygulayamazlar. Böyle bir durumda, genel mahkemeler şartları gerçekleşmişse, Anayasa Mahkemesine başvururlar. Bu şu anlama gelir ki, bu sistemde, kanunla anayasa arasında çatışmayı çözmeye sadece ve sadece özel bir mahkeme (anayasa mahkemesi) yetkilidir. Diğer mahkemelerin, kanun ile anayasa arasındaki çatışmayı çözmek bakımından *lex superior* ilkesini uygulama yetkileri dışlanmıştır. Bu konuda yetkili olan mahkeme özel mahkemedir.

10. Favoreu, *op. cit.*, s.6.

11. Cappelletti ve Cohen, *op. cit.*, s.73.

12. Bu modele, “Avusturya modeli” veya “Kelsen modeli” de denir (Jackson ve Tushnet, *op. cit.*, s.457).

Görüldüğü gibi Adnan Küçük’ün yukarıdaki paragrafı benim iki değişik paragrafımdan alınmıştır. Ancak paragraftaki cümleler, benim paragrafımdaki cümlelerin sırasıyla değildir. Bütün cümleler benim paragrafımda vardır. Yukarıda da açıkladığımız gibi paragraf içindeki cümlelerin sırasının değiştirilmiş olması, ortada bir alıntı bulunmadığı anlamına gelmez.

ÖRNEK 76

Küçük, *Anayasa Hukuku*, *op. cit.*, 2012, s.131:

14- Belli bir dönemde iktidarı fiilen ellerinde bulunduranların, demokratik olmayan yöntemlerle hazırlamış oldukları Anayasa tasarısını, baskı ve korku atmosferi içerisinde, bir serbest tartışma ortamı meydana getirmeksizin, sırf görünüşte bir meşruluk sağlamak amacıyla blok halinde evet ya da hayır ile sonuçlanabilecek bir şekilde halkoylamasına sunmalarına ne denir?

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, *op. cit.*, 2011, s.153-154:

Plebisit (*plebiscite*), belli bir dönemde iktidarı fiilen ellerinde bulunduranların, hazırladıkları anayasa tasarısını, baskı ve korku atmosferi altında, bir tartışma ortamı yaratmaksızın, blok halinde “evet” ya da “hayır” ile sonuçlanabilecek bir halkoylamasına sunmalarıdır.

Burada şunun altını çizelim ki, Adnan Küçük’ün yukarıdaki paragrafı bölüm sonunda hazırladığı bir test sorusundan alınmıştır. Hatırlanacağı üzere yukarıda 41 nolu örnekte de benzer bir durum söz konusuydu. Görünen odur ki, Adnan Küçük, test sorularını hazırlamak için bile emek sarf etmemektedir.

ÖRNEK 77**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.179-180:***

Anayasanın 3'. maddesinde, "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür" hükmü yer almaktadır.

Devletin "ülkesiyle bölünmez bütünlüğü" hükmü gereğince,

- (1) Devletin ülke unsurunun bir parçası, yabancı bir devlete verilemez;
- (2) Devlet, ülkeyi oluşturan toprakları terk edemez, başkalarına devreder;
- (3) Ülkenin bir parçası devletten ayrılamaz.
- (4) Ülke üzerinde, toprakları parçalanarak birden fazla devlet kurulamaz;
- (5) Ülke işgal veya iltihak yoluyla bir başka ülkenin parçası hâline gelemez.
- (6) Ülke, bir federal devletin bir federe devleti olamaz.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş, op. cit., 2011, s.197:*

Anayasamızın 3'üncü maddesinde, "Türkiye Devleti, ülkesi... ile bölünmez bir bütündür" denilerek ülkenin bölünmez bütünlüğü ilân edilmektedir. Bu hükümle kanımızca şu dört şey yasaklanmaktadır:

a) Bir kere, ülkenin bir parçası yabancı bir devlete verilemez. Yani devlet, ülkeyi oluşturan toprakları terk etme, devretme yetkisine sahip değildir. Açıkçası Türkiye Devleti, ülkesini oluşturan bir toprak parçasını başka bir devlete bırakamaz.

b) İkinci olarak, devletin ülkesini oluşturan toprakların da devletten ayrılma hakları yoktur.

c) Üçüncü olarak, ülke parçalanıp üzerinde birden fazla devlet kurulamaz. Bu ilke, ülkenin parçalanıp üzerinde hem bağımsız, hem de federe devletler kurulmasını yasaklar. ...

d) Dördüncü olarak, bu ilke, ülkenin kendi içinde parçalanmamakla birlikte, bütünüyle bir başka bir devletin ülkesi haline gelmesini de yasaklamaktadır. ...

Görüldüğü gibi Türkiye Cumhuriyetinin "ülkesiyle bölünmez bütünlüğü" ilkesinden çıkan sonuçları, Adnan Küçük benden aktarmaktadır. Bu sonuçları literatürde ilk ben bu şekilde söyledim.

ÖRNEK 78**Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.179-180:**

Atatürk, “bir harstan (kültür) olan insanlardan mürekkep cemiyete millet denir, dersek milletin en kısa tarifini yapmış oluruz” diyerek “sübjektif millet” anlayışını benimsemiştir. Bu tanımlamayla, Atatürk milliyetçiliğinin, “akılcı, çağdaş, medenî, ileriye döntük, demokratik, toplayıcı, birleştirici, insanî ve barışçı” olduğu belirtilerek, bu milliyetçilik anlayışının, milliyetçiliği tamamen reddeden anlayışlara karşı olduğu gibi, ırkçılığa, şovenizme ve saldırganlığa karşı olduğu da ifade edilmiştir. Buna göre, Atatürk milliyetçiliği, ırk, dil, din vb. objektif benzerliklere değil; kader, kıvanç ve tasa ortaklığına ve *birlikte yaşama arzusuna* dayalı *sübjektif milliyetçilik* anlayışını yansıtmaktadır.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, op. cit., 2011, s.199-200:

Atatürk, “sübjektif millet anlayışı”nı benimsemiştir¹². Atatürk, millet kavramını şöyle tanımlamıştır: “Bir harstan (kültürden) olan insanlardan mürekkep cemiyete millet denir, dersek milletin en kısa tarifini yapmış oluruz”¹³. ... Ergun Özbudun’ın belirttiği gibi, bu tanımdan, Anayasamızın benimsediği milliyetçilik anlayışının ırk, din ve dil gibi objektif unsurlara değil; sevinç ve kederlerde ortaklığa ve birlikte yaşama arzusuna dayanan sübjektif bir milliyetçilik anlayışı olduğu açıkça anlaşılmaktadır¹⁴.

12. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, op. cit., s.74.

13. A. Afetinan, *Medenî Bilgiler ve M. Kemal Atatürk’ün El Yazmaları*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1969, s.23’ten nakleden Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, op. cit., s.74.

14. A. Afetinan, *Medenî Bilgiler*, op. cit., s.23-25’ten nakleden Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, op. cit., s.74. Alıntı için keza bkz. Nuran Tezcan (Haz.), *Atatürk’ün Yazdığı Yurtaşlık Bilgileri*, İstanbul, Çağdaş Yayınları, 1989, s.24.

ÖRNEK 79**Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.195:**

Sosyal devlet, devletin sosyal barışı ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik hayata müdahalesini meşru ve gerekli gören bir anlayışı ifade eder.

Ergun Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara, Yetkin, 2010, s.135:

Sosyal devlet veya refah devleti kavramı, devletin sosyal barışı ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik hayata aktif müdahalesini meşru ve gerekli gören bir anlayışı ifade eder.

Görüldüğü gibi Adnan Küçük, sosyal devlet kavramını kelimesi kelimesine Ergun Özbudun'dan almaktadır. Ama Özbudun'a atıf yapmamaktadır. Kaldı ki, ortada bir aynen alıntı var. Dolayısıyla bu alıntının FSEK, m.35/son ularınca belli olacak şekilde yani tırnak içinde italik harflerle veya girintili paragraf olarak yapılması gerekirdi. Adnan Küçük'ün kitabını okuyan bir öğrenci sosyal devleti bu şekilde Adnan Küçük'ün tanımladığını sanacak. Oysa bu tanım Adnan Küçük'e değil, Ergun Özbudun'a ait bir tanım.

ÖRNEK 80

Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.195:

Sosyal devletin hürriyet anlayışı, klasik liberal devletin hürriyet anlayışından farklılık arz etmektedir. Klasik liberal devletin hürriyet anlayışında, bireylere, kişiyi devletin müdahalesine karşı koruyan, devlete müdahale etmeme, sakınma yükümlülüğü yükleyen “kişi hakları (negatif statü hakları)” ile “siyasi haklar” tanınmaktadır. Sosyal devlet anlayışında, bireylere, klasik haklar yanında, pozitif haklar anlayışı çerçevesinde, devlete olumlu bir takım edimleri yerine getirme, tedbirler alma ödevi yükleyen *sosyal haklar* da tanınır. Sosyal devlet anlayışında, Devletin, hürleştirme, hürriyetlerin gerçekleşmesi için gerekli şartları ve ortamı oluşturma ödevi bulunmaktadır. Bu anlayışa göre, birey, ancak önündeki sosyal ve ekonomik engellerin kaldırılması durumunda hür olabilir. Bu nedenle, hürleştirmenin, sadece devletin müdahale etmemesi anlamında hürriyet ve serbestinin sağlanması ile değil, aksine devletin sosyal ve ekonomik şartları oluşturması ile gerçekleşeceği düşünülmektedir.

Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, op. cit., 2011, s.206-207:

Sosyal Devletin Hürriyet Anlayışı: “Özgürleştirme”.- Sosyal devletin hürriyet anlayışı, klasik liberal devletin hürriyet anlayışından oldukça farklıdır. Klasik liberal devlette sadece kişiyi devlet karşısında koruyan hürriyetler (negatif statü hakları) söz konusudur. Sosyal devlette ise, devlete olumlu bir şeyler yapma ödevini yükleyen haklar (pozitif statü hakları) da tanınır. Sosyal devlette, devletin “özgürleştirme” görevi vardır. “Özgürleştirme (*libération*)” kavramı, “özgürlük (*liberté*)” kavramından farklıdır. Özgürleştirme anlayışına göre, kişi ancak önündeki ekonomik ve sosyal engellerin kaldırılmasıyla özgür olabilir. Özgürleştirme sosyal ve ekonomik koşulların geliştirilmesiyle gerçekleştirilebilecek bir süreçtir⁴⁴.

44. Sabuncu, *Anayasaya Giriş*, op. cit., s.40.

ÖRNEK 81

Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.291:

Maddî kritere göre devletin hukuki fonksiyonlarına ilişkin tasnifte, yapılan işlemin mahiyeti esas alınmaktadır. Buna göre, hukuki işlemler, kural/düzenleyici işlem, sübjektif işlem ve yargısal işlem şeklinde üçe ayrılmaktadır. Maddî anlamda yasama fonksiyonu, kural koymak, yani genel, sürekli, objektif, gayr-ı şahsi (kişisel olmayan) işlemler yapmak anlamına gelir. Devlet yasama fonksiyonu ile objektif hukuku formüle eder ve uygulamaya geçirir. Yasama işlemleri, sürekli, genel ve soyut nitelikte hükümlerdir.

Devlet, *İdari* fonksiyonuyla, sübjektif bir hukukî durum meydana getirir veya bireysel bir işlemle hukuki bir durumun ortaya çıkması için gerekli şartı belirler. Dolayısıyla, idari işlemler, daima bireysel ve somut nitelikte işlemlerdir.

Yargı işlemleri ise bir hukuki ihtilafı çözen işlemler olmaları itibariyle, diğer işlemlerden ayrı, kendine mahsus bir bünyeye sahiptir. Devlet, *Yargı* fonksiyonuyla, ihlâl veya uyuşmazlık hallerinde, bir hukuk kuralının veya hukukî durumun varlığını ve kapsamını belirtir ve buna uyulmasını sağlayacak önlemleri alır.

Dolayısıyla *maddî* anlamda yasama ölçütünde devlet fonksiyonlarının tasnif edilerek belirlenmesinde, işlemi yapan organ veya memurun niteliğine değil, işlemin iç bünyesine ve hukuki mahiyetine bakılmaktadır.

Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, Bursa, Ekin, 12. Baskı, 2011, s.233-234:

A. Maddî Kriter

Maddî kriter ünlü Fransız anayasa hukukçusu Léon Duguit (“Leon Dügi” okunur) tarafından savunulmuştur¹. Duguit, devlet fonksiyonlarını, bunları ifa etmekle görevli kişi memur veya organlardan tamamen soyutlanmış bir şekilde ele almakta, bu fonksiyonları, onları maddî (iç) mahiyetine bakarak, kural-işlem, sübjektif işlem ve yargı işlemi olarak üçe ayırmaktadır². Duguit’ye göre:

Yasama fonksiyonu kural koymak, yani genel, sürekli, objektif, kişisel olmayan işlemler yapmak demektir³. Diğer bir ifadeyle, yasama fonksiyonu “kural-işlem” niteliğinde işlemler ile ifa edilir. Devlet hangi organıyla olursa olsun bu nitelikte bir işlem yaptığı zaman yasama fonksiyonunu icra etmektedir⁴.

Yürütme fonksiyonu ise hukuk kurallarını uygulamak, sübjektif bir hukukî durumlar yaratmak demektir. Yani “sübjektif işlem” yapar. Buna göre yasama işlemleri daima genel ve soyut, yürütme işlemleri ise daima bireysel ve somuttur⁵.

Yargı fonksiyonu, maddî ölçüte göre, hukukî uyuşmazlıkları ve hukuka aykırılık iddialarını çözümlen ve karara bağlayan bir devlet fonksiyonudur. (...)

mahkeme hukuka aykırılığın olduğunu tespit ederse, hukuka aykırılığın giderilmesi için, yani bozulan hukuk düzeninin yeniden tesisi için müeyyide uygulanmasına karar verir.

1. Léon Duguit, *Manuél de droit constitutionnel*, Paris, Anciennes Maisons Thorin et Fontemoing, 4e édition, 1923, s.90-102; Léon Duguit, *Traité de droit constitutionnel*, Paris, Anciennes Maisons Thorin et Fontemoing, İkinci Baskı, 1923, Cilt II, s.132 vd.
2. Duguit, *Manuél de droit constitutionnel, op. cit.*, s.90.
3. *Ibid.*
4. Duguit, *Traité de droit constitutionnel, op. cit.*, c.II, s.156.
5. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku, op.cit.*, s.172.

ÖRNEK 82

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.292:

Şekli anlamda yasama fonksiyonu, yasama mercii tarafından, yasama usulüne uygun bir şekilde yapılan her türlü işlemleri ifade etmektedir. Bu anlamda yasama fonksiyonunda, işlemin niteliği, yani onun genel, soyut, objektif, gayri şahsi olup olmamasının hiçbir önemi bulunmamaktadır. Bu ölçüte göre, devletin üç organından her birinin, kendine mahsus şekillere uyarak yapmış olduğu her bir işlem, o organın işlemidir. Bu anlayışta, yasama organından çıkan her işlem, kanun kuvvetine sahiptir. Yürütme ya da yargı organı tarafından yapılan bir işlem, içerik ve niteliği kanunların içerik ve niteliği ile aynı da olsa, hiçbir zaman kanun kuvvetinde olamayacaktır. Bunlar, yapan organa göre, ya bir idarî işlem ya da bir yargısal işlem olarak değerlendirilecektir.

Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri, op. cit.*, 2011, s.234:

B. Organik veya Şekli Kriter

Organik veya şekli kriter ünlü Fransız anayasa hukukçusu Raymond Carré de Malberg (“Remon Kare dö Malberg” okunur) tarafından savunulmuştur⁸. Şekli veya organik kriter, devlet fonksiyonlarını ifa eden *organa ve yapılış şekillerine* göre tasnif etmektedir. Bu ayırmada işlemin niteliği, yani onun genel soyut, bireysel olmasının hiçbir rolü yoktur. Bu kritere göre, devletin üç çeşit organı tarafından, bu organlardan her birine özgü şekillerde yerine getirilen işlemler o organın işlemidir. Örneğin yasama organının kendine has biçimde yerine getirdiği işlemler yasama işlemi, idarenin kendine has usullerle yerine getirdiği işlemler de idarî işlemdir. Keza, yargı organlarının kendisine has usullerle yerine getirdiği işlemler de yargısal işlemlerdir.

8. Raymond Carré de Malberg, *Contribution à la théorie générale de l’Etat*, Paris, Sirey, 1920, Cilt I, s.268 vd.

Görüldüğü gibi alıntı benden; ama bana atıf yok.

ÖRNEK 83**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.293:***

1. Yasama Yetkisinin Özellikleri: Yasama yetkisinin *genellik, aslîlik ve devredilmezlik* olmak üzere başlıca üç temel özelliği vardır.

a) Yasama Yetkisinin Genelliği: Yasama yetkisinin genelliği, kanunla düzenlenebilecek alanının konu itibarıyla sınırlandırılmamış olması, anayasaya aykırı olmamak şartıyla hemen her konunun kanunla düzenlenebilmesi anlamına gelmektedir. Kanunların hangi alanda çıkarılacağı, hangi alanda çıkarılmayacağı hususunu siyasi yönden takdir etme yetkisi yasama organına ait bulunmaktadır. Anayasaya göre, yasama organının yasama yetkisi konu bakımından sınırlandırılmış değildir. Buna göre, TBMM'nin, Anayasaya aykırı olmamak şartıyla, dilediği hemen her konuyu, ana hatlarıyla ya da ayrıntılı bir şekilde, kanunla düzenleme yetkisi vardır. Yasama yetkisinin genelliğinin bir neticesi olarak, yasama organı bir konuyu dilediği ölçüde ayrıntılı olarak düzenleyebilir. Anayasaya göre, yasama yetkisinin genelliğinin bir diğer neticesi de, yürütme organına bırakılmış bir mahfuz alanın bulunmamasıdır.

Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri, op. cit., 2011, s.236-237:***B. YASAMA YETKİSİNİN ÖZELLİKLERİ**

Yasama yetkisinin “genellik”, “aslîlik” ve “devredilmezlik” olmak üzere başlıca üç temel özelliği vardır. Bu özellikler, Ergun Özbudun tarafından mükemmel bir şekilde açıklanmıştır¹¹. Biz aşağıdaki açıklamalarımızda esas itibarıyla Ergun Özbudun’u izliyoruz.

1. Yasama Yetkisinin Genelliği

Yasama yetkisinin genelliğinin üç anlamı vardır: **(a)** Bir kere, yasama yetkisinin genelliği, kanunla düzenleme alanının *konu itibarıyla sınırlandırılmamış olduğu* anlamına gelir. Yasama organı, anayasaya aykırı olmamak şartıyla, istediği her konuyu düzenleyebilir¹². **(b)** İkinci olarak, yasama yetkisinin genelliği, yürütme organına bırakılmış bir “*mahfuz alan*”ın olmadığı anlamına gelir¹³. **(c)** Üçüncü olarak yasama yetkisinin genelliği, yasama organının bir konuyu dilediği ölçüde *ayrıntılı olarak düzenleyebileceği* anlamına gelir¹⁴. Yasama organının bir konuyu ana hatlarıyla düzenleyip, ayrıntıların düzenlenmesini yürütme organına bırakmasının daha iyi olduğu düşünülebilir. Ancak, bu yönde yasama organının bir hukukî yükümlülüğü yoktur. Yasama organı, isterse, bir konuyu en ince ayrıntılarına kadar düzenleyebilir¹⁵.

11. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku, op. cit., s.187-198.*

12. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku, op. cit., s.191-192;* Turan Güneş, *Türk Pozitif Hukukunda Yürütme Organının Düzenleyici İşlemleri*, Ankara, AÜSBF Yay., 1965, s.41; Teziç, *Anayasa Hukuku, op.cit., s.11.*

13. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku, op. cit.*, s.191; Güneş, *Türk Pozitif Hukukunda Yürütme Organının Düzenleyici İşlemleri, op. cit.*, s.41; Burhan Kuzu, *Anayasa Hukukumuzda Yürütme Organının Düzenleyici İşlem Yapma Yetkisi ve Güçlendirilmesi Eğilimi*, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1987, s.35.
14. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku, op.cit.*, s.191.
15. *Ibid.*

Yukarıdaki iki kutu, usûlüne uygun alıntı ile usûlsüz alıntı arasında ne fark olduğunu gösteren güzel bir örnektir. Dikkat edileceği Adnan Küçük'ün ikinci paragrafı ile benim ikinci paragrafım aşağı yukarı aynıdır. Arada şu fark var: Ben bu paragrafta beş ayrı dipnotta dört ayrı yazara (Özbudun, Güneş, Teziç, Kuzu) atıf yapıyorum. Adnan Küçük ise bu ikinci paragrafı muhtemelen benden alıyor; ama ne bana, ne benim atıf yaptığım yazarlara atıf yapıyor. Adnan Küçük'ün ikinci paragrafının ilk cümlesi muhtemelen benim kitabımdan değil, doğrudan doğruya Ergun Özbudun'un *Türk Anayasa Hukuku* (Ankara, Yetkin, 11. Baskı, 2010) isimli kitabının 210'uncu sayfasından alınmadır.

ÖRNEK 84

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.293:

Yasama yetkisinin genelliğine rağmen, yasama organının yapamayacağı bazı işlemler vardır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

1-TBMM, mahkeme yerine geçerek, maddî bakımdan yargı işlemi niteliğinde bir işlemi kanun şeklinde yapamaz, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez.

2-Yasama organı, mahiyeti icabı yürütmenin alanına giren *kanunları uygulayıcı* nitelikte işlemleri kanun yoluyla yapamaz. Aksi durumda, işlevler ayrılığının; özellikle yürütme görevini Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kuruluna veren 8. maddenin bir anlamı kalmaz. Her ne kadar, Türkiye'de yürütme organuna ait bir *mahfuz düzenleme yetkisi* mevcut değilse de, *mahfuz bir yetki alanı* vardır. O da yürürlükteki kanunların uygulanmasıdır.

Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri, op. cit.*, 2011, s.237:

İstisnaları.- (...) Anayasanın yasakladığı konularda yasama yetkisi kullanılabilir. Örnekler: (...)

b) Yasama organının maddî bakımdan yargı işlemi niteliğinde olan bir işlemi kanun biçiminde yapamayacağı söylenebilir¹⁶. ...

c) Salt yürürlükte olan kanunların uygulanmasından ibaret olan işlemler, yasama organı tarafından kanun yoluyla yapılamaz¹⁷. (...) Aksi halde, Özbudun'a göre, fonksiyonlar ayrılığının, özellikle Yürütme görevini Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kuruluna veren Anayasamızın 8'inci maddesinin bir anlamı

kalmaz¹⁸. Bu konuda Özbudun şu sonuca varmaktadır: “Türkiye’de yürütme organının mahfuz bir düzenleme yetkisi olmamakla beraber, mahfuz bir yetki alanı vardır. O da yürürlükteki kanunların uygulanmasıdır ...”¹⁹.

16. Güneş, *Yürütme Organının Düzenleyici İşlemleri*, *op.cit.*, s.41; Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, *op. cit.*, s.175.

17. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, *op. cit.*, s.176.

18. *Ibid.*

19. *Ibid.*

Ne bana, ne Özbudun’a atıf var.

ÖRNEK 85

Küçük, *Anayasa Hukuku*, *op. cit.*, 2012, s.293-294:

2. Yasama Yetkisinin Asliliği (İlk-elliği): Klasik parlamenter sistemde, Anayasa çerçevesinde herhangi bir alanı ilk-el olarak düzenleme yetkisi, yasama organına aittir. Yasama yetkisinin asliliği, “*yasama organının Anayasaya aykırı olmamak şartıyla bir konuyu doğrudan doğruya düzenleyebilmesi, bir konuyu kanunla düzenlerken, daha önce mevcut bir hukuk kuralına dayanmak zorunda olmaması*” anlamına gelmektedir. Bu ilke gereği, yasama organı, bir konuyu, araya herhangi bir işlem girmeksizin doğrudan doğruya düzenleyebilir.

Kanunla düzenlenecek alanın mutlaka daha önce anayasa ile düzenlenmiş olmasına gerek yoktur. Anayasanın hiçbir şekilde düzenlemediği bir alan da, yasama organı tarafından, *ilk elden* düzenlenebilir. Yasama yetkisi, bu anlamda “*asli*” bir yetkidir. Dolayısıyla, yasama organının, kanuni düzenleme yaparken Anayasaya dayanma zorunluluğu yoktur.

Bir konuyu, sadece yasama organı, *asli, özerk* ve *serbest* olarak düzenleyebilir.

Yürütme organının, belli bir kanun hükmüne dayanmaksızın yönetme-lik, tüzük ya da bireysel işlem yapması mümkün değildir. Yürütmenin düzenleme yetkisi, kanunu izleyen ve kanuna bağlı, kanuna dayanan, kanundan kaynaklanan *ikinci-el* (müştak, türevsel) bir yetkidir.

Yasama organı ise, belli bir alanı kanunla düzenleyebilmek için, hiçbir hukuki metne veya bir metnin ön iznine tâbi değildir. Yasama organı Anayasadan almış olduğu genel yasama yetkisine istinat ederek, dilediği her konuyu doğrudan doğruya kanun yoluyla düzenleyebilir.

Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, *op. cit.*, 2011, s.238-239:

2. Yasama Yetkisinin Asliliği

Yasama yetkisinin asliliği (ilk-elliği, ilkselliği), yasama organının bir konuyu doğrudan doğruya, yani araya başka bir işlem girmeksizin düzenleyebilmesi anlamına gelir²³. Aşağıda yürütme organının düzenleyici işlem

yapma yetkisini inceleyeceğimiz yerde ayrıca görüleceği gibi, yürütme organı, yasama organı tarafından önceden düzenlenmemiş bir alanı doğrudan doğruya düzenleyemez²⁴. Yürütme organının işlemleri kanuna dayanmak zorundadır. Kanun olmayan yerde, yürütme de yoktur²⁵. Bu anlamda yürütme organının işlemleri, kanundan kaynaklanan, yani *secundum legem* işlemlerdir²⁶. Oysa yasama organı, bir alanı doğrudan doğruya düzenleyebilir. O alanın daha önce anayasayla düzenleniyor olmasına gerek yoktur. Anayasanın hiçbir şekilde düzenlemediği bir alanı, yasama organı, ilk elden düzenleyebilir. Bu anlamda yasama yetkisi, “ilk-el”, “aslî” bir yetkidir. Yasama organının anayasaya dayanma zorunluluğu yoktur. Yasama organının tek zorunluluğu, anayasaya aykırı düzenleme yapmamaktır²⁷. Kanun anayasa karşısında *secundum constitutionem*²⁸ değil, sadece *intra constitutionem*²⁹ olmak zorundadır³⁰. Yasama organı, bir konuyu ilkel, özerk ve serbest olarak düzenleyebilir. Yürütme organı, kendisini yetkilendiren bir kanun hükmüne dayanmaksızın hiçbir işlem yapamaz. Oysa yasama organının çıkardığı kanun bu organın sahip olduğu “teşebbüs kudreti (*puissance d’initiative*)”ne dayanır³¹. Bu şu anlama gelir ki, yasama organı, belli bir kanunu çıkarabilmek için, anayasa dahil, hiçbir metnin ön iznine tâbi değildir. Türk pozitif hukukunda, TBMM, Anayasanın “yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir” diyen 7’nci maddesinden aldığı genel yetki ile her konuyu doğrudan doğruya düzenleyebilir³².

23. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, op. cit., s.177.

24. *Ibid.*

25. Güneş, *Türk Pozitif Hukukunda Yürütme Organının Düzenleyici İşlemleri*, op. cit., s.41.

26. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, op. cit., s.192.

27. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, op. cit., s.192.

28. *Secundum legem* “kanunu izleyen, kanundan sonra”; *secundum constitutionem* ise “anayasayı izleyen, anayasadan sonra” demektir. *Secundum* kelimesi *secundo* (ikinci) kelimesinden gelip, “sonra” “izleyen” anlamına gelir.

29. *Intra constitutionem*, “anayasa içi” anlamına gelmektedir. “Intra” Latince “iç, içinde” demektir.

30. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, op. cit., s.192.

31. *Ibid.*

32. *Ibid.*

Benim tam 10 adet kaynak dipnotu (s.238-239, dipnot 23-32) vererek yazabildiğim bir paragrafı Adnan Küçük, tek bir kaynak göstermeksizin yazabilmektedir.

ÖRNEK 86**Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.294-295:**

3. Yasama Yetkisinin Devredilmezliği: Anayasaya göre yasama yetkisi Türk Milleti adına TBMM’ndir. Bu yetki devredilemez. Bu hükümlerle, yasama yetkisinin bir başka organa devri yasaklanmaktadır. Hatta Anayasada yasama yetkisinin devredilemeyeceğini öngören bir kural olmasa bile, yasama yetkisi devredilemez.

Çünkü kamu hukukunda, hiçbir devlet organı Anayasa ve kanunlardan aldığı bir yetkiyi bu metinlerde açık bir izin olmaksızın bir başka devlet organına devredemez.

Yasama yetkisinin devrinin yasaklanmasıyla men edilen şey sadece kanun yapma yetkisi değil, Anayasanın 87. maddesi ve diğer maddeleriyle TBMM’ne verdiği bütün yetki ve görevlerin tamamı, buradaki devir yasağı kapsamına dâhildir.

Yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesinin Anayasa ile öngörülen tek istisnası KHK çıkarma yetkisidir. 91. maddeye göre, TBMM, Bakanlar Kuruluna KHK çıkarma yetkisi verebilir.

Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, op. cit., 2011, s.240:**3. Yasama Yetkisinin Devredilmezliği**

1982 Anayasasının 7’nci maddesine göre, “yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez”. Ergun Özbudun’un belirttiği gibi, yasama yetkisinin devredilemeyeceği yolunda bir kural olmasaydı bile, yasama yetkisi devredilemezdi. Zira, kamu hukukunda hiçbir devlet organı, anayasa ve kanunlardan aldığı bir yetkiyi, bu metinlerde açık bir izin olmaksızın bir başka devlet organına devredemez³⁴. Bununla birlikte, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi mutlak bir ilke değildir. Bu ilkeye Anayasayla istisna getirilebilir. Nitekim Anayasamız, TBMM’nin çıkaracağı yetki kanunlarıyla, Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebileceğini öngörerek (m.87, 91), yasama yetkisinin devredilemeyeceği ilkesine bizzat kendisi istisna getirmiştir. Bu hükümler, genel kurala nazaran özel hüküm niteliğindedir.

Not.- Anayasamızın 7’nci maddesinde “yasama yetkisi devredilemez” denirken “yasama”dan kastedilen şey, sadece yasa (kanun) yapma yetkisi değil, yukarıda (s.323) gördüğümüz yasama yetkisi kapsamına giren bütün yetkilidir. Örneğin hükümeti denetleme, savaş ilanına karar verme yetkileri de devredilemez yetkililerdir.

34. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, op. cit., s.192.

Adnan Küçük’ün üçüncü paragrafının da benim paragrafımın altında yer alan “Not” başlıklı paragraftan alınma olduğuna işaret edelim.

ÖRNEK 87**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.300-303:**

Anđan Küçük'ün kitabının 301 ilâ 303'üncü sayfaları arasında yer alan "Parlâmento Kararları" konusunda hem tanım, hem de parlâmento kararlarının çeşitleri benim *Türk Anayasa Hukuku Dersleri* isimli kitabımın 244-246'nci sayfalarından aktarılmıştır. Söz konusu sayfalar karşılaştırılabilir.

ÖRNEK 88**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.340-341:**

Anđan Küçük'ün kitabının 340 ilâ 342'inci sayfaları arasında yer alan Cumhurbaşkanının hangi işlemleri tek başına, hangi işlemleri karşı-imza ile yapabileceği konusu benim *Türk Anayasa Hukuku Dersleri* isimli kitabımın 323-326'nci sayfalarından özetlenmiştir. Söz konusu sayfalar karşılaştırılabilir.

ÖRNEK 89**Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.342-345:**

Anđan Küçük'ün kitabının 342 ilâ 345'inci sayfaları arasında yer alan "Cumhurbaşkanının Sorumluluğu" konusu benim *Türk Anayasa Hukuku Dersleri* isimli kitabımın 327-333'üncü sayfalarından özetlenmiştir. Söz konusu sayfalar karşılaştırılabilir. Sadece bir somut örnek verelim:

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.342-343:

a) Siyasi Sorumluluğu: Esas itibariyle siyasi sorumluluk, yönetenlerin egemene karşı olan sorumluluğu anlamına gelmektedir. Demokratik bir rejimde egemenlik halka ya da millete ait olduğu için, siyasi sorumluluk da, ya doğrudan halka ya da onların temsilcilerine karşı olan sorumluluk anlamına gelmektedir. Siyasi sorumluluğun müeyyidesi ise, görevden alınmadır. Dolayısıyla, demokratik bir rejimde, halk ya da temsilcileri, siyasi sorumluluğun kapsamında yöneticilerin görevine son verebilir. Yürütmenin düalist bir yapıya sahip olduğu parlamenter hükümet sistemlerinde, Bakanlar Kurulu, yürütmenin, yasama meclisine karşı siyasi sorumluluğu olan kanadını teşkil ederken, Devlet başkanının siyasi sorumluluğu bulunmamaktadır. Parlamenter hükümet sisteminde, parlamento, siyasi sorumluluğu olan Bakanlar Kurulu veya bakanların, her zaman güvensizlik oyu vermek suretiyle görevine son verebilirken; aynı yetki Devlet Başkanına karşı mevcut değildir. Yani, yasama meclisi, siyasi sorumsuzluğun tabii bir neticesi olarak, görevi esnasında, devlet başkanının görevine son veremez. Dolayısıyla, monarşik rejimlerde kral yaşadığı sürece, Cumhuriyetlerde de cumhurbaşkanı seçim dönemi içinde görevden alnamazlar.

Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, op. cit., 2011, s.328:

Siyasî sorumluluk, “egemen”e karşı yönetenlerin sorumluluğudur¹⁵. Bir demokraside egemenlik halka ait olduğuna göre, siyasî sorumluluk doğrudan halka veya halkın temsilcilerine karşıdır. Siyasî sorumluluğun müeyyidesi, görevden alınmadır. Bu şu anlama gelir ki, halk veya onun temsilcileri, beğenmedikleri bir yöneticiyi görevden alabilir. Parlâmenter hükûmet sistemlerinde, yürütme organı ikili yapıdadır. Bir tarafta bakanlar kurulu, diğer tarafta devlet başkanı (kral veya cumhurbaşkanı) yer alır. Bu ikiliden birincisi halkın temsilcileri karşısında sorumludur. Parlâmenter hükûmet sistemlerinde parlâmento beğenmediği bakanlar kurulunu her zaman güvensizlik oyuyla görevden alabilir. Ancak, parlâmenter hükûmet sistemlerinde devlet başkanının siyasal sorumluluğu yoktur; yani devlet başkanını, halk veya halkın temsilcisi parlâmento görevden alamaz.

15. Didier Maus, “Responsabilité”, in Olivier Duhamel ve Yves Mény (der.), *Dictionnaire constitutionnel*, Paris, PUF, 1992, s.926.

Görüldüğü gibi yukarıdaki paragraf benden; ama bana atf yok. Bu paragrafa ilişkin olarak özellikle şunu söylemek isterim ki, “*siyasî sorumluluk, ‘egemen’e karşı yönetenlerin sorumluluğudur*” şeklinde bir tanım ilk defa benim tarafımdan yapılan bir tanımdır. Bu tanım benim orijinal tanımımdır. Daha önce *Ramazan Çağlayan’ın İdarî Yargılama Hukuku İsimli Kitabı Hakkında Eleştiriler* (Bursa, Yazarın Kendi Yayını, 2013) isimli kitabımın 352’inci sayfasında gösterdiğim gibi, benim bu orijinal tanımım daha önce, Adnan Küçük gibi Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi olan Ramazan Çağlayan tarafından da kaynağı gösterilmeksizin benden alınmıştır. Siyasî sorumluluk tanımımı bana atf yapmadan alan iki öğretim üyesinin de Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesine mensup olmaları tuhaf bir rastlantıdır.

ÖRNEK 90

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.343-344:*

b) **Cezai Sorumluluğu:** Cezai sorumluluk, ceza hukukuna ilişkin sorumluluk anlamına gelmektedir. Cezai sorumluluğun müeyyidesi, *idam, hapis, ağır hapis* gibi hürriyeti kısıtlayıcı veya *para cezası* gibi cezalardır. Bazen de, cezai sorumluluk neticesinde, “görevden uzaklaşma” gibi sonuçlar da meydana gelebilmektedir.

Parlamentar rejimlerde ilke olarak devlet başkanının siyasi sorumsuzluğu yanında cezai sorumsuzluğu ilkesi de benimsenmiştir. Devlet başkanının cezai sorumluluğu konusunda, parlamenter monarşilerle, cumhuriyetler arasında önemli bir fark vardır. Devlet başkanının cezai sorumsuzluğu, parlamenter monarşilerde mutlak iken, parlamenter Cumhuriyetlerde mutlak nitelikte değildir.

Cumhurbaşkanının cezaî sorumluluğu ile alakalı olarak,

- *Görevi ile ilgili suçları* ile
- *Kişisel suçları* arasında bir ayırım yapılmaktadır.

Cumhurbaşkanının cezai sorumsuzluğu, sadece *göreviyle ilgili suçlarından dolayı söz konusu olmaktadır*. Bunun tek istisnası *vatana ihanet* halidir.

Görevi ile alakalı olmayan kişisel suçlarından dolayı, Cumhurbaşkanı da her vatandaş gibi sorumlu olduğu kabul edilmektedir.

Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku, Bursa, Ekin, 2000, s.534:*

B. Cumhurbaşkanı'nın Cezai Sorumluluğu

Kavram.- Cezai sorumluluğun ceza hukukuna ilişkin sorumluluk demek olduğunu yukarıda söylemiştik. Cezai sorumluluğa kişinin suç işlemesi yol açar. Cezai sorumluluğun müeyyidesi, “idam”, “hapis cezası” veya “para cezası” gibi cezalardır. Cezai sorumluluk alanında adlî yargı kolunun ceza mahkemeleri görevlidir.

Genel Olarak.- Parlâmenter sistemlerde devlet başkanının cezaî sorumsuzluğu kural olarak kabul edilmektedir. Bu konuda monarşiler ile cumhuriyetler arasında ayırım yapmak gerekir.

Monarşilerde, devlet başkanının, yani kralın cezaî sorumsuzluğu tam ve mutlaktır. Krallar görevleriyle ilgili olsun ya da olmasın, bütün suçlarından dolayı sorumsuzdur. ...

Cumhuriyetlerde ise cumhurbaşkanının cezaî sorumsuzluğu mutlak değildir. Cumhurbaşkanı'nın cezaî sorumluluğu bakımından, cumhurbaşkanının “göreviyle ilgili suçları” ile cumhurbaşkanının “kişisel suçları” arasında ayırım yapılmaktadır. Göreviyle ilgili suçlarından dolayı kural olarak cumhurbaşkanlarının sorumsuzluğu kabul edilmektedir. Bunun istisnası olarak “vatana ihanet (*haute trahison*)” hali kabul edilmektedir. Kişisel suçlarından dolayı ise, Cumhurbaşkanı'nın sorumlu olduğu kabul edilmektedir.

Görüldüğü gibi Adnan Küçük, Cumhurbaşkanının cezaî sorumluluğu konusunu benim kitabımdan aktarmaktadır. Ama bana atıf yok.

ÖRNEK 91

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2012, s.369:

Maddi kriterde esasen yargı işlevinin içeriğine balmaktadır. *Maddi* kritere göre, yargı işlevini, hukuki uyumsuzlukları ve hukuka aykırılık iddialarını araştırıp çözen ve müeyyide uygulayan bir devlet fonksiyonudur. *Maddi* kritere göre, yargı üç aşamada yerine getirilir.

(1) Hukuki ihtilaf ve hukuka aykırılık iddiası gündeme gelir.

(2) Hukuka aykırılık olup olmadığı araştırılıp tespit edilir.

(3) Hukuka aykırılığın tespit edilmesi halinde, bunun giderilmesi ve hukuk düzeninin yeniden kurulabilmesi için müeyyideler uygulanır.

Dolayısıyla, yargı işlevi, maddî kritere göre, *iddia, tespit ve müeyyide* aşamalarını içeren bir işlev olduğunu söyleyebiliriz.

Gözler, *Türk Anayasa Hukuku, op. cit.*, 2000, s.832:

Léon Duguit, yargı fonksiyonunun maddî kriterle tanımlanmasını savunmaktadır³. Duguit'ye göre, yargı fonksiyonunu “münhasıran maddî açıdan, yani bu fonksiyonu ifa eden organların, memurların ve makamların niteliğinden tamamıyla soyutlayarak tanımlamak gerekir”⁴. Maddî ölçüte göre, yargı fonksiyonu, hukuki uyumsuzlukları ve hukuka aykırılık iddialarını çözümlleyen ve karara bağlayan bir devlet fonksiyonudur. Duguit'ye göre yargı fonksiyonu şu üç unsur ile tanımlanabilir veya diğer bir ifadeyle yargı fonksiyonu şu üç aşamada yerine getirilir.

a) *Hukuka Aykırılık İddiası*.- Bir mahkemenin karar verebilmesi için her şeyden önce, bir hukuka aykırılık iddiası olmalıdır⁵.

b) *Hukuka Aykırılığın Tespiti*.- Mahkeme böyle bir hukuka aykırılık sorunuyla karşı karşıya kaldığında, hukuka aykırılığın olup olmadığını araştırıp tespit eder⁶.

c) *Müeyyide Uygulama*.- Mahkeme hukuka aykırılığın olduğunu tespit ederse, hukuka aykırılığın giderilmesi için, yani bozulan hukuk düzeninin yeniden tesisi için müeyyide uygulanmasına karar verir.

Dolayısıyla maddî kritere göre, yargı fonksiyonunun “iddia”, “tespit” ve “müeyyide” aşamalarını içeren bir fonksiyon olduğunu söyleyebiliriz.

3. Duguit, *Manuël de droit constitutionnel, op. cit.*, s.118.

4. *Ibid.*

5. *Ibid.*, s.119.

6. *Ibid.*

Görüldüğü gibi ortada kaynağı gösterilmeden benden yapılmış bir alıntı var.

ÖRNEK 92

Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.369:

Şekli (organik) kritere göre yargı işlevi, onu yapan organa göre nitelendirilir. Bu kritere göre yargı işlevi, bağımsız yargı organlarınınca verilen kararlar ile yapılan diğer işlemleri ifade etmektedir. Şekli kriter, yargı işlevinin yasama ve yürütme işlevlerinden ayırt edilmesi için daha elverişli imiş gibi görünmektedir. Fakat bu kriter, bağımsız mahkemelerce gerçekleştirilen bütün faaliyetlerin yargı işlevini kapsamına dahil edilerek, yargı işlevinin kapsamını aşırı şekilde genişlemesine sebep olabilecektir. Yargı işlevinin belirlenmesinde, *maddî ve şekli* kriterlerin birlikte kullanılması gerekir. Buna göre, yargı işlevini, "hukuki uyuşmazlıkların ve hukuka aykırılık iddialarının bağımsız mahkemeler tarafından kesin olarak çözümlenmesi ve karara bağlanması faaliyeti" olarak tanımlamak mümkündür.

Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, op. cit., 2000, s.834:

Organik kritere göre yargı fonksiyonu, yargı organlarının yaptıkları işlemlerden oluşur. Yargı organlarının ise bağımsız mahkemeler olarak nasıl tanımlandığını biraz yukarıda görmüştük. Bu kriter, yargı fonksiyonunu, yasama ve yürütme fonksiyonlarından ayırt etmek için elverişli bir kriterdir. Bu anlamda denebilir ki, yasama ve yürütme organlarının yaptığı bir işlem hiçbir zaman yargı fonksiyonuna dahil olamaz. Ancak, şekli (organik) ölçüt bağımsız mahkemelerin her türlü faaliyetini yargı fonksiyonunun içine soktugundan gereğinden fazla geniş bir ölçüttür. Zira mahkemelerin yazı işleri ve idarî personelinin faaliyetleri yargısal değil, idarî niteliktedir. O halde yargı fonksiyonunu tanımlarken, esasen organik kriterden hareket etsek de, maddî kritere de başvurmak zorundayız. Daha açıkçası yargı fonksiyonunun tanımında bu iki kriteri birleştirmek gerekir.

Şekli (organik) kritere göre yargı fonksiyonu yargı organlarının yaptığı işlemlerden oluşur. Maddî ölçüte göre ise yargı fonksiyonu, hukukî uyuşmazlıkları ve hukuka aykırılık iddialarını çözümlen devlet fonksiyonudur. Bu iki ölçütü birleştirerek ise yargı fonksiyonu şu şekilde tanımlayabiliriz: Yargı fonksiyonu, *bağımsız mahkemelerin* hukukî uyuşmazlıkları ve hukuka aykırılık iddialarını *kesin olarak çözüme ve karara bağlama* fonksiyonudur.

Görüldüğü gibi Adnan Küçük, organik kritere göre yargı fonksiyonu tanımını benim kitabımdan aktarmaktadır. Ama bunu yaparken bana atıf yapmamaktadır. Adnan Küçük'ün yaptığı şey, benden aktardığı cümlelerde kelimelerin yerlerini değiştirmek, benim aktif cümlemi pasif hâle getirmek gibi değişikliklerden ibarettir.

ÖRNEK 93

Küçük, *Anayasa Hukuku, op. cit., 2012, s.413:*

Sebeb Unsuru: Kanunun sebep unsuru, onun çıkarılmasında rol oynayan etkenler ve faktörler olarak tanımlanabilir. Genel olarak bu etken ve faktörler, yani sebep unsuru, yasama organının takdir ve tercih alanına giren bir husustur. Buna göre, kanun ve TBMM İçtüzüğü'nün sebep unsurunu TBMM, KHK'lerin sebep unsurunu ise TBMM ile Bakanlar Kurulu birlikte takdir edecektir. İstisnai bazı durumlarda, sebep unsuru doğrudan Anayasada belirlenmiştir. Mesela, Anayasanın 47. maddesinde, kanunun sebep unsuru bizzat Anayasada belirtilmiştir. 47. maddeye göre, *devletleştirmeye* ilişkin kanun ancak, "özel teşebbüsün kamu hizmeti niteliği taşıması" sebebine bağlı olarak çıkarılabilir. Bu sebep dışında daha başka sebeplerle özel teşebbüsün devletleştirilmesini sağlayan kanun çıkarılamaz.

Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri, op. cit., 2011, s.425:*

1. Sebeb Unsuru.- Bir kanunun sebep unsurunu, *o kanunun çıkarılmasında rol oynayan etkenler* oluşturur. Kanunların hangi sebeple çıkarılacağı istisnai olarak Anayasada belirtilmiştir. Örneğin Anayasanın 47'nci maddesine göre, "kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının zorunlu kıldığı hallerde devletleştirilebilir". O halde kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsün devletleştirilmesi, "kamu yararının zorunlu kılması" sebebiyle mümkündür. Ancak Anayasamızda çıkarılacak kanunlar için "sebeb" belirten hükümlerin sayısı çok azdır. Dolayısıyla, bir kanunun sebebi, yani o kanunun çıkarılmasında rol oynayan etkenler, yasama organının takdir yetkisi kapsamına girer⁸. Anayasa Mahkemesinin birtakım istisnai hâller dışında kanunların sebep unsurunu denetlemesi mümkün değildir⁹.

8. Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku, op. cit., s.386.*

9. Bunun nedenleri için bkz. Gözler, *Türk Anayasa Hukuku, op. cit., s.890-891.*

Görüldüğü gibi alıntı tek farkla benden: Benim paragrafın orta yerinde verdiğim devletleştirme örneğini (Anayasa, m.47) Adnan Küçük, paragrafın sonunda veriyor. Burada Adnan Küçük'de daha önce de örneklerini (mesela Örnek 33, Örnek 60) verdiğimiz totolojik ifadelerin bir örneğine daha rastlıyoruz: Adnan Küçük "*etken ve faktörler*" kelimelerini yan yana kullanıyor. Üstelik iki defa. Adnan Küçük'ün yukarıdaki paragrafın üçüncü satırında kullandığı "takdir ve tercih" de *pleonastic* bir ifadedir.

ÖRNEK 94**Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.414:**

Amaç Unsuru: Bir kanunun amaç unsurunu, onunla ulaşılmak istenen nihaî sonuç oluşturmaktadır. Bütün kamu işlemleri gibi, kanunların nihaî amacı, kamu yararının gerçekleşmesidir. Kamu yararı, kanunların “genel amacı”nu teşkil etmektedir.

Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, op. cit., 2011, s.425:

2. Amaç Unsuru.- Kanunun amaç unsuru, o kanun ile ulaşılmak istenen nihaî sonuç olarak tanımlanır. Bütün kamu işlemleri gibi, kanunların da amacı, yani kanunla ulaşılmak istenen nihaî sonuç, kamu yararının gerçekleşmesidir. Kamu yararı amacı kanunların “genel amacı”dır.

Görüldüğü gibi alıntı neredeyse cümle cümle, kelime kelime benden. Alıntı öylesine benden ki, benim italikle verdiğim kelimeleri Adnan Küçük de italikle vermektedir.

ÖRNEK 95**Küçük, *Anayasa Hukuku*, op. cit., 2012, s.418:**

AYM'nin iptal kararının *şekli anlamda kesinliği*, o karara karşı temyiz, itiraz, karar düzeltme, yargılamanın yenilenmesi vb. kanun yollarına başvurulamaması; artık o kararın hiçbir hukuki yol ile iptalinin mümkün olmaması anlamına gelmektedir. Bu, AYM'nin bir üst mahkeme olmasının ve kararlarını denetleyecek bir başka merciin olmayışının tabii bir neticesidir. Dolayısıyla, başka bir inceleme ve denetime gerek kalmaksızın, AYM kararları verildikleri anda kesin hüküm niteliğini kazanırlar.

Gözler, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, op. cit., 2011, s.436.

Bir kararın *şekli anlamda kesin olması* demek, o karara karşı temyiz, karar düzeltme gibi kanun yollarına başvurulamaması demektir²⁴. Gerçekten de Anayasa Mahkemesinin kararlarına karşı karar düzeltme, temyiz gibi kanun yollarına başvurulamaz. Anayasa Mahkemesinin bir üst mahkemesi yoktur. Anayasa Mahkemesi ilk ve son derece mahkemesidir.

Yukarıdaki iki paragraf arasında benzerlik olup olmadığını, Adnan Küçük'ün bu paragrafı yazarken benim kitabımdan yararlanıp yararlanmadığı hususunu okuyucuların takdirine bırakıyorum.

Yukarıdaki paragraf ilişkin bir de bilgi hatasının bulunduğuna işaret edelim: Adnan Küçük, yukarıdaki paragrafta

artık o kararın hiçbir hukuki yol ile iptalinin mümkün olmaması

şeklinde bir ifade kullanıyor. “İptal” bir yasama işleminin veya bir idarî işlemin yargı kararıyla ortadan kaldırılmasıdır. Bir mahkeme kararı hakkında bir üst mahkemenin verdiği karara “iptal” kararı denmez, “bozma” kararı denir.

* * *

Son Gözlemler.- Yukarıda Adnan Küçük’ün kitabından alınmış 95 adet örnek verdik. Hatırlanacağı üzere bu örneklerin pek çoğu tek paragraflık örnekler değil; paragraflar ve hatta sayfalar süren örnekler. Haliyle Adnan Küçük’ün kitabında benim gözüme çarpmamış daha pek çok usûlsüz alıntı olabilir. Benim gerek bu bölümde, gerek aşağıdaki başka bölümlerdeki çalışmaların tüketici değil, örneklendirici çalışmalardır. Ayrıca belirtmek isterim ki, Adnan Küçük’ün yaptığı usûlsüz alıntıların ezici çoğunluğu ardışık usûlsüz alıntılardır. Bu usûlsüz alıntılarının bulunduğu paragraflar veya sayfalar Adnan Küçük’ün kitabında birbirini izleyen paragraflar ve birbirini izleyen sayfalardır. Dahası bu ardışık alıntılarının benim kitabımda kaynağı olan paragraflar ve sayfalar da benim kitabımda aynı sırayla gitmektedir.

* * *

Bu bölümü bitirirken Adnan Küçük’e ilişkin şunu söylemek isterim: Adnan Küçük, incelediğim yazarlar arasında, usûlsüz alıntı sorununun en yoğun olarak bulunduğu yazardır. Adnan Küçük’ün kitabındaki usûlsüz alıntı miktarı kaygı vericidir. Yukarıda örneklerini gösterdiğimiz gibi, Adnan Küçük’ün bazı başlıklar altındaki usûlsüz alıntıları istisnayı değil, kaideyi teşkil etmektedir. Bu başlıklarda Adnan Küçük’ün usûlsüz alıntı usûlünü, adeta kitap yazmanın bir yolu olarak kullandığı söylenebilir.

Şunu çok açık söyleyeyim ki, elinizde tuttuğunuz bu kitapta eleştirdiğim yazarlar arasında kitabı beni en çok üzen yazar, Adnan Küçük’tür. Adnan Küçük’ün kitabının kapağını açmaya cesaret edemiyorum. Kendi cümlelerimi bu kitapta okudukça göğsüm sıkışıyor; sinirden ellerim titriyor.

Adnan Küçük’ün kitabı sadece kaygı verici bir kitap değil, aynı zamanda insanı korkuya sevk eden bir kitap. Yukarıda (s.61-63) açıkladığımız gibi, yazar önce aynı kitabı “Adnan Küçükmustafaoglu” takma adıyla yayınlıyor; bir tepki gelmediğini görünce aynı kitabı bu sefer gerçek adıyla yayınlıyor. Bir hukuk fakültesi hocası, yazdığı bir ders kitabını niye önce takma isimle, sonra da gerçek ismiyle yayınlarsın? Ülkemizin içine düştüğü bu durumdan sadece kaygı duymuyorum; korkuyorum da. ■

